

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přirodovědecká fakulta

Katedra rozvojových a environmentálních studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Pomoc Charity ve vztahu k Ukrajině a aktuálnímu
ozbrojenému konfliktu

Olomouc 2024

Kateřina BIOLKOVÁ

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Kateřina Biolková (R190072)

Studijní obor: Mezinárodní rozvojová studia

Název práce: Pomoc Charity ve vztahu k Ukrajině a aktuálnímu ozbrojenému konfliktu

Title of thesis: Aid of Caritas organization in relation to Ukraine and the ongoing armed conflict

Vedoucí práce: doc. Mgr. Zdeněk Opršal, Ph.D., Katedra rozvojových a environmentálních studií

Abstrakt

Tato diplomová práce se věnuje vlivu konfliktu na Ukrajině probíhajícího od 24. února 2022 na činnost Arcidiecézní charity Olomouc. Hlavním cílem je zjistit, jak ovlivnil konflikt práci Arcidiecézní charity Olomouc jak v České republice, tak i na Ukrajině. Tohoto cíle je dosaženo prostřednictvím analýzy dat o poskytované pomoci a rešerší dostupné literatury. Práce obsahuje popis organizace a její činnosti v obecném rámci, historii činnosti jak v České republice, tak i na Ukrajině a praktickou část, ve které autorka práce představuje výsledky analýzy dat a poskytované pomoci. Pro část práce vyhodnocující činnost Charity v České republice se autorka zaměřila na zjišťování četnosti pomoci, tj. kolikrát byl daný typ pomoci poskytnut. Také jsou definována tři klíčová období činnosti Arcidiecézní charity Olomouc, období prvních dní, období systémové podpory a období integrace. V druhé části je vyhodnocování prováděno na základě využitých finančních prostředků. Aktivity jsou kategorizovány podle způsobu pomoci na finanční podporu, materiální pomoc a sdílení zkušeností a know-how a podle sektorů činnosti (např. podpora partnerství, energie, vzdělání atp.). Analýza dat potvrdila, že aktuálně probíhající konflikt výrazně ovlivnil činnost Arcidiecézní charity Olomouc. Zaprvé, bylo zjištěno, že v České republice i na Ukrajině vzrostlo množství poskytované podpory směrem k potřebným osobám ve vztahu s konfliktem na Ukrajině. Konflikt také ovlivnil sektorový charakter podpory na Ukrajině. Rovněž vyšlo najevo, že eskalací konfliktu došlo k rozvinutí pomoci v České republice (pomoci ukrajinským uprchlíkům) a dočasnému pozastavení podpory na Ukrajině (která byla postupně obnovena).

Klíčová slova

Arcidiecézní charita Olomouc, Charita, Caritas, Ukrajina, pomoc, uprchlíci

Abstract

This thesis focuses on the impact of the conflict in Ukraine, ongoing since February 24, 2022, on the activities of the Archdiocesan Caritas Olomouc. The main objective is to determine how the conflict has affected the work of the Archdiocesan Caritas Olomouc both in the Czech Republic and in Ukraine. This goal is achieved through the analysis of data on aid provided and research of available literature. The thesis includes a description of the organization and its activities in a general context, the history of activities both in the Czech Republic and in Ukraine, and a practical part in which the author presents the results of the data analysis and aid provided. For the part of the thesis evaluating the activities of the Caritas in the Czech Republic, the author focused on determining the frequency of aid, i.e., how many times a given type of aid was provided. Three key periods of activity of the Archdiocesan Caritas Olomouc are also defined: the period of the first days, the period of systemic support, and the period of integration. In the second part, the evaluation was based on the use of financial resources. Activities were categorized according to the method of assistance into financial support, material assistance, and sharing of experiences and know-how, and according to sectors of activity (e.g., support for partnerships, energy, education, etc.). Data analysis confirmed that the ongoing conflict has significantly influenced the activities of the Archdiocesan Caritas Olomouc. Firstly, it was found that the amount of support provided to those in need in relation to the conflict in Ukraine has increased both in the Czech Republic and in Ukraine. The conflict has also influenced the sectoral character of support in Ukraine. It has also emerged that the escalation of the conflict led to the development of assistance in the Czech Republic (aid to Ukrainian refugees) and the temporary suspension of support in Ukraine (which was gradually resumed).

Key Words

Archdiocesan Caritas Olomouc, charity, Caritas, Ukraine, aid, refugees

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem kvalifikační práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu, které jsou uvedené v seznamu literatury.

V Olomouci, dne 10. dubna 2024

Podpis:

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu své kvalifikační práce doc. Mgr. Zdeňku Opršalovi, Ph.D. za vstřícnost, profesionální přístup, spolupráci a odborné vedení při psaní této práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Kateřina BIOLKOVÁ
Osobní číslo: R190072
Studijní program: N1301 Geografie
Studijní obor: Mezinárodní rozvojová studia
Téma práce: Pomoc Charity ve vztahu k Ukrajině a aktuálnímu ozbrojenému konfliktu
Zadávající katedra: Katedra rozvojových a environmentálních studií

Zásady pro vypracování

Charity v České republice realizují projekty pomoci lidem z Ukrajiny a na Ukrajině již více než 20 let. Charakter pomoci se s eskalací konfliktu na Ukrajině výrazně proměnil. Tato kvalifikační práce se zaměří na analýzu činností a pomoci Arcidiecézní charity Olomouc ve vztahu k Ukrajině a k jiným Charitám v České republice a zhodnotí dopad aktuálně probíhajícího konfliktu na již léta zavedenou agendu.

Rozsah pracovní zprávy: 20 – 25 tisíc slov
Rozsah grafických prací: dle potřeby
Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

Charita Česká republika, 2023. Výroční zpráva 2022, Praha, Charita Česká republika. Dostupné na: <https://www.charita.cz/res/archive/044/005392.pdf?seek=1690554841>.
Diecézní charity ostravsko-opavská, 2023. Výroční zpráva Diecézní charity ostravsko-opavské 2022, Ostrava, Správa DCHOO. Dostupné na: <https://www.dchoo.charita.cz/res/archive/022/002695.pdf?seek=1688118888>.
Arcidiecézní charita Olomouc, 2021. Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2020, Olomouc, Arcidiecézní charita Olomouc. Dostupné na: <https://www.acho.charita.cz/res/archive/027/003084.pdf?seek=1637313520>.
Ray, M., 2023. Russia-Ukraine War. Encyclopedia Britannica. Dostupné na: <https://www.britannica.com/event/2022-Russian-invasion-of-Ukraine>.

Vedoucí diplomové práce: doc. Mgr. Zdeněk Opršal, Ph.D.
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání diplomové práce: 1. prosince 2023
Termín odevzdání diplomové práce: 25. dubna 2024

L.S.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Zdeněk Opršal, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 3. ledna 2024

Obsah

Úvod.....	1
Cíle a metody	2
1. Arcidiecézní charita Olomouc	4
1.1 Arcidiecézní charita Olomouc jako nezisková organizace	4
1.2 Struktura Charity v olomoucké diecézi	5
1.3 Historie pomoci v Olomouci a vznik Arcidiecézní charity Olomouc.....	8
1.4 Novodobá činnost a oblasti aktivit.....	9
2. Aktivity Arcidiecézní charity Olomouc v České republice v kontextu aktuálního konfliktu na Ukrajině.....	13
2.1 Období prvních dní	15
2.2 Období systémové podpory.....	18
2.2.1 Koordinace humanitární pomoci a podpora cílové skupiny	19
2.2.2 Koordinační setkání a porady pracovníků Charit olomoucké diecéze	20
2.3 Období integrace	21
2.3.1 Integrovační aktivity – poradenství	22
2.3.2 Integrovační aktivity – přímá práce	26
2.3.3 Hygiena.....	28
2.3.4 Materiální pomoc	29
2.3.5 Potravinová pomoc	33
2.3.6 Podpora zdraví	34
2.3.7 Jiné druhy pomoci.....	36
2.3.8 Vzdělávací aktivity a školení pracovníků Charit a dobrovolníků.....	36
2.4 „Lessons Learned“ v rámci pomoci ukrajinským uprchlíkům.....	38

3. Aktivity Arcidiecézní charity Olomouc na Ukrajině.....	40
3.1 Historie pomoci v zahraničí, a především na Ukrajině.....	40
3.1.1 Historie pomoci v 90 letech 20. století	40
3.1.2 Historie pomoci po roce 2000.....	43
3.2 Činnost od roku 2016 – rozdělení podle způsobu podpory.....	46
3.2.1 Finanční podpora na Ukrajině.....	47
3.2.2 Materiální pomoc na Ukrajině	53
3.2.3 Vzájemné sdílení zkušeností a know-how	59
3.3 Činnost od roku 2016 – rozdělení podle sektorů	61
3.3.1 Finanční podpora podle sektorů.....	62
3.3.2 Jiná podpora podle sektorů	63
Závěr	66
Použitá literatura	70
Použité mapové podklady	73

Seznam zkratek

ACHO	Arcidiecézní charita Olomouc
CPIC	Centrum pro integraci cizinců
ČR	České republika
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor České republiky
IOM	International Organization for Migration
KACPU	Krajské asistenční centrum pomoci Ukrajině
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
OCHA FISS	(United Nations) Office for the Coordination of Humanitarian Affairs – Field Information Services Section
OK	Odborné kolegium
PR	Public Relations
SMP KACPU	Sklad materiální pomoci při Krajském asistenčním centru pomoci Ukrajině

Seznam grafických příloh

Seznam obrázků

Obrázek 1: Snímek nákresu s agendami činnosti ACHO definované v únoru 2022	17
Obrázek 2: Plánování lidských zdrojů do SMP KACPU	30
Obrázek 3: Plakát upozorňující na sbírku materiální pomoci KACPU v Olomouci	31
Obrázek 4: Země původu klientů ACHO z cizích zemí v letech 1997-2000	43
Obrázek 5: Množství finanční pomoci v letech 2016–2024 podle dotčených oblastí	48
Obrázek 6: Mapa finanční podpory ACHO v Doněcké oblasti mezi lety 2016 a 2024 .	49
Obrázek 7: Místa distribuce pomoc v rámci sbírky Světlo a teplo pro Ukrajinu	56
Obrázek 8: Místa distribuce pomoc v rámci sbírky Světlo a teplo pro Ukrajinu	57

Seznam grafů

Graf 1: Finanční podpora podle druhů pomoci v letech 2022 a 2023	22
Graf 2: Nejčastější témata poradenství v letech 2022 a 2023	23
Graf 3: Druhy poradenství poskytovaného uprchlíkům z Ukrajiny v letech 2022 a 2023	24
Graf 4: Celkové poradenství v období května 2022 až června 2023	24
Graf 5: Poskytnutá materiální pomoc od května 2022 do prosince 2023	33
Graf 6: Poskytnutá potravinová pomoc od května 2022 do prosince 2023	34
Graf 7: Vydané lékařenské poukázky v roce 2023	35
Graf 8: Množství finanční pomoci zasláné ukrajinským partnerům v letech 2016–2024	52
Graf 9: Celková váha transportované pomoci v letech 2016–2024 (v kg)	55
Graf 10: Celková cena transportované pomoci v letech 2016–2024 (v eurech).....	55
Graf 11: Počet dětí zapojených do Vánočního balíčku.....	58
Graf 12: Podíl jednotlivých sektorů na finanční pomoci ACHO na Ukrajině realizované v letech 2016–2024.....	62
Graf 13: Podíl jednotlivých sektorů v rámci kamionové dopravy v letech 2016–2024 podle hodnoty zboží.....	65
Graf 14: Podíl jednotlivých sektorů v rámci kamionové dopravy v letech 2016–2024 podle váhy zboží	65

Seznam tabulek

Tabulka 1: Seznam Charit v olomoucké diecézi k 1.1.2024	6
Tabulka 2: Počet kusů zboží darované v rámci sbírky Světlo a teplo pro Ukrajinu	57

Úvod

Charita jako organizace je známý poskytovatel sociálních a zdravotních služeb v České republice. Služby Charity mohou lidé využívat ve všech krajích České republiky. Charita se však nevěnuje pouze pomoci v České republice, ale také v zahraničí. Specificky Arcidiecézní charita Olomouc (ACHO) pomáhá potřebným lidem na Ukrajině již více než 30 let. Další zemí, kam dlouhodobě směřuje pomoc ACHO, je Haiti.

I přesto, že je charitní pomoc na Ukrajině již stálou a stabilní agendou ACHO, dění v zemi, především to politické, představovalo pro Arcidiecézní charitu Olomouc vícekrát velkou výzvu. Především se jednalo o rok 2014 a počátek války na Ukrajině, která v daném roce vyústila v anexi Krymského poloostrova a vznik Doněcké lidové republiky a Luhanské lidové republiky. Na tuto událost ACHO zareagovala prostřednictvím svých aktivit – poskytovala psychologickou podporu, rozdávala potravinové balíčky vnitřně přesídleným osobám nebo budovala centra pro rehabilitace vysloužilých vojáků. Během let se pomoc ACHO na Ukrajině ustálila a podpora byla poskytována nejen obětem války, ale i jiným potřebným osobám (např. lidem bez domova, sirotkům, nemocným a postiženým dětem atp.). Po letech spíše klidné spolupráce se situace na Ukrajině opět vyostřila 20. února 2022, kdy vyvrcholila válka na východní Ukrajině. Impulsem byla invaze ruských vojsk na území Ukrajiny. Následkem invaze se boje, resp. útoky Ruské federace, rozšířily z východu Ukrajiny na území celé země. Všem nastalým situacím přizpůsobila ACHO svou činnost. Tato práce se zabývá jednotlivými aspekty činnosti ACHO na Ukrajině.

První kapitola práce se věnuje Arcidiecézní charitě Olomouc v obecném hledisku. Popisuje status organizace, začlenění ACHO do celorepublikové struktury Charity, jak historii fungování, tak i novodobou činnost ACHO v České republice. Činností ACHO v České republice se zabývá také druhá kapitola, nicméně staví své aktivity do kontextu konfliktu na Ukrajině. Je zde rozepsána reakce ACHO na nastalý konflikt, ale především na příchod ukrajinských uprchlíků do České republiky. Třetí kapitola se věnuje hlavní činnosti ACHO, kterou je pomoc lidem na Ukrajině. Tato část práce se věnuje historii pomoci na Ukrajině, a především způsobům podpory od roku 2016. Prostřednictvím jednotlivých kapitol této práce je možné porozumět tomu, jaký měla invaze na Ukrajinu a následná celonárodní válka na Ukrajině vliv na činnost Arcidiecézní charity Olomouc.

Cíle a metody

Od října 2021 pracuje autorka práce v Arcidiecézní charitě Olomouc jako koordinátor pomoci na Ukrajině. Příchod celonárodní války na Ukrajině, vtažení země do vojenského konfliktu s Ruskem, tak vnímala z perspektivy pomáhající organizace, resp. organizace, která se činnosti na Ukrajině věnuje již od 90. let 20. století. Její zkušenost s eskalací konfliktu na Ukrajině a vzhled do nastalé situace na Ukrajině motivoval autorku k výběru tohoto tématu.

Co se týče jazykové stránky, byla pro účely této kvalifikační práce zvolena transkripce jmen a názvů míst a organizací podle českých pravidel, která předkládá Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky (2024). Autorka zvolila tento způsob především proto, že je již pevně ustálen v prostředí Arcidiecézní charity Olomouc.

Cílem této diplomové práce je popsat činnost Arcidiecézní charity Olomouc, a to především v kontextu konfliktu na Ukrajině. Na základě tohoto cíle byla stanovena hlavní výzkumná otázka a vedlejší výzkumné otázky:

Hlavní výzkumná otázka:

- Jak se změnila činnost Arcidiecézní charity Olomouc v kontextu invaze ruských vojsk na Ukrajinu a následné eskalaci války na Ukrajině?

Vedlejší výzkumné otázky:

- Jak ovlivnil konflikt na Ukrajině činnost ACHO v České republice?
- Jak ovlivnil konflikt na Ukrajině činnost ACHO na Ukrajině?
- Způsobil konflikt na Ukrajině nárůst pomoci ACHO na Ukrajině?

Vzhledem k rozdílnému charakteru jednotlivých typů činnosti ACHO (jak na Ukrajině, tak v České republice) byla data o podpoře vyhodnocována různými způsoby. Autorka práce se zaměřila na rešerši literatury a využila tuto metodu pro sepsání první kapitoly obsahující charakter a historii činnosti Arcidiecézní charity Olomouc a popis statutu této organizace.

Druhá kapitola práce popisuje aktivity ACHO v České republice v kontextu aktuálního konfliktu na Ukrajině. Vzhledem k aktuálnosti konfliktu, a tím pádem také nedostupnosti potřebné relevantní literatury, byla využita data Arcidiecézní charity Olomouc, která jsou

shromažďována od května 2022 do současnosti. Pro účely práce byl vybrán vzorek dat za roky 2022 a 2023. Rok 2024 byl vynechán z důvodu možného zkreslení výsledků.

V rámci analýzy dat bylo vyhodnoceno, kolikrát byla příjemcům pomoci poskytnuta pomoc konkrétního typu. Prvotním záměrem autorky práce bylo vyhodnocovat data vykazující využití finančních prostředků. Autorka však narazila na omezení tohoto měřitelného ukazatele. Vzhledem k tomu, že byla poskytována také podpora, která je obtížně vyjádřitelná financemi (např. poradenství nebo asistence), zvolila autorka práce četnost podpory jako nejvhodnější ukazatel pro analýzu dat.

Naopak, v rámci třetí kapitoly práce byla vyhodnocována data o využitých finančních prostředcích. Je přesně známo, jaké množství financí bylo alokováno na podporu jednotlivých projektů (případně jaká byla hodnota materiální pomoci). Nicméně tyto informace jsou dostupné pouze pro část poskytnuté podpory. Proto byl tento způsob zpracování dat kombinován s rešerší výročních zpráv Arcidiecézní charity Olomouc. Kapitulu popisující činnost ACHO na Ukrajině doplňuje autorka práce o vlastní vklad ve formě kategorizace podpory do jednotlivých sektorů (např. partnerství; voda, sanitace a hygiena; chudoba atp.) podle hlavního cíle projektu, resp. podpory. Pro účely třetí kapitoly byla použita data z činnosti ACHO z let 2016–2024. Hlavním důvodem je přehlednost dat a zároveň nepřehlednost starších informací.

1. Arcidiecézní charita Olomouc

Arcidiecézní charita Olomouc (ACHO) je zřízena diecézním biskupem olomoucké arcidiecéze¹ (je církevní právnickou osobou) a je nestátní neziskovou organizací. (Graubner, 2019)

1.1 Arcidiecézní charita Olomouc jako nezisková organizace

Definice neziskové organizace je komplexní záležitostí. Tento fakt potvrzuje i Škarabelová et al. (2002, 7), když konstatuje, že „*definice tohoto pojmu skýtá řadu úskalí a nutno říci, že ani teoretikové v této oblasti nedocházejí ke shodě*“. Souběžně se odkazuje na Salamona a Anheiera (1992, 1), kteří v rámci své práce předkládají souhrnnou a obecně uznávanou charakteristiku nestátních neziskových organizací. Autoři identifikují pět základních charakteristik zásadní pro definici nestátní neziskové organizace.

Zprvé, jde o institucionalizované (*formally constituted*) subjekty, které mají jistou strukturu a organizovanost. V případě Arcidiecézní charity Olomouc lze hovořit nejen o struktuře v rámci vlastního střediska, ale také ve vztahu k organizaci Charita jako takové – v republikovém nebo mezinárodním a světovém měřítku. V každém z případů se jedná o velmi pečlivě organizovaný, víceúrovňový systém, jehož součástí jsou místní (lokální Charity), ale také světová centrála ve Vatikánu.

Zadruhé, neziskové organizace jsou soukromé (*nongovernmental in basic structure*), a tedy oddělené od státní správy, ani jí nejsou řízeny. Arcidiecézní charita Olomouc, stejně jako i jiné nestátní neziskové organizace, je řízená správní radou, která zodpovídá za fungování a chod subjektu.

Zatřetí, jsou neziskové (*non-profit-distributing*). Veškerý vytvořený zisk musí být vložen do chodu organizace a jejich činností. Vzniklé zisky nelze rozdělovat mezi vlastníky nebo vedení organizace.

Začtvrté, neziskové organizace jsou charakteristické také svou samosprávností a nezávislostí (*self-governing*), což znamená, že nejsou kontrolovány zvnějšku, fungují na

¹ Diecéze je základní správní jednotkou katolické církve. Církevní členění rozděluje Českou republiku na 8 diecézí – podobně jako administrativní členění dělí Českou republiku na 14 samosprávných krajů. Olomoucká arcidiecéze je hlavní diecézí na Moravě, a z toho důvodu má titul „arci“. (Arcibiskupství olomoucké, 2024)

vlastním řízení a postupech. Pro chod Arcidiecézní charity Olomouc jsou mj. zásadní dva dokumenty upravující řízení a chod organizace. Jedním z těchto dokumentů je Kodex Charity Česká republika, který byl schválen zasedáním České biskupské konference v roce 2020, a který slouží jako návodný nástroj všem charitním pracovníkům v České republice při vytváření společného postoje. (Charita Česká republika, 2020). Druhým dokumentem konkretizovaným specificky pro účely a podmínky ACHO jsou Stanovy Arcidiecézní charity Olomouc. Kromě obecných ustanovení mj. specifikují právní postavení ACHO, územní působnost, předmět činnosti nebo organizační systém. (Arcidiecézní charita Olomouc, 2019)

Konečně zapáté, nestátní neziskové organizace jsou dobrovolné (*voluntary to some menaingul extent*). Dobrovolnou činnost můžeme chápat jako výkon nenucené a neplacené práce pro daný subjekt. Koncept dobrovolnosti se také projevuje v rámci dobročinnosti a finančních nebo materiálních darů (dárce není nucen darovat). I Arcidiecézní charita Olomouc každoročně eviduje finanční i materiální dary a různě velkou účast na konaných sbírkách ze strany dobrovolných dárců.

Nejčastěji se dobrovolnictví zmiňuje ve vztahu k veřejnosti, která přispívá z vlastní vůle do chodu organizace. Koncept lze ale vztáhnout i na osoby interně zapojené do chodu organizace, kteří mohou dobrovolně a bez nároku na odměnu zastávat funkci členů správní rady. Členové správní rady neziskové organizace nesou zodpovědnost za existenci a provoz celé organizace. (Salamon & Anheier, 1992) (Šedivý & Turnerová, 2003)

1.2 Struktura Charity v olomoucké diecézi

Charita v České republice je organizací s vlastní strukturou. Arcidiecézní charita Olomouc je zastřešená Charitou Česká republika, která sídlí v Praze. Samotná ACHO je koordinačním střediskem pro místní Charity v olomoucké diecézi, která se rozkládá na území čtyř krajů – Olomouckého, Zlínského, Jihomoravského a Pardubického. Hlavní rolí ACHO ve vztahu k Charitám na místní úrovni je držet zodpovědnost za činnost Charity v celé místní diecézi a koordinovat činnost jednotlivých středisek. (Arcibiskupství olomoucké, 2024) Doprovodnými aktivitami ve vztahu k jednotlivým Charitám jsou metodická podpora lokálních středisek, hájení jejich zájmů na veřejnosti a

informační a poradenská podpora, a to především v oblasti zdravotnictví a sociální činnosti. (Graubner, 2019)

Síť lokálních Charit na území olomoucké diecéze se v čase proměňuje – Charity vznikají, zanikají nebo se sdružují. Aktuálně, v roce 2024, se v olomoucké diecézi nachází 28 Charit aktivně vykonávající široké spektrum činností, a Hospic na Svatém Kopečku u Olomouce, jehož hlavní funkcí je péče o nemocné osoby, seniory nebo osoby se zdravotním postižením.

č.	Název	Kraj
1	Arcidiecézní charita Olomouc	Olomoucký
2	Charita Olomouc	Olomoucký
3	Charita Šumperk	Olomoucký
4	Charita Zábřeh	Olomoucký
5	Charita Šternberk (Šternberk, Uničov, Litovel)	Olomoucký
6	Charita Prostějov	Olomoucký
7	Charita Konice	Olomoucký
8	Charita Přerov (Přerov, Kojetín)	Olomoucký
9	Charita Hranice	Olomoucký
10	Charita Moravská Třebová	Pardubický
11	Charita Svitavy	Pardubický
12	Charita Kyjov	Jihomoravský
13	Charita Veselí nad Moravou	Jihomoravský
14	Charita Vyškov	Jihomoravský
15	Charita Strážnice	Jihomoravský
16	Charita Uherské Hradiště	Zlínský
17	Charita Uherský Brod	Zlínský
18	Charita Valašské Klobouky	Zlínský
19	Charita Slavičín	Zlínský
20	Charita Luhačovice	Zlínský
21	Charita Zlín	Zlínský
22	Charita Otrokovice	Zlínský
23	Charita Kroměříž	Zlínský
24	Charita Holešov	Zlínský
25	Charita Bystřice pod Hostýnem	Zlínský
26	Charita Vsetín	Zlínský
27	Charita Nový Hrozenkov	Zlínský
28	Charita Valašské Meziříčí	Zlínský
	Hospic na Svatém Kopečku	Olomoucký

Tabulka 1: Seznam Charit v olomoucké diecézi k 1.1.2024 (zdroj: vlastní, 2024)

Charity v olomoucké diecézi v dnešní době disponují vlastní právní subjektivitou, ale i přesto nelze hovořit o neomezené nezávislosti v činnosti. Lze konstatovat, že na strukturu Charit v olomoucké diecézi je možné nahlížet dvěma perspektivami. Na jedné straně je možné vnímat Charity jako samostatné subjekty plně kontrolující vlastní činnost, disponující vlastním vedením, zřizovacím dekretem a dokumenty upravující chod a organizaci subjektu (např. stanovy). V praxi se jedná např. o vlastní personální management (pouze na nižších pozicích, než je pozice ředitele), vlastní rozhodování o provozu zařízení poskytujících sociální služby atp.

Na druhé straně je nutné vidět strukturu Charit v olomoucké diecézi jako jeden celek složený z jednotlivých částí pomyslně ohraničený koordinační činností Arcidiecézní charity Olomouc. Lokální Charity tak pravidelně reportují o své činnosti vedení ACHO. Jsou povinny účastnit se každoměsíčních porad v Olomouci (poradu vždy vede ředitel ACHO). Také v případě, že lokální Charita ztrácí svého ředitele, novou osobu do vedení konkrétní organizace vybírá také ředitel ACHO (ve spolupráci s lokálním ředitelem končícím ve funkci). Aktuálním příkladem provázanosti bylo propůjčení dvou pracovníků z místních Charit do služby v ACHO, a to v době začátku invaze ruských vojsk na Ukrajině.

Podstatný aspekt provázanosti je sdílení informací a celkové vykazování činnosti. Jako příklad lze uvést pomoc ukrajinským uprchlíkům v České republice. Místní Charity do února 2022 měly obecně spíše okrajovou a historickou zkušenost s pomocí cizincům na území ČR. ACHO jako aktér koordinující činnost lokálních Charit, ale především jako aktér disponující zkušenostmi v oblasti práce s cizinci poskytla lokálním Charitám možnost metodického vedení, sdílení zkušeností a zprostředkovala jim také finanční prostředky. Proto, aby mohla ACHO pokračovat v koordinaci a metodickém vedení, bylo nutné získávat pravidelné reporty o činnosti jednotlivých Charit. S těmito získanými daty pak ACHO pracovala jako s celkovým souhrnem činností v olomoucké diecézi a tímto způsobem data prezentovala veřejnosti. V tomto případě se nejednalo o záměrné zkreslování dat, ale o efektivnější komunikování informací veřejnosti, médiím nebo místním samosprávám a státní správě. Základní princip je v tom, že namísto 29 samostatně komunikujících subjektů lze počet zúžit na jeden, který je schopen informovaně zastupovat jednotlivé subjekty s přidanou hodnotou obecného povědomí o tématu a přehledu o aktuální situaci v různých regionech České republiky. V tomto bodě

vzniká prostor nejen pro srovnání situace v jednotlivých regionech ze strany koordinujícího orgánu (tedy ACHO), ale také pro věcnou analýzu dostupných dat.

1.3 Historie pomoci v Olomouci a vznik Arcidiecézní charity Olomouc

Lze konstatovat, že pomoc potřebným v takové podobě, v jaké ji dnes vnímáme, není výdobytkem moderní doby nebo trendem sloužícím k upoutání pozornosti a získání dárců, naopak, má hluboké kořeny v historii. Z církevního pohledu na koncept dobrých skutků lze hovořit o počátcích dobročinnosti v době života Ježíše, tedy v době před více než dvěma tisíci lety. Zmínku o dobročinné pomoci nacházíme např. v Bibli v Novém Zákoně, dvacáté páté kapitole evangelia podle Matouše, ve verších 35-36: *“Neboť jsem hladověl, a dali jste mi jíst, žíznil jsem, a dali jste mi pít, byl jsem na cestách, a ujali jste se mne“*.

Další psané zmínky o charitativní činnosti dokáže lidstvo prokazatelně datovat do doby středověku. Klasickými příklady pomoci potřebným ve středověku jsou kláštery, které živily chudé nebo těmto lidem zajišťovaly ošacení, později poskytovaly i finanční pomoc. Okolo 11. století, začaly i na území dnešního Olomouckého kraje vznikat tzv. hospitály nebo špitály. Tyto instituce byly zpravidla zřízeny biskupy, kláštery nebo faráři, později je zakládala i města. V Olomouci během následujících staletí evidujeme vznik nových špitálů, mezi nimiž lze jmenovat např. špitál u sv. Ondřeje (založen v roce 1347), špitál sv. Ducha (posvěceno v roce 1350 nebo špitál u sv. Markéty (založen v roce 1460). V průběhu desítek a stovek let se poskytovaná pomoc v Olomouci rozvíjela a systematizovala, např. byly zavedeny kontroly nad finančními správami subjektů. (Arcidiecézní charita Olomouc, 1997)

V rámci období moderních dějin lze ve vztahu k existenci a fungování Charity ve městě Olomouc (a celkově v olomoucké diecézi) identifikovat tři zásadní milníky – období. Těmi jsou období po 1. světové válce, období socialismu v České republice a doba po roce 1989. První léta po konci 1. světové války je možné charakterizovat jako období vzniku Charity jako organizace v pojetí, v jakém ji známe dnes. Lze Charitu vnímat jako organizaci, jejíž hlavní činností je péče o sociálně potřebné osoby. Existovaly chudinské ústavy a nadace podporující chudé a staré lidi, to vše pod značkou Svazu charity, jehož stanovy byly schváleny v roce 1922. Rozvoji doposud velmi úspěšného Svazu radikálně zabránil socialismus v tehdejší Československu. Zásadním omezením činnosti Charity

bylo přebrání 99 z existujících 105 sociálních ústavů fungujících na území olomoucké diecéze do správy místních národních výborů. Zbýlých šest ponechaných ústavů a zařízení sloužilo specificky pro umístování a péči o katolické církevní osoby. Tím v roce 1960 činnost Charity prakticky končí a znova začíná až po roce 1989. V roce 1991 vznikají diecézní a arcidiecézní Charity a místním Charitám je oficiálně umožněna samostatnost, která jim umožňuje zaměřit svou činnost libovolným směrem. Také z tohoto důvodu je v dnešní době patrná rozmanitost v činnosti jednotlivých Charit v olomoucké diecézi, i v celé České republice. Charity se věnují např. sociální péči, zdravotní péči, práci s cizinci, pomoci při mimořádných událostech a v neposlední řadě také humanitární a rozvojové činnosti. (ACHO, 1994)

1.4 Novodobá činnost a oblasti aktivit

Činnost ACHO lze pomyslně rozdělit na činnost místních Charit v diecézi, které mají vlastní právní samostatnost, ale organizačně spadají pod diecézní středisko, a vlastní činnost Arcidiecézní charity Olomouc. (ACHO, 2003)

Jednotlivé lokální Charity fungující na území olomoucké diecéze disponují širokým spektrem činností, které lze rozdělit na dvě hlavní části, a to *sociální služby* a *zdravotní služby*. V rámci sociálních služeb evidujeme poradny různých zaměření, sociální péči (např. pečovatelská služba, domovy pro seniory, chráněné bydlení aj.), programy sociální prevence (např. noclehárny, azylové domy, nízkoprahová centra aj.). Do oblastí zdravotních služeb řadíme především domácí zdravotní péči, hospicovou péči, zdravotní péči v pobytových zařízeních a charitní ambulance zaměřené na léčbu bolesti nebo fyzioterapii. Žádná z místních Charit v olomoucké diecézi se systémově nevěnuje pomoci v zahraničí. Humanitární a rozvojová pomoc v zahraničí je specifickou činností diecézních a arcidiecézních Charit, pro účely této práce tedy Arcidiecézní charity Olomouc. Na rozdíl od lokálních Charit, Arcidiecézní charita Olomouc do roku 2024 neprovozovala žádnou oficiálně registrovanou službu² v sociální nebo zdravotní oblasti a v prvním čtvrtletí roku 2024 stále neprovozuje.

Činnost Arcidiecézní charity Olomouc jako jednoho, specifického subjektu lze rozdělit na tři hlavní směry, jejichž pojmenování odráží vlastní názvosloví, které ACHO v praxi

² Registrovanou službu poskytuje subjekt, který je registrován do registru poskytovatelů služeb. Tento registr vede příslušný krajský úřad. (Česko, 2024)

aktivně používá. Jde o informační činnost a metodickou podporu a humanitární aktivity, resp. aktivity humanitárního oddělení ACHO.

Informační činnost Arcidiecézní charity Olomouc je realizována především prostřednictvím správy a provozování webové aplikace s názvem IS Webcarol[®]. Hlavním cílem tohoto webového nástroje je umožnit subjektům (nejen charitním subjektům), které se zabývají prací v sociálních nebo zdravotních službách, přehlednou evidenci, zadávání nebo zpracování dat ve formě statistik pro účely pracovníků i klientů služeb. (Arcidiecézní charita Olomouc, 2024)

Metodická podpora Charit v olomoucké diecézi je další z činností Arcidiecézní charity Olomouc. ACHO poskytuje metodickou podporu formou průběžného poradenství, ale především formou svolávaných odborných kolegií (OK). ACHO ve své výroční zprávě z roku 2020 definuje odborné kolegium jako „*pracovní skupinu zástupců jednotlivých stejných nebo podobných služeb Charit, kteří jsou řádnými členy OK*“. Odborná kolegia napomáhají tomu, aby poskytované služby odpovídaly potřebám jejich uživatelů. Hlavními cíli odborných kolegií je vzájemná pomoc při řešení problémů vyplývajících z poskytované sociální služby, řešení otázky kvality v oblasti poskytovaných služeb nebo zvyšování úrovně schopností pracovníků Charit kvalitně realizovat provozované služby. (Jurčíková, 2020)

Třetí oblast aktivit Arcidiecézní charity Olomouc je činnost humanitárního oddělení, resp. humanitární a rozvojová pomoc ACHO. Ta se standardně dělila na tři podoblasti, kterými byly následující: podpora Haiti, podpora Ukrajiny a mimořádné události. Necelé tři měsíce po začátku invaze ruských vojsk na Ukrajinu, tedy v květnu 2022, se agenda humanitárního oddělení rozrostla o pomoc a podporu uprchlíků přicházejících z Ukrajiny. Na základě informací vedoucích pracovníků ACHO je známo, že podpora Haiti i podpora Ukrajiny měly začátek v osobních a jiných vztahových vazbách pracovníků ACHO s jinými aktéry, kteří v dotčených zemích v dané době působili. Zajímavostí může být propojení Arcidiecézní charity Olomouc, doc. RNDr. Pavla Nováčka, CSc., dlouholetého vedoucího dnešní Katedry rozvojových a environmentálních studií, a katolického kněze (později laicizovaného) Romana Musila, který působil na Haiti od roku 2002 jako misionář. Toto provázání vyústilo v nastavení spolupráce a v roce 2005 zahájení činnosti ACHO na Haiti. Jedním z nejúspěšnějších a nejdéle trvajících projektů na Haiti je projekt Adopce na dálku. Roman Musil je dnes zaměstnancem ACHO a zodpovídá za projekty na Haiti. Obecně lze konstatovat, že se ACHO v zahraničí věnuje podpoře osob v nouzi,

v nepříznivé sociální situaci, dětem z dětských domovů nebo z chudých rodin a v neposlední řadě také lidem nemocným, lidem s postižením nebo vnitřně vysídleným osobám. Humanitární oddělení ACHO se rovněž věnuje osvětové činnosti a rozvojovému vzdělávání, které je každoročně realizováno v českých školách nebo na veřejnosti (např. akce Majáles v Olomouci).

Mimo pomoc v zahraničí se humanitární oddělení věnuje také mimořádným událostem. Především se jedná o aktivity v České republice, ale jsou známy také případy, kdy Charity vyjížděla s pomocí do zahraničí. Příkladem může být reakce na povodně ve Slovinsku v roce 2023, kam Arcidiecézní charita Olomouc ve spolupráci s národní centrálou, Charitou Česká republika, vezla celkem 100 kusů vysoušečů. Zásilka byla určena do měst Vrbje a Maribor. (Navrátil, 2023) V České republice ACHO zasahovala například na Hodonínsku a Břeclavsku lidem zasaženým tornádem v roce 2021 nebo při záplavách v Olomouci v roce 1997. Ve spolupráci s lokálními Charitami v olomoucké diecézi asistovala Charita také na Kroměřížsku po výbuchu domu v Koryčanech nebo při řešení následků výbuchu muničního skladu ve Vrběticích ve Zlínském kraji. Obecně platí pro Charity v olomoucké diecézi pravidlo, v rámci kterého je každá z Charit zavázána mít zaměstnance, který je zodpovědný za otázku mimořádných událostí v daném místě a regionu. Na základě této skutečnosti je Charita připravena pohotově a kvalifikovaně jednat a komunikovat s jinými složkami Integrovaného záchranného systému.

O příchodu uprchlíků z Ukrajiny lze také hovořit jako o mimořádné události. V tomto případě se však jednalo o událost celorepublikového rozsahu s charakterem dlouhodobého průběhu a vývoje. Z toho důvodu byla na humanitárním oddělení ACHO v první polovině roku 2022 nově vyčleněna agenda zabývající se specificky pomocí osobám, které přicházejí z Ukrajiny z důvodu aktuálně probíhajícího ozbrojeného konfliktu. Rovněž bylo vyhlášeno výběrové řízení na nového zaměstnance, jehož náplní práce byla, a je i v dnešní době, pomoc uprchlíkům z Ukrajiny.

Podobný postup však nezvolily jednotlivé místní Charity v olomoucké diecézi. Z blíže nezjištěných důvodů agenda spojená s uprchlíky z Ukrajiny zpravidla nově náležela některému z již zaměstnaných pracovníků organizace a nedocházelo k přijímání nových zaměstnanců. V případě zapojených osob bylo pozorovatelné značné pracovní vytížení a snaha skloubit svou klasickou a dlouhodobou agendu s nově nabytou povinností řešení cizinecké problematiky. Podobná praxe je dle autorky této kvalifikační práce v charitním prostředí běžná. Nelze přesně říct, zda je tento způsob distribuce práce a činnosti

efektivní, nicméně lze konstatovat, že zvyšuje vytížení některých pracovníků organizace. Také není možné jednoznačně určit konkrétní pracovní postavení osoby, která převzala zodpovědnost za cizineckou problematiku v dané místní Charitě. V roce 2022 klíčovými osobami byli např. ředitelé jednotlivých Charit, vedoucí služby nebo pastorační asistenti. Vysoká vytíženost klíčových pracovníků a vysoký počet osob přicházejících z Ukrajiny zřejmě způsobil, že Charity při své činnosti z důvodu omezených kapacit nerozlišovaly osoby, kterým byla poskytována pomoc, respektive jejich sociální status a potřebnost. Podpora byla poskytnuta obecně každému uprchlíkovi, který o ni požádal. V průběhu roku se tato situace začala pomalu měnit. Již ve třetím čtvrtletí roku 2022 některé Charity začaly vnímat uprchlíky jako klienty svých standardních registrovaných služeb. Dotčené osoby tak podléhaly sociálnímu šetření a jiným nástrojům, prostřednictvím kterých Charity běžně rozlišují a zjišťují potřebnost klientů služeb nebo zájemců o služby. Cílem bylo zajistit, že poskytovaná pomoc nebude zneužívána.

2. Aktivity Arcidiecézní charity Olomouc v České republice v kontextu aktuálního konfliktu na Ukrajině

Arcidiecézní charita Olomouc je organizací s více než třicetiletou historií činnosti. I přesto bylo spektrum aktivit týkajících se podpory Ukrajiny realizovaných v České republice do roku 2022 spíše užšího charakteru. Tuto situaci změnila invaze ruských vojsk na Ukrajinu. Tato událost se stala milníkem pro činnost ACHO, a proto lze aktivity ACHO na podporu Ukrajiny rozdělit na dvě časová období, kterými jsou léta před invazí ruských vojsk a doba po invazi. Daná časová období jsou výrazně odlišná ve smyslu poskytované pomoci a realizovaných aktivit.

Z širokého souboru aktivit ACHO, v průběhu let před invazí se Charita věnovala především osvětě a rozvojovému vzdělávání v českých školách i směrem k širší veřejnosti. Pracovníci ACHO pravidelně navštěvovali základní nebo střední školy s výukovými programy a přednáškami o ukrajinské nebo haitské tematice. Pravidelně vystupovali i na veřejnosti, a to například na již tradiční akci Majáles v Olomouci, kde ACHO prezentovala své aktivity formou informačního stánku a připravených aktivit pro děti i dospělé (např. hry se slovy, balení evakuačního zavazadla atp.). Příležitostně ACHO pořádala v České republice akce pro osoby žijící na Ukrajině, tyto aktivity byly plně v gesci ukrajinské sekce Humanitárního oddělení ACHO a jednalo se o akce nárazového charakteru. Příkladem lze zmínit ozdravný pobyt ukrajinských dětí v České republice v roce 2018. Celkem se této akci zúčastnilo 53 dětí z Ukrajiny (šlo o děti českých krajanů žijících na Ukrajině), které trpěly řadou zdravotních problémů z důvodu života v oblastech postižených černobylskou havárií. Výrazná změna agendy nastala v roce 2022.

Okolo čtvrté hodiny ráno dne 24. února 2022 po dlouhodobé eskalaci situace podnikla vojska Ruské federace invazi na Ukrajinu. Ruská vojska začala postupovat ze tří směrů na ukrajinské území, a to ze severu (z území Ruské federace směrem na hlavní město Ukrajiny, Kyjev), z východu (z Ruskem kontrolovaného území a z Ruska na Charkov) a z jihu (z Krymu směrem na města Mariupol a Oděsa). Rovněž došlo k několika vzdušným náletům a raketovým útokům na strategické cíle nacházející se na ukrajinském území. (Sabbagh & Beaumont, 2022) Tyto vojenské akce mířené z různých směrů vyvolaly na Ukrajině v prvních dnech invaze celonárodní krizi a paniku, jejímž výsledkem byl masivní odchod lidí z Ukrajiny. Tato událost způsobila výraznou změnu spektra aktivit realizovaných na území České republiky, které se rozrostlo v roce 2022, a to právě

v kontextu aktuálního konfliktu na Ukrajině. Jednalo se však o soubor činností, se kterými ACHO neměla během své novodobé činnosti zkušenosti v takovém rozsahu (tematicky nebo regionálně).³

Hlavní výzvou pro ACHO byl hromadný příchod občanů Ukrajiny do České republiky. Z principu věci se jednalo o agendu novějšího charakteru, která vznikla v reakci na dění na Ukrajině. Vzhledem ke skutečnosti, že intenzita poptávky po pomoci ze strany ukrajinských občanů vznikla nárazově a plošně, a to na téměř celém území ČR a na celém území olomoucké diecéze, Arcidiecézní charita Olomouc si již čtyři dny po začátku konfliktu nastavila hlavní priority a cíle. Prostřednictvím nich cílila na možné zmírnění dopadů humanitární krize, která na Ukrajině vznikla, na Charitu jako organizaci a také na českou veřejnost. Hlavní cíle ACHO se lišily podle jednotlivých období vývoje tehdejší situace. V prvních dnech po vyostření konfliktu (tedy na konci února 2022) bylo zřejmé, že prioritou je najít potřebným osobám možnost ubytování a zajistit je po materiální stránce. Také bylo nutné zprostředkovat legální pobyt na území ČR (tedy registraci k pobytu) až několika desítkám osob měsíčně, ale v tomto případě hrálo významnou roli Krajské asistenční centrum pomoci Ukrajině (KACPU) v Olomouckém kraji, které poskytovalo přicházejícím uprchlíkům možnost komplexního zajištění legálního pobytu v ČR (možnost registrace k pobytu, sjednání zdravotního pojištění atp.). Hlavním dlouhodobým cílem ACHO byla integrace ukrajinských uprchlíků do života v České republice a do české společnosti.

Vzhledem k průběžnému vývoji uprchlické situace na území ČR lze navrhnout časové vymezení období činnosti ACHO, které bylo započato invazí ruských vojsk na Ukrajinu, tedy 24. únorem 2022. Časově lze reakci ACHO na invazi vojsk na Ukrajině v kontextu činnosti v České republice rozdělit do tří hlavních období, kterými jsou *období prvních dní*, *období systémové podpory a období integrace*. Každé z období lze vystihnout vlastní charakteristikou, změnou aktérů na poli pomoci, místem realizace pomoci, její naléhavostí nebo specifiky.

³ Arcidiecézní charita Olomouc i lokální Charity v diecézi se pomoci migrantům a uprchlíkům věnovaly na konci 90. let 20. století. Z blíže nezjištěného důvodu pomoc osobám této cílové skupiny nepřetržovala do dnešních dní. Tuto skutečnost lze potvrdit např. ve výroční zprávě ACHO z roku 2003, která se o pomoci migrantům a uprchlíkům na území olomoucké diecéze nezmiňuje.

2.1 Období prvních dní

Počátek *období prvních dní* lze datovat na den 24. února 2022 a jeho konec na 1. března 2022. Jedná se tedy o dobu dlouhou 6 dní a jde o první reakci na ozbrojený konflikt na Ukrajině. Tento čas je charakteristický nedostatkem informací na poli aktérů poskytujících pomoc a zvýšeným pracovním vyčerpáním pracovníků Arcidiecézní charity Olomouc⁴. Příkladem nedostatečné informovanosti a nenastavených procesů lze uvést absenci jednotné databáze míst nabízejících ubytování pro uprchlíky z Ukrajiny nebo neznalost pracovníků pomáhajících organizací procesu registrace daných osob k legálnímu pobytu na území České republiky. Vysoká míra neinformovanosti panovala jak v případě neziskových organizací a jiných aktérů v Olomouci, tak napříč českou veřejností. V období prvních dní byla neinformovanost patrná na základě vysoké četnosti telefonických a e-mailových dotazů ze strany široké veřejnosti, neziskových organizací a médií. V období prvních dní obdržel pracovník Arcidiecézní charity Olomouc denně průměrně 18 různých dotazů ze strany široké veřejnosti nebo jiných neziskových organizací prostřednictvím elektronické pošty, s denním maximem 25 nových zpráv ve schránce doručených e-mailů (v dalším týdnu se číslo zvýšilo na průměrně 24 dotazů, s denním maximem 39 zpráv). K tomu zpravidla přibýlo také několik desítek telefonických dotazů denně. Dotazy se týkaly především možností ubytování (kde mohou být ubytovány osoby přicházející z Ukrajiny) a materiální pomoci (kde lze obdržet oblečení, potraviny a hygienu). Speciálními a častými byly dotazy a nabídky občanů České republiky, kteří nabízeli ubytovací kapacity ve svých domovech a zařízeních. Pracovníci ACHO se také setkávali s častými telefonáty dobrovolníků, kteří zajišťovali transport ukrajinských uprchlíků do České republiky a kteří hledali pomoc pro sebe i převážené ukrajinské uprchlíky. Četné byly také případy, kdy se uprchlíci s českými dobrovolníky dříve neznali a dobrovolníci pro Ukrajince neměli připravené nebo sehnané ubytování. Na základě těchto dvou skutečností se z ACHO nechtěně a neplánovaně stala dočasná platforma, která spojovala nabídky ubytování s poptávkami ze strany ukrajinských uprchlíků, popř. dobrovolníků řidičů. Vzhledem k dlouhodobé činnosti ACHO na Ukrajině a otevřenými komunikačními kanály s tamními partnery (např. místní Charity, dětský domov atp.) byl značný zájem o informace také ze strany médií. Pracovníky ACHO v prvních dnech kontaktovali např. Český rozhlas, Česká televize, TV

⁴ Zvýšené pracovní vyčerpání navrhuje autor této kvalifikační práce měřit jediným dostupným a měřitelným ukazatelem, kterým je délka pracovní doby.

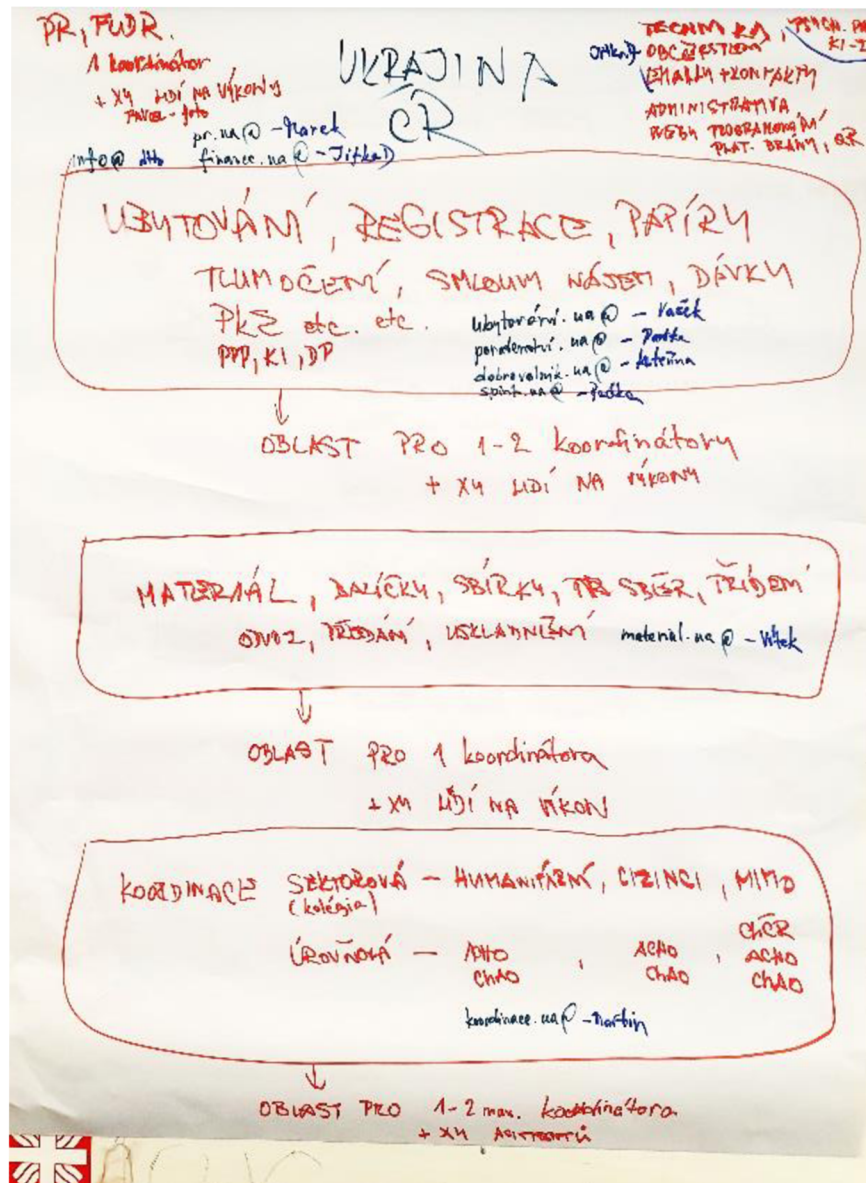
Noe atd. Média měla především zájem o autentické dojmy a zkušenosti ukrajinských partnerů nebo popis aktuálního stavu a situace na Ukrajině. Vzhledem k vazbám na Ukrajině byla schopna ACHO tyto informace tazatelům poskytnout. Již v prvních dnech konfliktu však na Ukrajině lidé zaznamenávali problémy s internetovým a telefonním spojením, proto bylo zjišťování informací částečně zkomplikováno technickými obtížemi.

Období prvních dní lze také charakterizovat prodlouženou pracovní dobou a zvýšeným pracovním vyčerpáním vybraných pracovníků ACHO. Toto se týkalo především osob na pozicích ředitel, vedoucí humanitárního oddělení a koordinátor pro Ukrajinu a dobrovolníky. V prvních šesti dnech konfliktu strávili tito pracovníci v zaměstnání zhruba necelých 10 hodin každý den, a to včetně víkendových dní.

Proces registrace uprchlíků nebyl v období prvních dní sjednocen. Z tohoto důvodu se Arcidiecézní charita Olomouc rozhodla učinit registraci všech příchozích uprchlíků v zařízení pro zajištění cizinců ve Vyšních Lhotách na Frýdecko-Místecku. Za období prvních dní tak organizace zprostředkovala transport a registraci ve Vyšních Lhotách celkem 16 příchozím osobám.

Během období prvních dní probíhaly intenzivní každodenní porady konkrétních pracovníků ACHO. Jednalo se o ředitele, vedoucího humanitárního oddělení, koordinátora pro Ukrajinu a PR pracovníka. Porady měly za cíl specifikovat priority pracovního plánu a byly vytvořeny jednotlivé agendy a oblasti činnosti, jak je znázorněno na obrázku č.1 na další straně. Rovněž byl provizorně ustaven tým osob odpovědných za jednotlivé agendy. Ale již v tomto období, na přelomu měsíce února a března, vyvstala akutní potřeba přijmout do procesu organizace pomoci více osob. To bylo z důvodu vysokého počtu nově definovaných agend a nedostatečného počtu osob, který nezvládal pokrýt potřebné množství práce. Vzhledem k akutnímu charakteru a okamžité potřebě řešení problému nebylo možné vyhlásit výběrové řízení a přijmou nové pracovníky podle standardních postupů. Z toho důvodu bylo využito provázanosti charitní sítě a pozice ACHO jako orgánu zaštiťující lokální Charity v olomoucké diecézi. ACHO požádalo o propůjčení dvou externích pracovníků do své činnosti. Konkrétně šlo o pracovníka Charity Prostějov a pracovníci Charity Uherský Brod. Tito lidé nebyli zvoleni náhodně, ale bylo přihlédnuto k jejich dlouhodobým zkušenostem na pozicích *koordinátor pro mimořádné události*. Externí pracovníci byli zapojeni do plánování činností ACHO v kontextu konfliktu na Ukrajině. Závěrem tohoto období byl ustaven finální tým

pracovníků, jehož součástí bylo 7 osob: PR koordinátor, koordinátor zodpovídající za finance a obecné informace, koordinátor pro ubytování, koordinátor pro poradenství a duchovní podporu, koordinátor pro dobrovolníky, koordinátor pro materiální pomoc a koordinátor zodpovídající za celkovou činnost a komunikaci s jinými subjekty v regionu Olomouckého kraje. Na obrázku níže jsou daní lidé specifikováni modrou barvou.

Obrázek 1: Snímek nákresu s agendami činnosti ACHO definované v únoru 2022 (zdroj: ACHO, 2022)

2.2 Období systémové podpory

Již šestý den konfliktu na Ukrajině, tedy 1. března 2022, zahájilo provoz Krajské asistenční centrum pomoci Ukrajině (KACPU). Hlavní činností KACPU byla efektivní registrace uprchlíků z Ukrajiny, která byla realizována na jednom místě, a to v budově Krajského úřadu v Olomouci (později se KACPU se všemi aktéry přesunulo do prostor bývalých Hanáckých kasáren v centru Olomouce). Na chodu Centra se mj. podíleli Hasičský záchranný sbor Olomouckého kraje, Policie Česká republika, zdravotnická záchrana služba, pracovníci Ministerstva vnitra a Univerzita Palackého v Olomouci. (Olomoucký kraj, 2022) Existence registračního místa znamenala pro Arcidiecézní charitu Olomouc významný obrat v poskytování pomoci. Hlavní výraznou změnou, ve srovnání s obdobím prvních dní, byla nová existence jasného registračního místa pro dotčené osoby. Pracovníci ACHO tak již nebyli dále odkázáni na služby zařízení pro zajištění cizinců ve Vyšních Lhotách na Frýdecko-Místecku, které je od Olomouce vzdáleno zhruba 110 km, a nebyli tak vyčerpáni náročným transportováním osob do místa registrace a nazpátek do Olomouce.

Dnem, kdy bylo zprovozněno KACPU v Olomouckém kraji, skončilo *období prvních dní* a začalo *období systémové podpory*, které pro Arcidiecézní charitu Olomouc trvalo od 1. března až do 24. května 2022. Podobně jako v případě *období prvních dní*, je *období systémové podpory* typické velmi vysokým pracovním vyčerpáním u pracovníků ACHO na pozicích ředitel, vedoucí humanitárního oddělení a koordinátor pro Ukrajinu a dobrovolníky. V míře pracovního vyčerpání lze pozorovat průběžnou klesající tendenci. Stejně jako výše v textu, i zde autorka práce vyjadřuje pracovní vyčerpání počtem odpracovaných hodin. V měsíci březnu strávili zaměstnanci ACHO v průměru 11,4 hodiny denně. V měsíci dubnu lze hovořit o 10 hodinách denně a klesající tendenci za dotčené období uzavírá hodnota za měsíc květen v roce 2022, kdy pracovníci strávili v zaměstnání průměrně 8,4 hodiny.

Období systémové podpory lze také charakterizovat uspokojující mírou informovanosti napříč aktéry poskytující pomoc a podporu uprchlíkům z Ukrajiny. ACHO se účastnila pravidelných informačních setkání různých olomouckých a regionálních aktérů konajících se každý týden nebo jednou za 14 dní. Zásadní pro poskytování pomoci uprchlíkům byla koordinace humanitární pomoci s jinými subjekty v regionu.

V období systémové podpory rovněž započal svou činnost Sklad materiální pomoci při KACPU v Olomouckém kraji (SMP KACPU). Provoz skladu hrál významnou roli v celkové činnosti ACHO v roce 2022. Nicméně, v *období systémové podpory* představovala existence SMP KACPU pro ACHO výzvu, a to především v oblasti personálního zajištění. V roce 2022 ACHO na provoz SMP KACPU využila pomoc 47 dobrovolníků (dlouhodobých nebo krátkodobých).

2.2.1 Koordinace humanitární pomoci a podpora cílové skupiny

Aby mohla Charita efektivně poskytovat v době ozbrojeného konfliktu na Ukrajině pomoc uprchlíkům z Ukrajiny, bylo nutné aktivně koordinovat činnost Arcidiecézní charity Olomouc s jinými subjekty v místech pomoci. Celkem se jednalo o několik desítek subjektů, které jednorázově nebo vícekrát spolupracovaly s ACHO na poskytování pomoci uprchlíkům z Ukrajiny.

Intenzivní spolupráce probíhala mj. s KACPU, a to v Olomouckém a Zlínském kraji. V rámci činnosti KACPU pomáhala Arcidiecézní charita Olomouc zajišťovat proces registrace uprchlíků nebo zajišťovala sklad materiální pomoci pro potřebné osoby cílové skupiny v Olomouckém kraji. Pravidelná spolupráce probíhala také mezi Charitou a různými subjekty místních samospráv – např. krajské úřady (Olomoucký a Zlínský kraj), městské a obecní úřady, Úřady práce aj.

V rámci své činnosti Charita také komunikovala s Centrem pro integraci cizinců (CPIC), Univerzitou Palackého v Olomouci, farnostmi, vzdělávacími institucemi pro děti a mládež (mateřské školy, základní školy, střední školy apod.), lékaři a nemocnicemi, jinými neziskovými organizacemi (Člověk v tísni, Český červený kříž apod.).

Koordinace humanitární pomoci byla pro průběh aktivit velice přínosná. Aktéři měli možnost pravidelně sdílet své zkušenosti, poznatky, nabídku podpory atp. Hlavní snahou aktérů zapojených do koordinace pomoci bylo poskytovat ukrajinským uprchlíkům pomoc efektivně, a efektivně využívat mj. finanční, lidské a materiální zdroje. Během období trvání podpory osobám přicházejícím z Ukrajiny byla posílena spolupráce Charity s jinými subjekty. Jako příklad lze uvést pravidelná setkání místních i regionálních hráčů na poli pomoci osobám z Ukrajiny, která se i v současnosti konají v prostorách CPIC, a to zhruba dvakrát ročně. Mezi zvanými účastníky jsou zástupci místních neziskových organizací nebo spolků zabývajících se ukrajinskou tematikou (např. Romodrom, Šchedryk,

Žebřík, Charita Olomouc, Arcidiecézní charita Olomouc aj.) nebo zástupci jiných subjektů (např. Krajský úřad Olomouckého kraje, Krajské ředitelství Policie České republiky v Olomouci, Cizinecká policie, Centrála proti organizovanému zločinu atd.

2.2.2 Koordinační setkání a porady pracovníků Charit olomoucké diecéze

Koordinační setkání a porady pracovníků Charit v olomoucké diecézi byly zásadní pro pomoc uprchlíkům nejen v Olomouci, ale především v okolních regionech. Místní Charity v olomoucké diecézi, na rozdíl od Arcidiecézní charity Olomouc, zpravidla neměly dřívější zkušenost s pomocí osobám ze zahraničí, speciálně ne v takovém rozsahu. Průběžné předávání informací mezi zapojenými pracovníky a metodické vedení zprostředkovalo možnost efektivní reakce na proměnlivou situaci v počtech a složení uprchlíků a získání celkového přehledu o aktuální situaci v místech pomoci.

Celkem se v průběhu dvou let od probíhajícího konfliktu uskutečnilo 16 koordinačních setkání a porad pracovníků lokálních Charit. Zpočátku byla setkání realizována minimálně čtyřikrát za měsíc, později v menší četnosti – zpravidla jednou za měsíc. Četnost, charakter nebo složení setkání se měnila s dlouhodobostí poskytování pomoci. V *období systémové podpory* (tj. od 1. března do 24. května roku 2022) probíhala setkání především v rámci úzkého týmu pracovníků Arcidiecézní charity Olomouc, od měsíce června byl změněn koncept porad a zahrnuti byli také pracovníci ze všech míst pomoci. Tato změna byla provedena z důvodu nutnosti sdílení důležitých informací. Arcidiecézní charita Olomouc se jako aktér sídlící v hlavním městě dotčeného regionu pravidelně účastnila informačních setkání s jinými pomáhajícími subjekty v dané oblasti, mj. se zástupci místní samosprávy. Aby byla zajištěna efektivní, a především koordinovaná pomoc také v rámci Charitní sítě na území olomoucké diecéze), bylo nutné získané informace sdílet i s místními pracovníky. Realizovaných setkání se v takovém případě účastnilo až 26 osob v jednom termínu.

Témata porad se různila a v čase proměňovala. Setkání se v *období systémové podpory* (tj. od 1. března do 24. května roku 2022) věnovala především nastavování procesů, monitorování aktuální a velmi rychle a divoce měnící se situace ve společnosti. Jako příklad lze uvést nastavení jednotného způsobu evidence dat o poskytnuté pomoci. Setkání realizovaná s více než půlročním časovým odstupem od začátku konfliktu (tj. setkání realizována v září roku 2022 a později) se tematicky zaměřovala na výskyt

sociálně patologických jevů (např. xenofobie nebo šikana) nebo jiných problémových jevů (např. vznik nových agentur nabízejících nelegální práci) v komunitě ukrajinských uprchlíků.

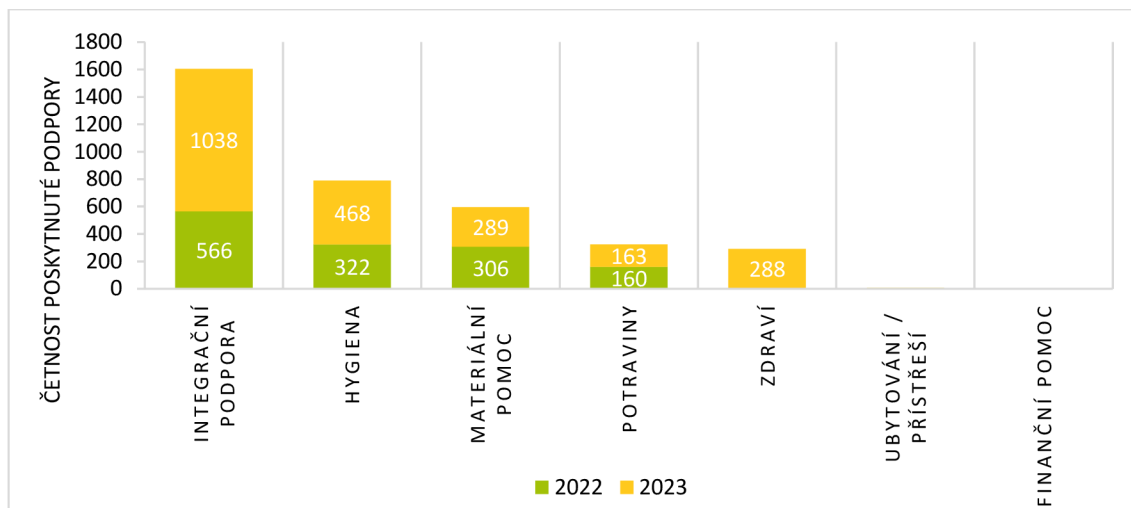
Úzce nastavená koordinace činnosti v rámci Charitní sítě na území olomoucké diecéze byla přínosnou zvláště pro pracovníky Charit působící v terénu, kteří mohli mezi sebou sdílet získané zkušenosti, praktická řešení problémů a problémových situací, se kterými se v rámci své činnosti pracovníci setkali, sdíleli ale i příklady dobré praxe.

2.3 Období integrace

Období integrace je posledním, dlouhodobým obdobím činnosti Arcidiecézní charity Olomouc v rámci činností spojených s ozbrojeným konfliktem na Ukrajině, a především s pomocí uprchlíků z Ukrajiny. Počátek daného období lze datovat na den 24. května 2022, kdy byla ACHO schválena žádost o finance z dotačního titulu Ministerstva vnitra České republiky (MVČR). Hlavním cílem dotačního titulu byla integrace a adaptace uprchlíků z Ukrajiny na prostředí a život v České republice. Integrační podpora uprchlíků se tak stala dlouhodobým pracovním plánem ACHO. Prostřednictvím detailně specifikovaných aktivit měla ACHO za cíl umožnit uprchlíkům co nejplynulejší přechod na nový způsob života v České republice a skrze různé integrační aktivity nebo jiné způsoby pomoci jim umožnit plynulou adaptaci na život v české společnosti.

Během období integrace se Arcidiecézní charita Olomouc věnovala také poskytování jiné podpory. V průběhu let 2022 a 2023, kdy ACHO aktivně pomáhalo uprchlíkům z Ukrajiny, začala být patrná poptávka po hygienických potřebách, potravinách nebo jiných druzích materiální pomoci. Klienti ACHO se zpravidla alespoň jedenkrát za dobu pobytu na území České republiky ocitli v situaci materiální nebo finanční nouze a nedostatku. Na tuto situaci ACHO aktivně zareagovala a začala nabízet potravinovou a hygienickou pomoc ve formě poukázek. Později byly vydávány také poukázky do sítě lékáren, a jiná materiální pomoc. Jak je znázorněno v Graf 1 na další straně, lze konstatovat, že největší četnost podpory byla realizována v oblasti integrace, a to 1 7964krát. Dále, 790krát byla poskytnuta hygienická pomoc ve formě poukázek do sítě drogerií, 606krát byla vydána materiální podpora (např. vybavení domácností nebo školní pomůcky), 347krát potravinová pomoc ve formě potravinových poukázek a 315krát byla vydána poukázka do sítě lékáren, čímž měly dotčené osoby možnost

podpořit své zdraví nebo zdraví blízkých osob. Pomoc se sháněním ubytování nebo přístřeší nebo finanční pomoc jsou v zanedbatelném počtu ve srovnání s jinými formami pomoci. Řádově se jedná o jednotky dotčených osob.

Graf 1: Finanční podpora podle druhů pomoci v letech 2022 a 2023 (zdroj: vlastní, 2024)

2.3.1 Integrační aktivity – poradenství

Poskytování sociálního poradenství, přímou pomoc⁵ a informační činnost Arcidiecézní charity Olomouc lze označit za zásadní aktivity, prostřednictvím kterých měla být zajištěna integrační podpora uprchlíkům z Ukrajiny. Již v průběhu *období systémové podpory* bylo zřejmé, že je nutné přijmout pracovníka zodpovědného za integrační aktivity. V květnu 2022 byla přijata pracovnice na plný úvazek, jejíž náplní práce bylo poskytovat odborné poradenství uprchlíkům z Ukrajiny. Tato podpora měla ze strany dotčených osob velmi pozitivní zpětnou vazbu. Zpětná vazba byla sdílena ústně pracovníkům ACHO. Uprchlíci se dle vlastních slov díky sociálnímu poradenství a informační činnosti stali více nezávislími, orientovanými v prostředí České republiky a místa jejich pobytu. Část osob cílové skupiny využila poradenství jako příležitost porozumět české legislativě a procesům. Později se tyto osoby spíše staly nezávislími v řešení náležitostí pobytu v České republice.

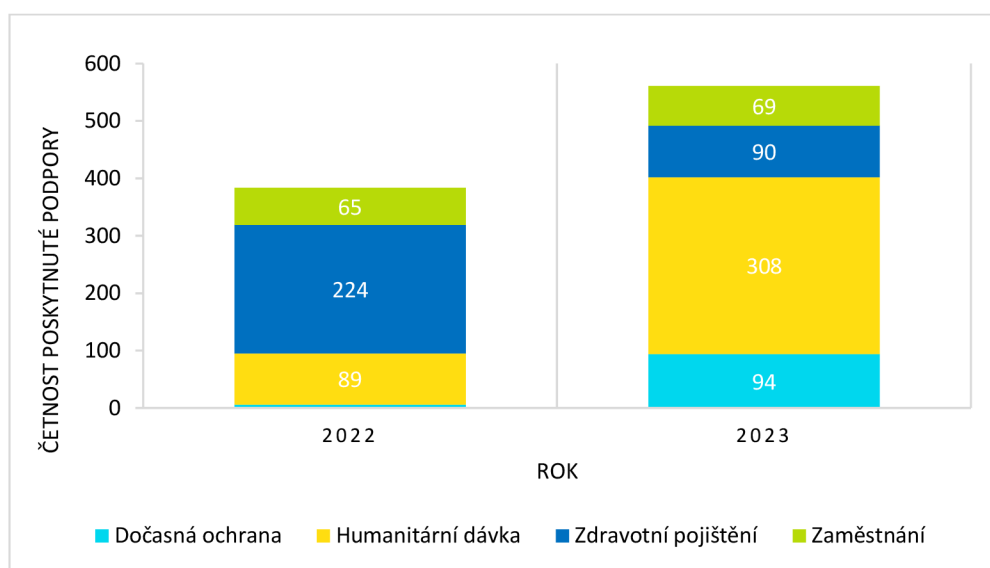
Prostřednictvím poradenství a informační činnosti také probíhala mj. osvěta proti negativním jevům ve společnosti – hlavními dvěma jevy za období poskytování pomoci

⁵ Pojmy „přímá pomoc“, „přímá práce“ nebo „přímá podpora“ není myšlena přímá práce ve vztahu k uživateli služby registrované v registru sociálních služeb Olomouckého kraje. Význam pojmů byl přizpůsoben potřebám ACHO tak, aby vyjadřoval práci s člověkem, která má charakter práce tzv. face to face.

byla šikana ve školách a nelegální práce. Díky činnosti ACHO byly osoby cílové skupiny o těchto jevech v případě potřeby informovány a věděly, jak a kde získat v dané situaci pomoc. Výsledkem byl např. průběžně klesající počet šikanovaných dětí osob cílové skupiny a také klesající počet osob vykonávající nelegální práci (příp. rostoucí počet osob, který přestal být nelegálně zaměstnáván díky dostatečné informovanosti).

Nejčastěji poptávanými tématy poradenství byly např. humanitární dávka, zdravotní pojištění, zaměstnání a pracovní příležitosti, registrace k pobytu v České republice a procesy spojené s vízem strpění nebo dočasnou ochranou. Jak je patrné z

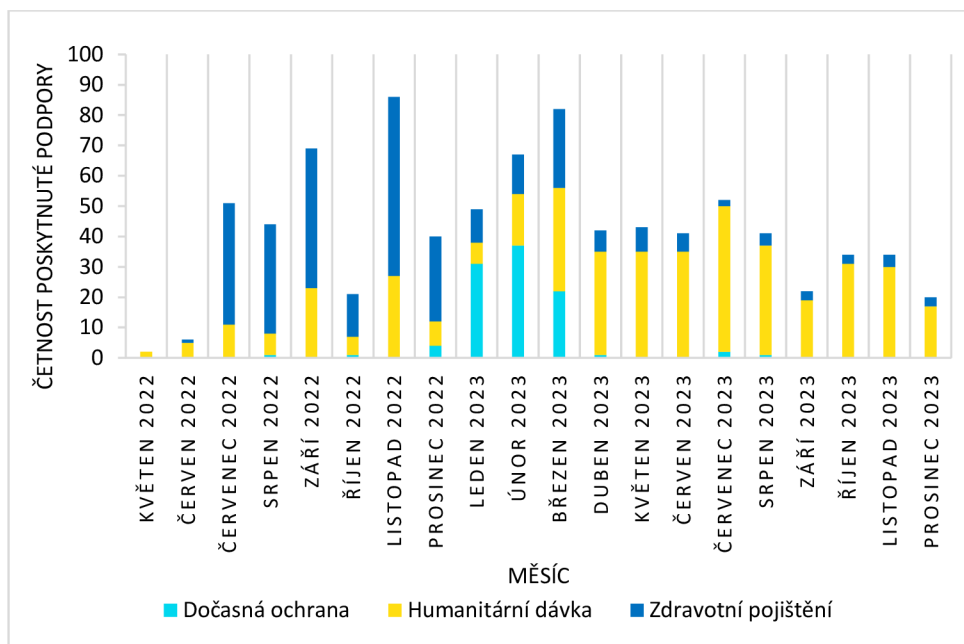
Graf 2, poradenství spojené s humanitární dávkou a zdravotním pojištěním tvořilo v letech 2022 a 2023 největší část celkově poskytovaného poradenství v rámci výběru čtyř nejčastěji poptávaných témat. Dalšími dvěma často poptávanými typy poradenství bylo poradenství související se statusem dočasné ochrany a zaměstnáním.

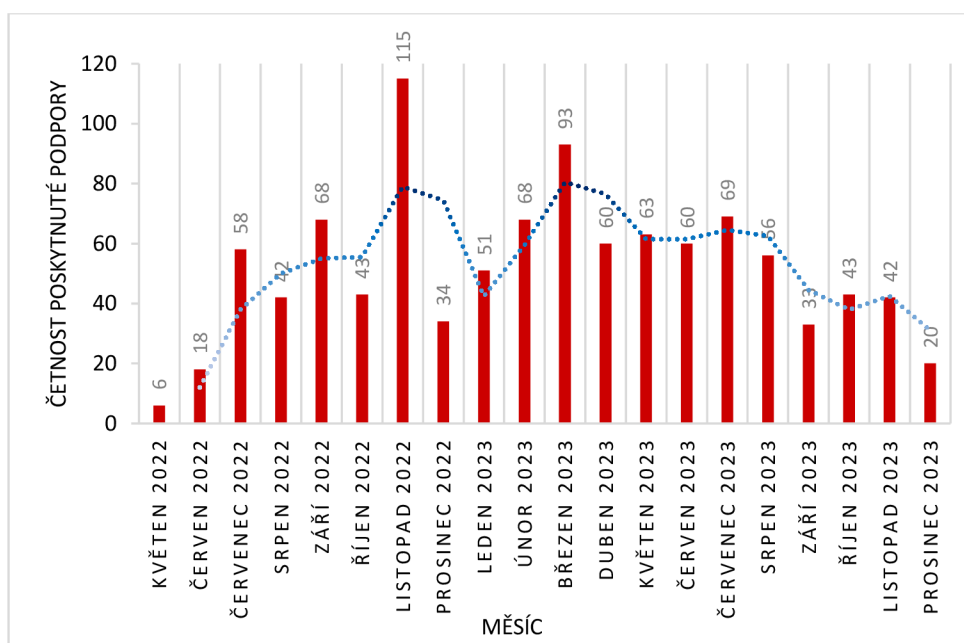
Graf 2: Nejčastější témata poradenství v letech 2022 a 2023 (zdroj: vlastní, 2024)

Dalšími poptávanými tématy poradenství byla zdravotnická péče, vzdělání dětí, mládeže i dospělých. Specifickými tématy poradenství byla např. založení živnosti, pracovně-právní vztahy a vztahy vůči pojišťovnám a institucím, poradenství osobám s postižením (např. hluchota, dětská mozková obrna, autismus aj.), identifikace možných příčin špatného chování žáka ve škole. Lze konstatovat, že podíl jiných druhů poradenství než těch zobrazených Graf 2, se ukázal být jako nepodstatný pro výsledky analýzy a jejich zobrazení by bylo pro věcnou analýzu dat matoucím. Efekt zkrácení dat by mohl nastat

i z důvodu, že jedné osobě bylo téměř vždy poskytováno i poradenství jiného druhu, resp. na jiné téma. Zásadními v rámci zpracování získaných informací a dat a jejich zobrazení se ukázala být čtyři nejvíce poptávaná témata zmíněná výše v tomto odstavci. Z analýzy dostupných dat však vyplynulo, že čtyři nejvíce poptávaná témata přesně kopírují trend celkově poskytovaného poradenství, jak je znázorněno v Graf 3 a Graf 4.

Graf 3: Druhy poradenství poskytovaného uprchlíkům z Ukrajiny v letech 2022 a 2023 (zdroj: vlastní, 2024)

Graf 4: Celkové poradenství v období května 2022 až června 2023 (zdroj: vlastní, 2024)

Celkem bylo poradenství v roce 2022 a 2023 poskytnuto 1 042krát⁶. Pokud vyhodnotíme vývoj a zájem o poradenství v průběhu času, lze pozorovat různorodý vývoj v četnosti poskytované pomoci. Jak zobrazuje Graf 4, lze počátkem poradenské činnosti nazvat měsíc květen v roce 2022, kdy je zájem o poradenství poměrně nízký. V květnu 2022 bylo poradenství poskytnuto celkem 6krát. Zájem a povědomí ukrajinských uprchlíků o dostupnou službu měl s postupujícími měsíci obecně rostoucí tendenci. Zájem o poradenství kulminoval v měsíci listopadu 2022. Po podrobné analýze aktuálního dění z dotčené doby, není zcela zřejmé, proč zájem kulminoval v tento měsíc. Nejedná se o termín přeregistrace pobytu, ani dobu, v rámci které mělo dojít k výrazné změně související s pobytem uprchlíků na území ČR. Nicméně, lze se domnívat, že množství poskytovaného poradenství souviselo s vyskladňováním Skladu materiální pomoci při KACPU v Olomouci, na jehož chodu se Arcidiecézní charity Olomouc podílela. Vyskladňování (tedy hromadné rozdávání materiální pomoci) přilákalo pozornost většího množství ukrajinských uprchlíků, kterým spolu s materiální pomocí bylo zpravidla poskytnuto i poradenství.

Naopak, kauzalitu mezi vysokou četností poskytované služby a aktuálním děním z dotčené doby lze pozorovat v měsících březnu a červenci roku 2023. Zájem o poradenství v březnu 2023 je způsoben tehdy nadcházejícím konečným termínem přeregistrace. Již na konci roku 2022 Ministerstvo vnitra České republiky veřejnosti oznámilo, že na základě novely Lex Ukrajina IV⁷ česká vláda schválila prodloužení dočasné ochrany pro osoby uprchající do České republiky před agresí Ruské federace na Ukrajině o jeden rok. Prodloužení dočasné ochrany však bylo podmíněno elektronickou registrací a následným obdržením nového vízového štítku. Nejzazší termín pro přeregistraci byl 31. březen 2023. (MVČR, 2022) Jak lze pozorovat i v Graf 3 na předchozí straně, je patrný nárůst poskytovaného poradenství na téma dočasné ochrany v předcházejících měsících, a to v lednu 2023, únoru 2023 a březnu 2023, ve srovnání se zbytkem sledovaného období.

Kauzální vztah mezi četností poskytovaného poradenství a událostí a změn v rámci cizinecké problematiky je patrný také v měsíci červenci 2023. Hlavním milníkem té doby

⁶ Uvedená hodnota nevyjadřuje počet osob, které obdržely specifikovaný typ pomoci. Z evidenčních důvodů nelze pro účel této práce zjistit přesný počet unikátních osob, kterým byla poskytnuta pomoc.

⁷ Lex Ukrajina je balíček zákonů, který začal v České republice platit 21. března 2022 (v první verzi) a který upravuje opatření související s pobytem osob z Ukrajiny se statutem dočasné ochrany na území České republiky. (IRS CZECH, 2022)

bylo nabytí platnosti Lex Ukrajina V, a to od 1. července 2023. Změny se týkaly především osob ubytovaných v bezplatném ubytování. Pro tyto osoby od prvního července nastaly změny ve vyplácení humanitární dávky. (Sdružení pro integraci a migraci, 2023) Změny v zákoně pocítila i Arcidiecézní charita Olomouc, a to prostřednictvím zvýšené návštěvnosti ACHO s žádostí a poptávkou po poradenství. To je mimo jiné patrné také z Graf 4 na předchozí straně. Přestože lze lehce zvýšenou návštěvnost přisuzovat jiným vlivům, jak vyplynulo z vyhodnocování dat, skutečně byla zvýšená poptávka způsobena tehdejší změnou zákona. Jev je patrný z Graf 3, v rámci něhož je zřejmý jak zvýšený zájem o poradenství obecně, tak i zvýšený zájem o poradenství na téma humanitární dávky.

2.3.2 Integrovační aktivity – přímá práce

Jako přímou pomoc lze pro účely tématu této kvalifikační práce označit soubor aktivit, které vyžadují přímou, aktivní a intenzivní činnost pracovníka Arcidiecézní charity Olomouc, obvykle charakteru tzv. face to face. Do souboru aktivit lze zahrnout doprovod osob (např. doprovod na úřad nebo do nemocnice), tlumočení nebo asistence s vyplňováním formulářů. V rámci přímé pomoci uprchlíkům z Ukrajiny využila Arcidiecézní charita Olomouc své dlouholeté zkušenosti v poskytování pomoci lidem v České republice i zahraničí. Zkušenosti a jazykové dovednosti pracovníků ACHO získané za léta charitní činnosti na Ukrajině se po začátku invaze v roce 2022 staly velkou devízou v rámci práce s ukrajinskými uprchlíky. Na základě pozdějšího dotazování osob, které obdržely pomoc ACHO, vyplynulo, že jazyková bariéra byla hlavním důvodem, proč byla prováděna přímá práce s dotčenými osobami. Konkrétně se nejčastěji jednalo o doprovody k lékaři, do zaměstnání, do škol, případně vyřizování telefonických hovorů s úřady, institucemi. Na těchto místech a v těchto institucích, popř. situacích se obvykle objevily komplikace ve vzájemném dorozumění se a jazyková bariéra se ukázala být vážnou překážkou efektivní komunikace.

Arcidiecézní charitou Olomouc nabízená pomoc ve formě asistence, tlumočení nebo doprovodů byla ústní cestou hodnocena spíše pozitivně, a to jak ze strany dotčených osob, tak ze strany obyvatel České republiky, kteří byli přítomni výkonu přímé podpory ACHO. Asistence, tlumočení a doprovody pomohly usnadnit komunikaci mezi uprchlíkem a českou protistranou a zefektivnit procesy (např. vyplňování formulářů na úřadu práce,

agenda spojená se zdravotní péčí atp.). Tím se úspěšně předešlo potenciálním konfliktům, problémům nebo nedorozuměním u všech ze zúčastněných stran. Přímá práce s cílovou skupinou byla realizována po celou dobu činnosti, v rámci které nabízí Arcidiecézní charita Olomouc pomoc a podporu uprchlíkům z Ukrajiny. Za roky 2022 a 2023 byla přímá podpora poskytnuta celkem 538krát.

Již v prvních dnech poskytování pomoci bylo zřejmé, že integrační aktivity nelze realizovat pouze ambulantní nebo terénní formou, ale je zásadní zaměřit se také na elektronické, tištěné nebo jiné ústní kanály, které průběžně v olomouckém regionu vznikaly. Proto informační činnost, ať už v rámci poradenství nebo v rámci propagace aktivit ACHO probíhala prostřednictvím vydávání informačních materiálů, a to v elektronické formě (webové rozcestníky, příspěvky a články na webových stránkách, příspěvky na sociálních sítích), tištěné formě (tištěné plakáty a letáčky zaměřující se na propagaci aktivit a služeb), článků (v elektronické nebo fyzické podobě – např. na webu v novinách) a ústní formě (sdílení v rámci místních komunit uprchlíků z Ukrajiny). Cílem informační činnosti bylo jasně, přehledně a srozumitelně podávat relevantní informace vedoucí k orientaci v uprchlické problematice ze strany dotčených osob. V rámci informační a publikační činnosti ACHO vydala jednu publikaci s názvem Bajky a pohádky z lesů a luk. Autorem knihy je Pavel Bezděčka a překlad zajistila Ksenija A. Zašcepkina. Kniha na svých stránkách nabízí dětem naučné příběhy, a to ve dvou jazycích – v češtině i ukrajinštině. V tomto případě byla integrace podpořena ve směru zdokonalování jazykových dovedností.

Specifickou integrační aktivitou bylo pořádání multikulturní adaptačních a integračních akcí. Již čtyři měsíce od začátku invaze na Ukrajinu a prvního příchodu uprchlíků na území České republiky vyvstala v komunitě uprchlíků v Olomouci a klientů Arcidiecézní charity Olomouc potřeba vzájemného setkávání, sdílení zkušeností a trávení volného času. Tuto potřebu částečně vykryly sociální sítě, ale ne dostatečně. ACHO na aktuální požadavky včasně zareagovalo a zorganizovalo společná setkávání, události, integrační kurzy aj., kterých se mohly účastnit nejen osoby cílové skupiny, ale i majoritní společnost. Zamýšleným cílem těchto společných setkávání mělo být vzájemné poznávání jazyků, kultur, odbourávání strachů z nových lidí a situací, a tím také minimalizování vzniku předsudků, nepřátelství nebo až xenofobie. Část z pořádaných akcí se zaměřovala na informování dotčených osob o tématech zásadních nebo důležitých pro jejich pobyt na

území České republiky. Byly realizovány semináře na témata, kterými byly zaměstnání v České republice nebo zdravotní péče a mateřská dovolená.

Pořádání multikulturních adaptačních a integračních aktivit přineslo také předem neočekávaný zájem uprchlíků podílet se na organizaci těchto aktivit. V některých případech se tyto osoby podílely na propagaci akcí, navrhovaly scénář a koncept dalších akcí a aktivit a pomáhaly udržovat hladký průběh akcí během jejich realizace. Začleňování uprchlíků do plánovacího procesu dalo těmto lidem prostor využít své schopnosti, dovednosti, iniciativu a tvořivost v praxi. Výsledkem byl kromě autentických zážitků pro osoby zapojené do organizačního procesu také hladký průběh akcí, zájem médií a větší počet účastníků. Multikulturní akce také vzbudily zájem významnějších osobností z majoritní společnosti, např. hejtmana Olomouckého kraje, 1. náměstka hejtmana nebo spisovatele Pavla Bezděčky. Souhrnně, za roky 2022 a 2023 uspořádala Arcidiecézní charita Olomouc 18 multikulturních adaptačních a integračních akcí.

2.3.3 Hygiena

Hygienická pomoc je v rámci činnosti Arcidiecézní charity Olomouc druhou nejvýznamnější poskytnutou podporou. Za sledované období roku 2022 a 2023 byla podpora tohoto typu podána 790krát. Pomoc byla poskytována formou hygienických balíčků a také ve formě poukázek do sítě lékáren. Hygienické balíčky byly vydávány jako rychlá reakce na vzniklou situaci na Ukrajině a masový příchod uprchlíků do České republiky. Tento způsob takřka okamžité pomoci byl zvolen jako vhodný po konzultaci se zástupci Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje. Rovněž byl se zástupci sboru konzultován požadovaný a doporučený obsah balíčku. Složení setů bylo navrženo tak, aby uspokojilo základní potřeby osob přecházejících z Ukrajiny. Byly rovněž vytvořeny dva typy balíčků, a to balíček pro dospělé osobu a balíček pro dítě. Z důvodů nedostatečných kapacit skladu a lidských zdrojů nebylo vytvořeno více demografických, popř. věkových kategorií. Dospělá osoba tak obdržela vždy jeden hygienický set, který obsahoval jeden kus toaletního papíru, jeden kus zubního kartáčku pro dospělé osobu, jeden kus zubní pasty pro dospělé osobu, jeden kus sprchového gelu nebo mýdla, jeden kus šamponu na vlasy pro dospělé, jeden kus vlhčených ubrousků, jedno balení papírových kapesníků a jeden kus krému na ruce. Dětský hygienický balíček se od balíčku pro dospělé osobu lišil především jiným, dětským typem zubní pasty a kartáčku. Pokud měli pracovníci ACHO možnost (tedy pokud sklad disponoval vhodným

materiálem), snažili se do dětských balíčků vkládat také mýdlo nebo vlasový šampon pro děti. Toto však nebylo pravidlem z důvodu omezeného sortimentu⁸. Celkem bylo od 7. března do 31. prosince 2022 vydáno 4 982 kusů hygienických balíčků.

V prvních týdnech *období integrace* bylo na základě komunikace s osobami přicházejícími z Ukrajiny a znalosti aktuální situace v oblasti podpory uprchlíků zřejmé, že poskytovat krátkodobou pomoc ve formě hygienických setů není dostačující pro dlouhodobé, a především přesně mířené uspokojení specifických a různorodých potřeb dotčených osob. Také bylo nutné snížit vytížení pracovníků a dobrovolníků ACHO, kteří se podíleli na přípravě a výdeji hygienických balíčků. Z toho důvodu bylo přistoupeno k jinému způsobu řešení situace. Osobám s dočasnou ochranou nebo vízem strpění byly vydávány poukázky do sítě drogerií Teta v hodnotě 300 Kč, které Arcidiecézní charita Olomouc zakoupila se záměrem zjednodušit práci zaměstnancům organizace a přesně cílit na specifické a různorodé potřeby osob přicházejících z Ukrajiny. Příprava hygienických setů vyžadovala intenzivní činnost osob, které zajišťovaly jejich kompletaci a dostupnost skladovacích prostor. Naopak, prostřednictvím poukázek mohla daná osoba zakoupit položky dle aktuální nebo budoucí možné potřeby ve všech pobočkách drogerie Teta⁹. Vytíženost pracovníků organizace při výdeji poukázek byla také minimální, což bylo preferováno všemi dotčenými pracovníky ACHO. První poukázky byly vydány dne 13. července 2022, poslední kus byl vydán 14. listopadu 2023. Celkový čas výdeje tedy trval 1 rok, 4 měsíce a 1 den. Více poukázek nebylo z finančních důvodů Arcidiecézní charitou Olomouc zakoupeno.

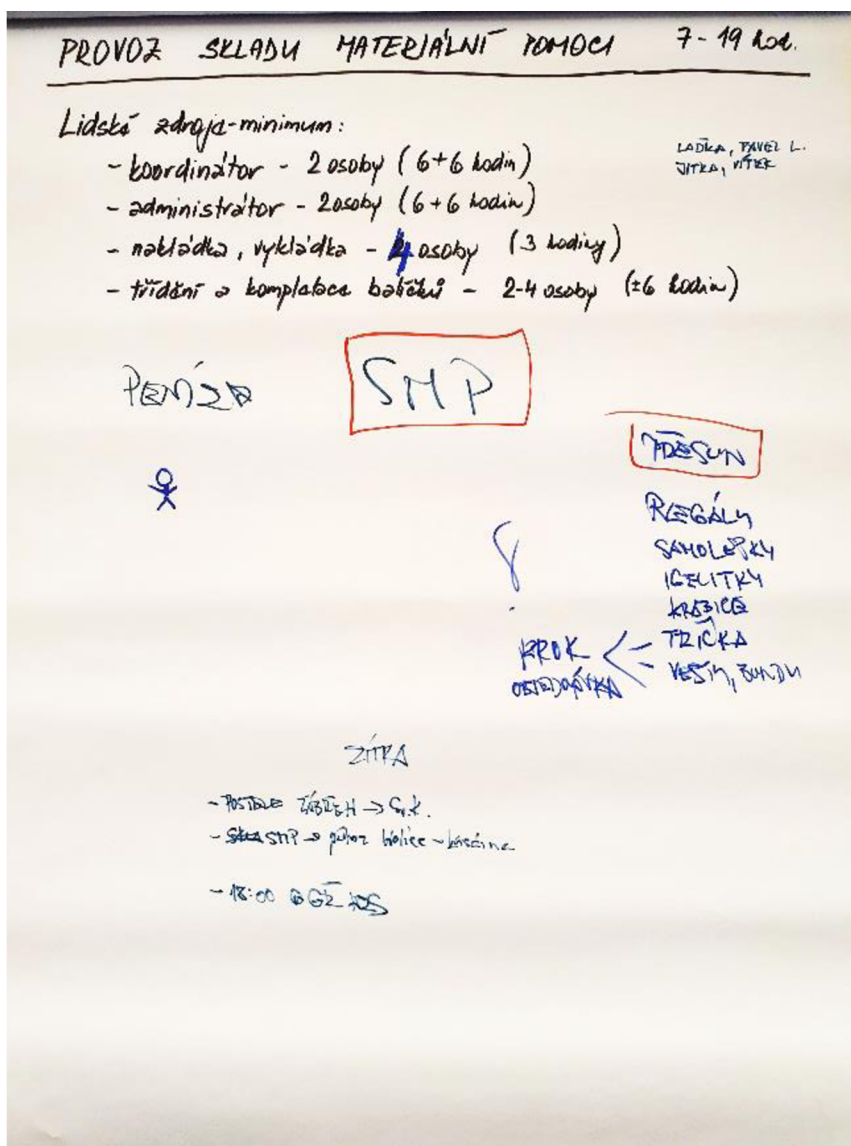
2.3.4 Materiální pomoc

Na třetí příčce v celkovém množství poskytnuté pomoci uprchlíkům z Ukrajiny je materiální pomoc. Souhrnně, za roky 2022 a 2023 bylo dotčeným osobám poskytnuta materiální pomoc 595krát. Materiální pomoc byla realizována dvěma hlavními způsoby. Prvním způsobem byl výdej materiálu, tj. konkrétních věcí, a to podle potřeb dané osoby. Druhým způsobem, kterým byla realizována materiální pomoc, byla úhrada nákladů za pořízení vybavení domácnosti.

⁸ Značná část materiálů, kterým sklad disponoval pocházela z darů široké veřejnosti, proto ne vždy byly všechny položky dostupné.

⁹ Při výběru sítě drogerií, v rámci procesu zařizování poukázek pro uprchlíky z Ukrajiny, bylo přihlédnuto především k množství a lokaci poboček drogerie v České republice. Obecně lze říci, že drogerie Teta je často dostupná i v malých městech nebo městysech, a proto byla zvolena vhodnou volbou.

Přímý výdej materiálu probíhal především v roce 2022, kdy Arcidiecézní charita Olomouc disponovala prostornými skladovacími prostory. Na konci *období prvních dní* obdržela ACHO nabídku provozovat Sklad materiální pomoci při KACPU v Olomouci (SMP KACPU). Hlavní činností skladu mělo být shromažďování různých druhů věcí, resp. materiální pomoci a v případě potřeby je vyskladňovat a darovat podle konkrétních potřeb uprchlíkům z Ukrajiny. Sklad započal svou činnost dne 7. března 2022 s otevíracími hodinami od 7 hodin do 19 hodin, a to každý pracovní den, i o víkend. Byl strategicky umístěn ve stejné budově jako registrační centrum KACPU, a tedy v budově bývalých Hanáckých kasáren v centru Olomouce. Jeho provoz zajistil tým pracovníků ACHO.

Obrázek 2: Plánování lidských zdrojů do SMP KACPU (zdroj: ACHO, 2022)

Hlavní položkou vydávanou v rámci činnosti SMP KACPU byly hygienické sety blíže specifikované v předchozí podkapitole. Po dohodě s provozovatelem KACPU v Olomouci bylo nastaveno, že hygienický set dostane každý příchozí uprchlík na základě ústní žádosti při registraci k pobytu v KACPU. Jak bylo zmíněno v předchozí části této práce, za dobu provozu SMP KACPU v roce 2022¹⁰ bylo vydáno 4 982 kusů hygienických balíčků. Co se týče jiné materiální pomoci, často poptávanými věcmi byly jednorázové plenky pro děti a dětská hygiena, oblečení, kuchyňské vybavení (hrnce, pánve, talíře, přístroje atp.), ložní textil (povlečení, prostěradla, peřiny a polštáře), dětské kočárky, hračky pro děti nebo ženská hygiena (vložky a v menší míře tampóny), která nebyla součástí hygienických balíčků. Většinu materiálu, kterým sklad disponoval, darovala široká veřejnost a místní samosprávy z regionu Olomoucka. Pravidelně byly vyhlašovány materiální sbírky, do kterých se zapojilo několik stovek až tisíců osob. Z důvodu nemožnosti evidence dárců a omezeným kapacitám lidských zdrojů nebylo možné evidovat všechny dárcy, kteří se zapojili do sbírek SMP KACPU.

KACPU
KRAJSKÉ ASISTENČNÍ CENTRUM POMOCI UKRAJINĚ

VYHLAŠUJE SBÍRKU MATERIÁLNÍ POMOCI

CO JE POTŘEBA?

POTRAVINY
masová konzerva, zeleninová a ovocná konzerva, paštika, instantní polévka, sladkosti, sušenky

OSTATNÍ POTRAVINY
suchary, krupicová kaše, pšičky, dětská výživa, přesnídávka, Sunar

HYGIENA DOSPĚLÝ/DÍTĚ
zubní pasta, zubní kartáček, tuhé mydlo, Sapon, papírové kapesníčky (balíčky), vlhčené ubrousky, toaletní papír

OSTATNÍ HYGIENA
ručník (jen nový), dámské vložky, dětské pleny, pleny pro seniory, krémy na ruce a opruzeniny

OSTATNÍ MATERIÁL
karimatka, spacák, deka, prací prostředek, papuče (nově zabalené - hotelový typ)

KAM MŮŽETE PŘIVÉST?

HANÁČKÁ KASÁRNA - 1. MÁJE 803/1, OLMOUC
VJEZD Z ULICE KOŽELUŽSKÁ

SKLAD HYGIENICKÉHO A OSTATNÍHO MATERIÁLU
PŘÍJEM MATERIÁLU: PO - PÁ: 14⁰⁰ - 17⁰⁰
(TEL.: 705 866 940, pomoc@olkraj.cz)

SKLAD POTRAVINOVÉ BANKY
PŘÍJEM POTRAVIN: PO - PÁ: 14⁰⁰ - 17⁰⁰
(TEL.: 605 563 563, sklad.ukrajina@pbolomouc.cz)

DARY VE VĚTŠÍM MNOŽSTVÍ (PALETA A VÍCE) PO PŘEDCHOZÍ TELEFONICKÉ DOMLUVĚ

Obrázek 3: Plakát upozorňující na sbírku materiální pomoci KACPU v Olomouci (zdroj: HZS ČR, 2022)

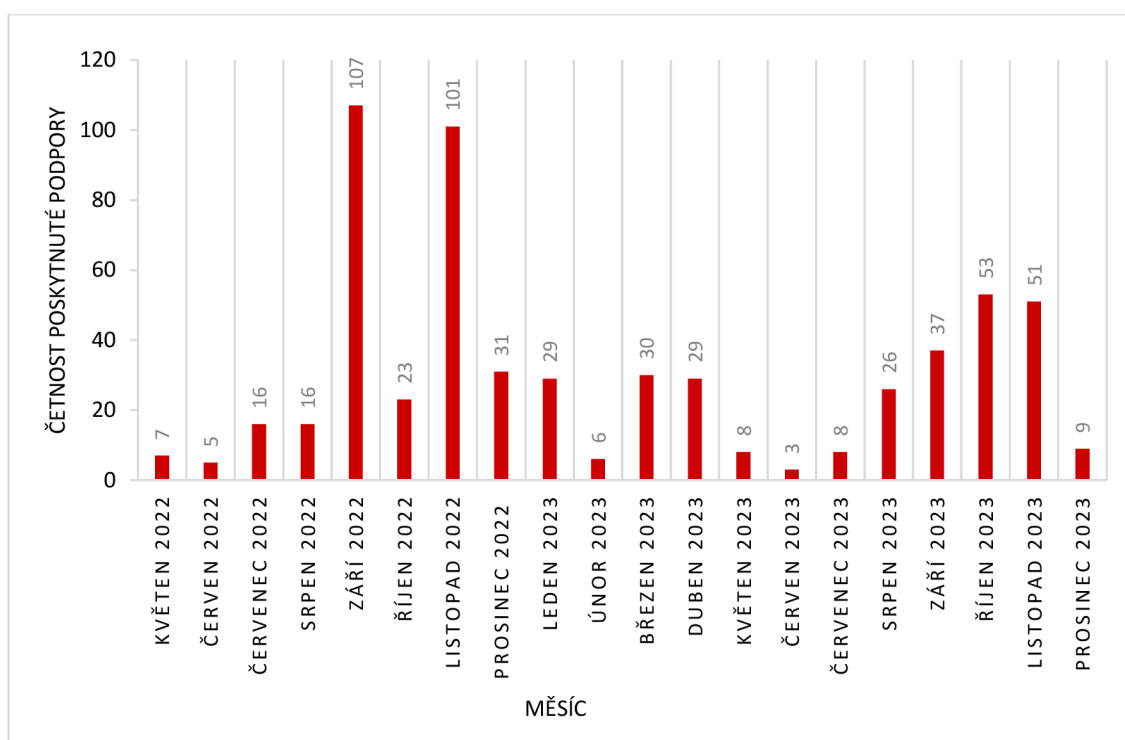
¹⁰ Arcidiecézní charita Olomouc se na chodu Skladu materiální pomoci při KACPU v Olomouci podílela od 7. března do 31. prosince roku 2022. V roce 2023 prostory předány k činnosti Charity Olomouc.

Ve skladu SMP KACPU operoval také sklad potravinové pomoci. Chod tohoto skladu zajišťovala Potravinová banka ve spolupráci s Charitou Olomouc.

Druhým způsobem, kterým byla realizována materiální pomoc, byla úhrada nákladů za pořízení vybavení domácnosti. První podporu uskutečněnou tímto způsobem lze datovat do dne 7. listopadu 2022. Souhrnně, lze konstatovat, že touto formou pomoci pokrývaly dotčené osoby především výdaje spojené s koupí domácí techniky nebo elektroniky. Z analýzy dostupných dat bylo zjištěno, že v celkovém výčtu, během let 2022 i 2023 výrazně převládala úhrada výdajů za koupí kuchyňského vybavení, a to v poměru 77 % kuchyňské vybavení a 23 % jiné vybavení do domácnosti. Proplaceno bylo přesně 150 kusů zakoupených produktů, 50 kusů v roce 2022 a 90 kusů v roce 2023. V největší míře přicházely dotčené osoby s žádostí o proplacení různých druhů mixéru (19krát), rychlovarných konvic (11krát) nebo vysavačů a žehliček (každý předmět 10krát). Z jiného vybavení byly proplaceny vysavače (10krát), fény (4krát) nebo prodlužovačky (2krát). Lze se domnívat, že charakter poskytnuté pomoci byl výrazně ovlivněn stavem ubytovacích míst, ve kterých dotčené osoby žily. Je známo, že značná část ukrajinských uprchlíků žije v ubytovnách nebo jiných ubytovacích zařízeních, které jsou určeny pro ubytování většího počtu osob. Lze se také domnívat, že tato místa nedisponují kuchyňským vybavením nebo jinou domácí technikou a elektronikou, nebo jí disponují v omezené míře. Demografické složení skupiny uprchlíků (převážně ženy a děti) mohlo také ovlivnit využití nabízené podpory.

Rozložení poskytnuté materiální pomoci bylo v průběhu let 2022 a 2023 spíše rovnoměrného charakteru. Z Graf 5 na další straně lze pozorovat měsíce září a listopad v roce 2022, kdy množství poskytnuté pomoci výrazně převyšovalo dlouhodobý průměr. Důvodem odchylky měsíce listopadu 2022 byla hromadná distribuce hygienické a potravinové pomoci ve formě konkrétních produktů. Významnou roli hrálo také vyskladňování SMP KACPU vzhledem k očekávanému konci roku 2022, a tedy i konci působení Arcidiecézní charity Olomouc jako provozovatele skladu. Poskytnutá pomoc nebyla kompletována do setů, naopak byla rozdávána kusově. Druhou výraznou odchylkou od dlouhodobého průměru byl měsíc září 2022. V tomto případě se jednalo o hromadnou distribuci školních setů, které obsahovaly školní batoh, psací potřeby, sešity, lahve na vodu a jiné vybavení vhodné pro děti školního věku. Akce výdeje školních potřeb ACHO záměrně naplánovalo na začátek měsíce září, aby pokrylo zvýšenou

poptávku po školních potřebách, a tím i zvýšenou potřebu pomoci ze strany ukrajinských uprchlíků. Výdej školních pomůcek hrál roli i v následujícím roce 2023, v mírně zvýšeném průměru distribuce materiální pomoci během měsíců září, říjen a listopad. V tomto případě již nešlo o rozdávání kompletních školních setů, ale kusový výdej školních potřeb. Z toho důvodu nedošlo k výraznému nárůstu počtu osob, kterým byla poskytnuta materiální pomoc v měsíci září, ale intenzivní poptávka byla rovnoměrněji rozložena do tří navazujících měsíců. Změna charakteru poskytované pomoci výrazně snížila nápor na zodpovědného zaměstnance ACHO. Tento efekt byl žádoucí a dotčeným pracovníkem vítaný.

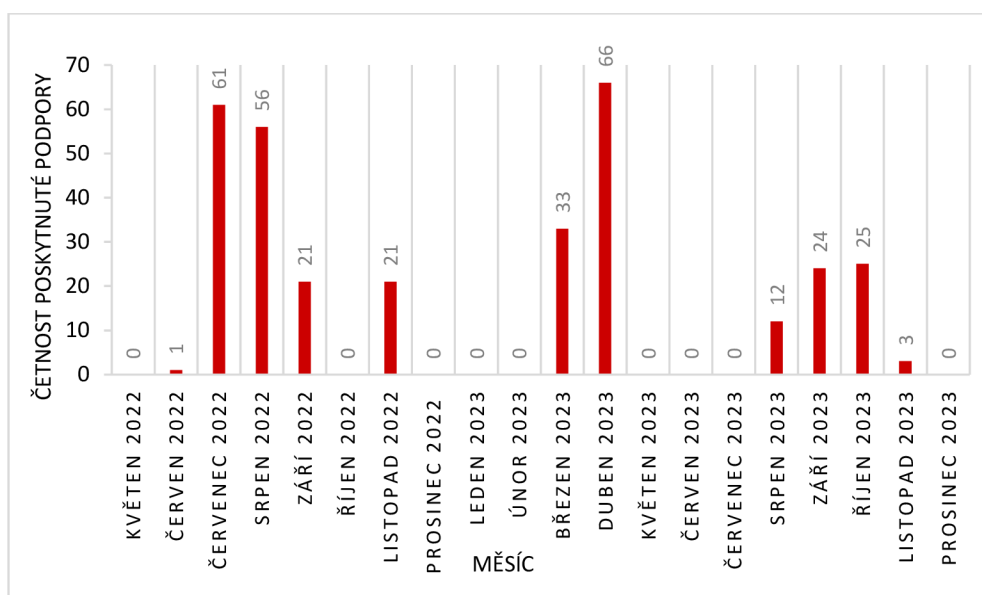
Graf 5: Poskytnutá materiální pomoc od května 2022 do prosince 2023 (zdroj: vlastní, 2024)

2.3.5 Potravinová pomoc

Potravinová pomoc byla, podobně jako obecná materiální nebo hygienická pomoc, poskytována více než jedním způsobem. Přesto, většina poskytnuté pomoci byla charakteru poukázek na potraviny, stravenek Chèque Déjeuner v hodnotě 100 Kč. Pouze omezeně byly potraviny vydávány ve fyzické podobě. Celkem byla během let 2022 a 2023 potravinová pomoc poskytnuta 323krát.

Lze říci, že distribuce potravinové pomoci měla spíše nárazový charakter. Tato skutečnost byla způsobena tím, že Arcidiecézní charita Olomouc objednávala poukázky rovněž nárazově, a to z důvodu omezeného rozpočtu a omezené dostupnosti. Jak je tedy patrné z Graf 6 níže, potravinová pomoc byla vydávána ve třech vlnách. Tento jev je znázorněn poměrně významným zvýšením klouzavého průměru. První zvýšení je viditelné v roce 2022 v měsících červenec a srpen. Druhá vlna výdeje potravinových poukázek se uskutečnila až v roce 2023, a to v měsících březnu a dubnu a srpnu, září a říjnu. I tyto dvě vlny distribuce jsou viditelné jako zvýšení klouzavého průměru.

Lze pozorovat jednu anomálii. Jde o výdej potravinové pomoci v měsíci listopadu 2022. V tomto případě se jednalo, stejně jako v případě distribuce materiální pomoci, o náhlý nárůst množství vydané potravinové pomoci. Příčinou je i v tomto případě vyskladňování SMP KACPU, kde se nacházely i zásoby trvanlivých potravin, jako např. těstovin, rýže, masových a rybích konzerv, dochucovadel, luštěnin atp.

Graf 6: Poskytnutá potravinová pomoc od května 2022 do prosince 2023 (zdroj: vlastní, 2024)

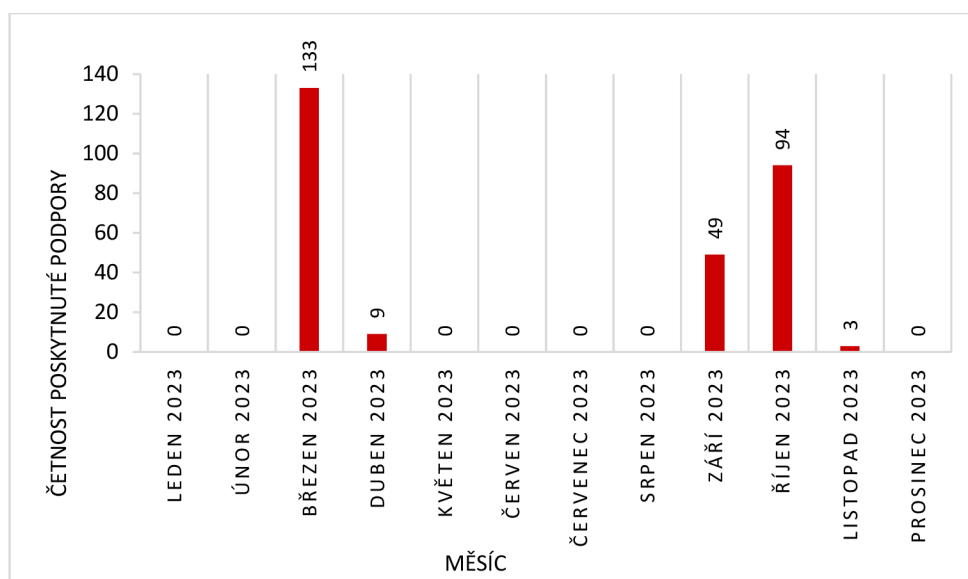
2.3.6 Podpora zdraví

Podpora zdraví probíhala v rámci činností Arcidiecézní charity Olomouc v oblasti pomoci uprchlíkům z Ukrajiny především jedním způsobem, a to výdejem poukázek do sítě lékáren. Jiné způsoby pomoci se ukázaly být spíše zanedbatelné, a to z důvodu minimálního zájmu o daný způsob podpory. Konkrétně šlo o psychologickou podporu (v rámci které byla nabízena tzv. první psychologická pomoc nebo krizová intervence) a duchovní podporu. Arcidiecézní charita Olomouc disponuje pracovníky vyškolenými

na poskytování psychologické pomoci i pracovníky kompetentními v oboru duchovní podpory. V obou případech lze hovořit o malém zájmu o danou pomoc ze strany přicházejících uprchlíků. Psychologická pomoc byla poskytnuta za celé sledované období let 2022 a 2023 pouze třem osobám (a to pouze v roce 2022). O duchovní podporu neprojevila zájem žádná osoba. Zde se lze domnívat, že hlavním důvodem nezájmu je rozdílná převládající církve v každé ze zainteresovaných zemí. V případě Ukrajiny je převládající církví pravoslavná a řeckokatolická větev křesťanství. (Swenson & Williams, 2023) V České republice převládá římskokatolická odnož, a proto se lze domnívat, že rozdílnost církevního prostředí byla důvodem nezájmu o duchovní pomoc, a to i přes přítomnost kněze na pracovišti ACHO.

Naopak, velký zájem ze strany ukrajinských uprchlíků byl o poukázky do sítě lékáren. Hodnota jedné poukázky činila 500 Kč. ACHO zvolilo daný způsob pomoci, stejně jako v případě potravinové a hygienické pomoci, z důvodu efektivnějšího a cílenějšího uspokojování potřeb jednotlivých osob. Vzhledem k tomu, že mezi klienty ACHO byly osoby různých demografických charakteristik, byla univerzálnost zmiňovaného řešení při plánování a navrhování rámce pomoci zvolena za nejpřiměřenější.

Podobně jako tomu bylo v případě potravinové pomoci, i výdej lékárenských poukázek probíhal ve vlnách. Rozdíl byl v délce poskytování tohoto druhu pomoci. Výdej poukázek na léky probíhal výjimečně pouze v roce 2023, a to ve dvou vlnách. Jak je znázorněno v grafu níže, první vlna výdeje se konala v měsíci březnu a z malé části i v měsíci dubnu. Druhá vlna výdeje se konala v měsících září a říjen.

Graf 7: Vydané lékárenské poukázky v roce 2023 (zdroj: vlastní, 2024)

2.3.7 Jiné druhy pomoci

Kromě výše zmíněných druhů pomoci Arcidiecézní charita Olomouc poskytovala podporu také v oblasti ubytování nebo financí. Veškerou činnost označenou jako „ubytování/přístřeší“ lze charakterizovat jako činnost, v rámci které zaměstnanec ACHO (většinou se jednalo o pracovníka zodpovědného za pomoc uprchlíkům) aktivně vyhledává dostupné nabídky ubytování a asistuje klientovi při reakci na nabídku. V průběhu let 2022 a 2023 byla taková aktivita realizována 7krát. Finanční pomoc poskytla ACHO v letech 2022 a 2023 pouze 2krát. Za finanční prostředky si dotčené osoby uhradily výdaje spojené s nákupem zdravotního korzetu a cestou na Ukrajinu.

2.3.8 Vzdělávací aktivity a školení pracovníků Charit a dobrovolníků

I přes realizaci pravidelných informačních setkávání se na začátku období integrace projevila nedostatečná orientace v cizinecké a integrační problematice mezi pracovníky Arcidiecézní charity Olomouc a Charit v olomoucké diecézi. Neznalost tématu napříč charitními pracovníky se projevovала nadměrným množstvím telefonických dotazů nebo e-mailových dotazů charitních pracovníků směřovaných na pracovníky ACHO. Vedení ACHO se rozhodlo na vzniklou situaci aktivně reagovat a začalo charitní pracovníky vzdělávat. Z nastalé situace totiž bylo zřejmé, že vzdělávání pracovníků, dobrovolníků a jejich koordinátorů bude nedílnou součástí úspěšného průběhu činností Charit. Mnoho pracovníků a dobrovolníků Charity nemělo předchozí zkušenost s poskytováním pomoci osobám cizí národnosti nebo obecně s cizineckou problematikou. V případě dobrovolníků se Charita setkala se zájemci, kteří byli sami cizinci (např. Ukrajinci žijící v České republice), ale neměli předchozí zkušenost s dobrovolnickou činností. Z tohoto důvodu naplánovala Charita školení jak pro pracovníky Charit, tak i pro dobrovolníky a jejich koordinátory.

Proběhla dvě školení pro pracovníky Charit. První školení se uskutečnilo v srpnu 2022. První školení bylo na téma cizinecké problematiky obecně a vedl ho Jan Kočí, který se již mnoho let specializuje na cizineckou problematiku v rámci své činnosti v Diecézní katolické Charitě Hradec Králové. Druhé školení pro pracovníky se uskutečnilo v Praze pod vedením Kláry Boumové, manažerky pro advokační činnost v oblasti migrace z Charity Česká republika, Petry Sedláčkové z IOM nebo Světlany Porsche, ředitelky Střediska Migrace z Arcidiecézní charity Praha. Tématem školení byla Adaptace

a integrace uprchlíků z Ukrajiny, nabídka ubytování pro uprchlíky na platformě AirBnB a příklady dobré praxe. V rámci školení proběhla také prohlídka ubytovny pro cizince nacházející se v městské části Praha 12.

Školení dobrovolníků a jejich koordinátorů reagovalo na potřeby Charity – Charita v aktuální chvíli potřebovala specificky zaučit dobrovolníky do činnosti, kterou v daném čase provozovala. Celkem se uskutečnila tři školení pro dobrovolníky a jejich koordinátory. Na začátku období integrace proběhlo školení dobrovolníků (v měsíci březnu), které bylo zaměřeno na práci ve skladě, bezpečnost práce a práci s cizinci. Tato úzká specifikace odrážela potřebu Charity, rychle a efektivně zajistit chod Skladu materiální pomoci při KACPU v Olomouckém kraji. Toto školení bylo nastaveno jako průběžné (tj. probíhalo opakovaně mnoho dní pro postupně přicházející dobrovolníky). Chod skladu byl zajištěn především díky pomoci dobrovolníků, kteří měli zájem pomoci manuální prací. Sklad začal fungovat s otevíracími hodinami 7-19 hodin každý pracovní den, i o víkendu. Náplní činnosti dobrovolníků byl primárně příjem a evidence materiálních darů darovaných veřejností, třídění věcí a příprava hygienických balíčků pro uprchlíky.

V průběhu roku 2022 vyvstala ze strany koordinátorů dobrovolníků a některých více zapojených dobrovolníků potřeba získat informace o tom, jak o dobrovolníky pečovat a jak pokračovat v práci s dobrovolníky takovým způsobem, aby byl i dobrovolník vzdělaný v oblasti integrační problematiky. Zájem vykonávat dobrovolnickou činnost měly rovněž uprchlíci přicházející z Ukrajiny. Koordinátor pro dobrovolnictví pro dotčené osoby připravil školení na téma *Dobrovolnictví – práva a povinnosti dobrovolníka*, kterého se zúčastnilo pět osob z Ukrajiny. Zatím posledním školením pro dobrovolníky a jejich koordinátory bylo školení na téma *Dobrovolníci a péče o ně*, které vedl pan Jan Němeček, pracovník Sdružení D Olomouc, které s dobrovolníky již mnoho let úspěšně pracuje. Cizineckou tematiku doplnila paní Marcela Erbenová z organizace Člověk v tísni z Olomouce.

Realizace vzdělávacích aktivit byla dalším z důkazů provázanosti charitní sítě, ale také neziskových organizací v olomouckém regionu, i v měřítku celé České republiky. Jak bylo zmíněno také v kapitole 2.2 *Období systémové podpory*, sdílení zkušeností a know-how bylo zásadním pro kvalitně odvedenou činnost Charit v olomoucké diecézi a v dlouhodobém měřítku umožnilo integraci uprchlíků z Ukrajiny do života v České republice.

2.4 „Lessons Learned“ v rámci pomoci ukrajinským uprchlíkům

Lze konstatovat, že roky 2022 a 2023 byly pro Arcidiecézní charitu Olomouc do značné míry turbulentními, a to z důvodu invaze ruských vojsk na Ukrajinu 24. února 2022. ACHO na vzniklou situaci okamžitě zareagovala, byla v kontaktu se svými partnery na Ukrajině, ale především začala poskytovat podporu a pomoc uprchlíkům z Ukrajiny, kteří přicházeli na území České republiky. Především první měsíc po eskalaci konfliktu byli pracovníci ACHO nadměrně vytíženi ve své činnosti a lze říci, že šlo o velmi komplikované a náročné období činnosti. Důležitou roli v této skutečnosti však hrál fakt, že se ACHO věnovalo pomoci Ukrajině již více než 20 let a tuto agendu aktivně prezentovalo nejen na sociálních sítích, ale také v masmédiích. Tím se dostalo do hledáček médií a osob hledající pomoc a podporu – ať se jednalo o osoby české národnosti nebo uprchlíky z Ukrajiny. I přesto, že ACHO disponuje bohatými zkušenostmi v práci v zahraničí a v humanitární činnosti, tato událost přinesla pracovníkům nové významné zkušenosti v oblasti reakce na ozbrojené konflikty v zahraničí a hromadný příchod dotčených osob s potřebou pomoci a zajištění (např. materiálního nebo finančního). Zároveň je nutné doplnit, že jednotliví klíčoví pracovníci ACHO zapojení do pomoci uprchlíkům na území České republiky mají různou praxi a různé zkušenosti. Z tohoto důvodu nelze jednoznačně vytyčit a charakterizovat nově získané zkušenosti. I přesto autorka práce vybírá dva poznatky získané z pomoci uprchlíkům, které byly přínosné pro aktuální vývoj situace.

Prvním poznatkem, který je významným pro samotnou autorku práce je dělba práce. Problematiku dělby práce a rolí lze rozdělit na dvě části. Prvním aspektem je nutnost dělby práce. Ta však nesmí být náhodná, ale musí vycházet z předchozí analýzy dat a informací o aktuální situaci a musí být zváženy kapacity a možnosti jednotlivých osob zapojených do činnosti. Na základě získaných zkušeností lze konstatovat, že efektivní poskytování pomoci uprchlíkům z Ukrajiny by nebylo bez rozdělení rolí v týmu klíčových osob možné. Tato skutečnost byla potvrzena již v prvních dnech po invazi ruských vojsk na Ukrajinu. Během tří dnů po této události (tedy mezi dny 24.2.-26.2.2022) byla autorka této práce jako zaměstnanec ACHO na pozici „*koordinátor pro Ukrajinu a dobrovolníky*“ vytižena desítkami dotazů různých témat ze strany veřejnosti. Jednalo se o období, kdyby nebyly určeny klíčové osoby a vytyčen základní pracovní tým. Dotazy, se kterými se veřejnost na ACHO obracela, se týkaly bezpečnostní situace na Ukrajině, možnosti ubytování v České republice, dobrovolnické výpomoci,

materiálních darů atp. Tento stav trval dva dny, během kterých pracovníci ACHO nestíhali zaznamenávat informace z telefonátů nebo e-mailů, docházelo k duplikaci informací (osoby hledající pomoc volaly různým pracovníkům ACHO zvláště) nebo nestíhali uspokojovat tematicky roztržštěné poptávky pomoci. Jednalo se o velice náročné dva dny, nicméně jejich přínos byl značný. Na základě informací z prvních dvou dnů dokázali pracovníci ACHO identifikovat požadavky a potřeby veřejnosti (včetně uprchlíků z Ukrajiny). Třetí den, tj. 26.2.2022, klíčoví pracovníci ACHO vytvořili základní pracovní skupinu sedmi osob, v rámci které každá osoba zodpovídala za specifickou agendu charakterizovanou na základě informací ze dvou předcházejících dní. Po rozdělení rolí byla patrná větší efektivita činnosti – pracovníci měli větší přehled o poskytované pomoci (o počtu osob, o distribuci podpory atp.), a tím spíše dokázali propojovat poptávku s nabídkou. Lze tedy shrnout, že dělba práce mezi více osob má zásadní vliv na činnost organizace. Nicméně, v tomto případě se ukázalo, že není nutné, aby došlo k rozdělení rolí ihned po vzniku události. I opožděná reakce, ve výše zmíněném případě dva dny zdánlivého chaosu, mohou být přínosné pro budoucí činnost a efektivitu práce.

V průběhu nastalé situace měli pracovníci ACHO starost mimo jiné o duševní zdraví osob přichozích z Ukrajiny. Minimálně stejně významným však bylo duševní zdraví zapojených pracovníků ACHO, kteří byli po psychické stránce také velice vyčerpáni (z důvodu dlouhých pracovních hodin, negativních zpráv z Ukrajiny a pravidelného kontaktu s intenzivními emocemi uprchlíků). Každopádně, jak se později ukázalo, i masmédiá intenzivně informující o vzniklé události byla psychickou zátěží pro klíčové pracovníky ACHO. Při zpětném zhodnocení roku 2022 identifikoval tuto skutečnost vedoucí humanitárního oddělení (zároveň jedna z klíčových osob v pomoci uprchlíkům z Ukrajiny). Jako opatření zvolil záměrné neinformovanost a přestal sledovat aktuální zpravodajství. Přestože by bylo možné domnívat se, že základní východisko pro poskytování pomoci je „být informován“, v praxi se ukázalo, že nelze zcela potvrdit tuto domněnku. Duševní zdraví zapojených zaměstnanců se ukázalo jako významnější v daném období.

3. Aktivity Arcidiecézní charity Olomouc na Ukrajině

Činnost Arcidiecézní charity Olomouc na Ukrajině je jednou ze základních aktivit humanitárního oddělení organizace. Její historie sahá do 90. let 20. století, kdy ACHO reagovala na černobylskou havárii a poskytovalo pomoc obětem této události. Touto aktivitou započala ACHO svou činností na Ukrajině, která, jak se lze dočíst ve výročních zprávách ACHO od roku 1994 do současnosti, trvá nepřetržitě do dnešních dní a věnuje se širokému spektru aktivit. Přesto, pro vyhodnocení informací a dat o poskytnuté pomoci bylo pro účely této kvalifikační práce zvoleno období od roku 2016 do současnosti, tedy do roku 2024 (včetně roku 2024). Tento výběr byl vyhodnocen jako dostatečný pro popis činnosti a analýzu dat a je na něm viditelný vzorec poskytování pomoci na Ukrajině. Rovněž bylo zjištěno, že informace o pomoci před rokem 2015 mohou být nepřesné, nejasné nebo neznámé. To by mohlo mít za následek zkreslující efekt v rámci analýzy dat. Z těchto důvodů byl zvolen časový horizont posledních osmi let (tj. let 2016–2024). Dnešní činnost ACHO na Ukrajině je spíše různorodého charakteru a odehrává se v různých regionech země. Celkově se činnost ACHO zaměřuje se na pomoc osobám v nouzi.

3.1 Historie pomoci v zahraničí, a především na Ukrajině

3.1.1 Historie pomoci v 90. letech 20. století

Práce Arcidiecézní charity Olomouc (ACHO) je dnes spjatá mimo jiné i s programy na Ukrajině. Na Ukrajině začala Arcidiecézní charita Olomouc pomáhat již v 90. letech 20. století. Konkrétně po vyhlášení nezávislosti Ukrajiny v roce 1991 zahájila ACHO své působení v této zemi. Především se jednalo o pomoc obětem po černobylské havárii. Také se Charita soustředila na posílání materiální pomoci a pokračování v organizaci ozdravných pobytů pro děti zasažené černobylskou havárií.

Během roku 1992 se charitám v olomoucké diecézi podařilo vyexpedovat 23 kamionů, které putovaly na západní Ukrajinu, a to do Ivano-Frankivsku a do Lvova. Většina z humanitárních zásilek byla směřována do válkou zničeného Chorvatska. Mezi nejčastěji dováženým materiálem byly potraviny, ošacení, kojenecké potřeby, deky, spací pytle, zdravotnický materiál a uhlí. (ACHO, 1994) Během let 1994–1996 se v pomoci, která byla posílána kamiony, pokračovalo. Přibyla také pomoc posílaná po železniční síti. V roce 1996 bylo vysláno 17 vagonů o celkové hodnotě necelého 1 milionu Kč

s potřebným materiálem do ukrajinských regionů. Na zásobování se podílelo mnoho Charit a mimo jiné ACHO spolupracovala i s Charitou v Košicích. (ACHO, 1997)

Kromě materiální pomoci ACHO zajišťovala ozdravné pobyty v českých rodinách pro děti z Ukrajiny a Běloruska ve věku 8–12 let, které byly zasaženy černobylskou havárií. Tento projekt byl realizován v roce 1992 a pokračoval až do roku 1998. Základním principem bylo umístování zapojených dětí do českých rodin, zpravidla na šest týdnů. Délka pobytu byla určena po konzultaci s lékaři. Vzhledem k charitnímu kontextu a demografické charakteristice příznivců a cílové skupiny organizace, většina zapojených rodin byla křesťanské příslušnosti. O zapojení do programu byl zpočátku velký zájem. Výsledkem bylo, že z důvodu velké poptávky po účasti ze strany české veřejnosti nebylo možné všechny české žadatele (resp. rodiny) přijmout. Za první dva roky do České republiky přijelo 1 728 dětí. Podporu projektu našla ACHO také u Charit a jiných organizací v zahraničí. Díky podpoře od rakouské, švýcarské a francouzské charity a holandské organizace Stichting Communicantes mohla ACHO financovat dopravu z místa bydliště a zpět účastníkům zapojeným do programu. Také díky podpoře ACHO byla schopna uhradit příspěvky na péči o děti českým rodinám. Finanční částka, kterou dostávaly české rodiny na péči o ukrajinské nebo běloruské dítě se v letech zvyšovala. Původně rodiny dostávaly 500 Kč na jedno dítě, v roce 1994 byl příspěvek zvýšen na 700 Kč na dítě a pobyt, v roce 1995 na 875 Kč a od roku 1996 se příspěvek zdvojnásobil, rodiny dostávaly na jedno dítě příspěvek ve výši 1 000 Kč. Kromě zajištění základních životních potřeb byla finanční podpora využívána na zajištění vyučování, akutní zdravotní péče, společných programů ve volném čase a pobytu v přírodě. V případě nutnosti bylo možné uhradit také výdaje za oblečení, obuv a školní pomůcky. (ACHO, 1997)

ACHO se stala hlavním koordinátorem těchto pobytů, kterých se celkem zúčastnilo 2 664 dětí a 220 dospělých – nejčastěji pedagogů jako doprovod. Do programu se zapojily obce ze všech moravských diecézí a celý program byl vyúčtován v částce 4 998 923 Kč. Mnoho dětí, které přijížděly ve špatném zdravotním stavu, se po čtyř až šesti týdenním pobytu vracely do země původu s hustějšími vlasy, příbytkem na váze a obecně i s lepší náladou. V mnoha případech byly děti vyšetřeny lékařem jak při svém příjezdu, tak i při odjezdu. Vyšetření potvrdila pozitivní změny u dětí.

V druhé polovině 90. let byla Arcidiecézní charita Olomouc činná v mnoha oblastech pomoci zranitelným osobám na Ukrajině. Samozřejmě, Charita reagovala na aktuální

situaci a realizovala humanitární pomoc v různých formách. V povodňových letech v roce 1998 byla situace na Ukrajině těžká. Pracovníci ACHO reagovali na přírodní katastrofu přímou prací na Ukrajině, kam mj. přijelo okolo 50 dobrovolníků, kteří během třech měsíců opravili 16 domů, které patřily seniorům či lidem se zdravotním postižením. ACHO ve spolupráci s jinými Charitami vysílala na Ukrajinu humanitární zásilky, jejichž obsahem bylo především oblečení. ACHO se v roce 1999 a 2000 podílelo také na poskytnutí útočiště pro sirotky z války v Čečensku. Děti byly ubytovány ve východoukrajinském městě Charkov.

Na konci 90. let 20. století lidé na Ukrajině žili v dlouhodobé chudobě bez sociální ochrany státu. I proto se Arcidiecézní charita Olomouc soustředila také na dlouhodobou podporu. Pracovníkům Charit z České republiky i ze zahraničí byla pravidelně zajišťována školení (např. v oblasti domácí péče), jak u nás, tak na Ukrajině, a to od roku 1996. Kromě pracovníků bylo vzdělání poskytnuto také ukrajinským studentům, kteří byli přijati na Vyšší odbornou školu Caritas v Olomouci. Jejich pobyt v České republice byl dotován mj. rakouskou Charitou. Rovněž vznikla poradenská a sociální centra na Ukrajině, a to ve Lvově, v Kyjevě a v Charkově. Cílem tohoto projektu byla stabilizace sociální situace na Ukrajině a prevence vnější migrace.

Na konci 90. let 20. století se místní Charity v olomoucké diecézi i Arcidiecézní charita Olomouc zaměřovaly také na sociální poradenství pro cizince a uprchlíky. Byly vytvářeny programy, které v rámci své náplně zahrnovaly jak krátkodobou, tak i dlouhodobou pomoc. Jako příklady krátkodobé pomoci lze zmínit poskytování materiální pomoci, stravy nebo zajištění hygieny. V dlouhodobém hledisku bylo potřebným osobám zajišťováno poradenství, pomoc s hledáním stálého bydlení nebo s integrací do společnosti. Jedna osoba (původem z Angoly) byla zaměstnána Arcidiecézní charitou Olomouc v humanitárním skladu. ACHO rovněž pomáhalo se zmírňováním následků při uprchlické vlně, která byla způsobena konfliktem v Kosovu na konci 90. let 20. století. Celkově Charita (ACHO i místní Charity) poskytla podporu uprchlíkům například z Afghánistánu, Kosova, Srí Lanky, Turecka a mj. i z Ukrajiny. Země původu klientů Charity z cizích zemí v letech 1997-2000 je znázorněn na obrázku č.4 na další straně.

Země původu	1997	1998	1999	2000
Afghánistán			237	257
Alžírsko			1	
Anglie				1
Angola	9	7	7	7
Bangladéš				7
Benin			4	4
Bosna a Hercegovina		1		
Bulharsko				7
Čečensko*			5	
Čína				44
Ekvádor		14		
Filipíny			16	
Chorvatsko		1		
Indie				57
Irák			44	9
Írán			15	
Itálie		1	1	
Jugoslávie		3	1	1
Kazachstán	1			5
Kongo (Zaire)		1		2
Kosovo*		1	331	2
Kuba		2	4	3
Litva	2			
Makedonie			3	
Moldávie	1	2		6
Palestina*			2	
Pákistán			4	28
Polsko			1	4
Rumunsko		15	14	16
Rusko	4	2	2	
Slovensko	24	20	32	56
Slovinsko			1	
Srí Lanka			124	101
Turecko			3	12
Ukrajina	11	7	58	25
Vietnam				44
Celkem	52	77	910	698

Vysvětlivky:
* Závislá území (Čečensko v Rusku, Kosovo v Jugoslávii a Palestina v Izraeli a Jordánsku).

Obrázek 4: Země původu klientů ACHO z cizích zemí v letech 1997-2000 (zdroj: ACHO, 2001)

3.1.2 Historie pomoci po roce 2000

I po přelomu 20. a 21. století pokračovala Charita ve své činnosti na Ukrajině. Jeden z významných milníků v rámci charitní pomoci Ukrajině lze datovat do roku 2003, kdy ředitel ACHO Václav Kepřt navštívil v doprovodu Mgr. Ing. Květoslavy Princové, Ph.D západ Ukrajiny, především Zakarpatskou a Lvovskou oblast. Při této návštěvě navázal vztahy se Sociálně pastoračním centrem Korolevo a Dětským domovem Živá perla v Bortnykách na Ukrajině. (ACHO, 2003) Na základě informací z výročních zpráv ACHO lze konstatovat, že mezi lety 2003 a 2006 se pomoc na Ukrajině věnovala především těmto dvěma partnerům.

Pomoc v okolí města Koroleva probíhala především prostřednictvím humanitárních zásilek. Mezi lety 2003 a 2006, ACHO na Ukrajinu transportovala materiální pomoc v hodnotě 633 500 Kč. Jednalo se především o oděvy, nábytek, vybavení domácnosti nebo dva počítače a sanitární techniku. V rámci zásilek byl na Ukrajinu dopraven

i kostelní zvon a dlažba, kterou tamní vesnici Chyža v roce 2005 darovalo olomoucké arcibiskupství. Pomoc byla realizována cíleně a na základě poptávky ze strany partnerů. Vzhledem k tomu, že je oblast města Koroleva i dnes typickou pro své úrodné podmínky a pěstování vinné révy, bylo v roce 2006 partnerům zakoupeno zařízení na výrobu ovocného moštu (drtič a lis) v hodnotě 150 000 Kč. Cílem podpory bylo efektivní zužitkování zemědělské produkce a vytvoření jednoho pracovního místa pro obsluhu stroje. Spolupráce s partnery ve městě Korolevo zanikla a od roku 2016 dále na ni nebylo navázáno.

Spolupráce Dětského domova Živá perla v Bortnykách s Arcidiecézní charitou Olomouc vznikla rovněž v roce 2003 a trvá dodnes. První z významných roků pomoci ACHO lze datovat do roku 2005. V tu dobu ACHO podpořilo dětský domov koupí soupravy na lisování ovoce, finančním příspěvkem na vybudování kotelny nebo vánočními dárky pro chovance dětského domova. Lze konstatovat, že při poskytování pomoci lidem na Ukrajině byl kladen důraz také na dlouhodobý efekt podpory. To lze demonstrovat například na případu koupě lisu na ovoce. Vzhledem k tomu, že se dětský domov nachází na venkově, dostupnost ovoce je spíše dobrá. Dětský domov byl tak schopen nejen zužitkovat vlastní produkci, ale zároveň umožnil za úplatu lisovat ovoce také členům místní komunity a jiným obyvatelům vesnice. Finance získané lisováním ovoce byly během dalších let vkládány do chodu a dalšího rozvoje dětského domova. I v dnešní době podporuje ACHO dětský domov v Bortnykách. Obecně lze říci, že ACHO reaguje na aktuální poptávky a potřeby ze strany tohoto ukrajinského partnera. Příkladem lze uvést koupí lisu na ovoce, koupí bydlení pro jednoho ze sirotků nebo pomoc se založením borůvkové farmy. Probíhala však i podpora dlouhodobých projektů jako podpora chodu dětského domova (např. nákup potravin, hrazení výdajů za elektrickou energii) nebo podpora studentů při studiu na univerzitách, vyšších odborných školách nebo učilištích.

Dalším významným rokem pro činnost Arcidiecézní charity Olomouc na Ukrajině byl rok 2006. Mimo jiné druhy podpory je ve výroční zprávě ACHO možné nalézt první zmínku o spolupráci s Nadačním fondem Děti v nouzi v západoukrajinském městě Lopatyn a s Caritas Ternopil, místní pobočkou Charity ve městě Ternopil. S těmito subjekty spolupracuje ACHO dlouhodobě a zaměřuje se především na pomoc dětem. Konkrétně se jedná o děti z chudých rodin, děti jednoho nebo obou rodičů, nemocné děti nebo děti s postižením. V Lopatyně ACHO podporovala chod nadačního fondu a ve

spolupráci s Caritas Ternopil také dlouhodobě bojuje proti dětskému bezdomovectví, a to prostřednictvím finanční a materiální podpory dětských domovů.

V roce 2008 Arcidiecézní charita Olomouc zahájila projekt s názvem Vánoční balíček, v rámci kterého až do současnosti obdarovává potřebné děti vánočními dárky. Nato, v roce 2009, přichází další významná spolupráce s novým partnerem na Ukrajině. V tomto případě se jedná o Caritas Kolomyja. Charita v tomto západoukrajinském městě zažívá své počátky a nachází se ve fázi organizačního vývoje. Jednou z hlavních výzev pro obě dotčené strany (jak pro Caritas Kolomyja, tak i pro ACHO) je hledání dalšího partnera, který by mohl Charitě pomoci začít fungovat a se kterým by bylo možné sdílet zkušenosti. Arcidiecézní charita Olomouc se chopila této příležitosti a navázala s Caritas Kolomyja spolupráci, která trvá až do dnešní doby. Rok 2009 s sebou přináší další významný milník, a tím je spuštění projektu Studijní fond, jehož cílem je podpora studentů studujících na vysokých nebo vyšších odborných školách a na učilištích. I tento projekt Arcidiecézní charity Olomouc trvá do dnešní doby.

Lze konstatovat, že od roku 2010 má Arcidiecézní charita Olomouc navázanou spolupráci se čtyřmi hlavními partnery, kterými jsou Dětský domov Živá perla v Bortnykách, Nadační fond Děti v nouzi v Lopatynu, Caritas Ternopil a Caritas Kolomyja. V roce 2014 přichází ozbrojený konflikt a vojenské operace na východě Ukrajiny, a tím navazuje ACHO v dalších letech nová partnerství. Přímo v roce 2014 ACHO na vzniklou událost reaguje prostřednictvím místních organizací na západě Ukrajiny. Poskytuje materiální a psychosociální podporu vnitřně vysídleným osobám nacházejících se na západě země. V rámci podpory je také zajištěno lékařské vybavení nebo úhrada pohřebních výdajů devíti rodinám, jejichž příbuzní zahynuli na východě země během probíhajících bojů a útoků. Celkem bylo v roce 2014 podpořeno 753 osob. V následujícím roce ACHO navazuje vztahy s Charitou z východoukrajinského města Mariupol a Caritas Mariupol se tak stává novým partnerem. Ve spolupráci s Caritas Mariupol ACHO zajišťuje nejen základní životní potřeby obětem konfliktu v Doněcké a Luhanské oblasti, ale také zajišťuje provoz sociální jídelny ve městě Mariupol, která poskytuje práci a stravu mnoha potřebným osobám.

V roce 2016 posílá Arcidiecézní charita Olomouc dvě zubařská křesla do města Chmelnyckyj, které se nachází zhruba 250 kilometrů vzdušnou čarou od státní hranice Ukrajiny a Polska. Nová spolupráce s tamní kanceláří Caritas Chmelnyckyj rovněž trvá do dnešní doby. O pět let později, v roce 2021 vzniká spolupráce s Charitou

v západoukrajinském městě Berežany. Partnerství mezi ACHO a Caritas Berežany se od roku 2021 do roku 2024 odehrává především formou účasti v programu Vánoční balíček a formou sdílení zkušeností. Lze shrnout, že výše zmíněné partnerské organizace jsou hlavními partnery v rámci činnosti ACHO v dnešní době. Je známo, že během více než 30 let činnosti na Ukrajině navázala ACHO vztahy s velkým počtem jiných partnerů, nicméně tyto nejsou podstatné pro charakter této kvalifikační práce, a proto nejsou a nebudou blíže specifikovány.

3.2 Činnost od roku 2016 – rozdělení podle způsobu podpory

Od roku 2016 bylo na Ukrajině podpořeno celkem 101 projektů nebo jiných žádostí o podporu. Do souhrnného výčtu byla zahrnuta finanční podpora (a prostřednictvím finanční podpory realizovaná pomoc), podpora projektu Studijní fond, vyslané kamiony s materiální pomocí, podpora programu Vánoční balíček a vzájemné sdílení zkušeností mezi Arcidiecézní charitou Olomouc a partnerskými organizacemi na Ukrajině. Mezi lety 2016 a 2024 ACHO spolupracovala převážně se sedmi hlavními partnery, kterými jsou Dětský domov Živá perla v Bortnykách, Caritas Berežany, Caritas Chmelnyckyj, Caritas Kolomyja, Nadační fond Děti v nouzi v Lopatyně, Caritas Mariupol a Caritas Ternopil.

Vzhledem k tomu, že je činnost ACHO na Ukrajině spíše různorodého charakteru, lze charitní aktivity charakterizovat, dělit a popisovat na základě různých metod a způsobů. Pro účely této podkapitoly byla podpora ACHO na Ukrajině rozdělena na tři oblasti podle způsobu podpory. Každá z kategorií je typická různými charakteristikami. Zmíněnými oblastmi činnosti jsou *finanční podpora*, *materiální pomoc (vysílání kamionů s materiální pomocí)* a *předávání zkušeností a know-how*. Pro účely zpracování dat byla poskytnutá podpora rozdělena dále do pěti podrobnějších a přesněji vypovídajících podkategorií.

První a zároveň nejobsáhlejší podkategorií podpory je samotná podpora projektů a jiných žádostí o podporu ze strany ukrajinských partnerů. Další podkategorií je podpora programu Studijní fond, v rámci kterého Charita přispívá studentům v rámci vyššího vzdělání na náklady spojené se zajištěním základních životních potřeb a studia. Obě zmíněné činnosti byly zpravidla realizovány zasíláním finančních prostředků Arcidiecézní charitou Olomouc příslušnému partnerovi na Ukrajině. Tyto dva druhy aktivit lze sdružit do nadřazené kategorie *finanční podpory*. To je z toho důvodu, že zpravidla veškerá každoroční podpora ve dvou výše zmíněných oblastech (tj. podpora

projektů a podpora Studijního fondu) se konala prostřednictvím peněžního daru a aktivity partnerů. Třetí podkategorií aktivit ACHO na Ukrajině je zasilání kamionů s materiální pomocí na Ukrajinu. A čtvrtou podkategorií je projekt Arcidiecézní charity Olomouc s názvem Vánoční balíček. Základním principem Vánočního balíčku je obdarovat potřebné děti vánočními dárky připravenými v České republice. Vzhledem k tomu, že jak v případě kamionové dopravy materiální pomoci, tak i v případě Vánočního balíčku se jedná o podobný princip podpory, lze tyto dvě podkategorie sdružit do tematické oblasti *materiální pomoci*. Pátou, a poslední, kategorií pomoci je *sdílení zkušeností a know-how*.

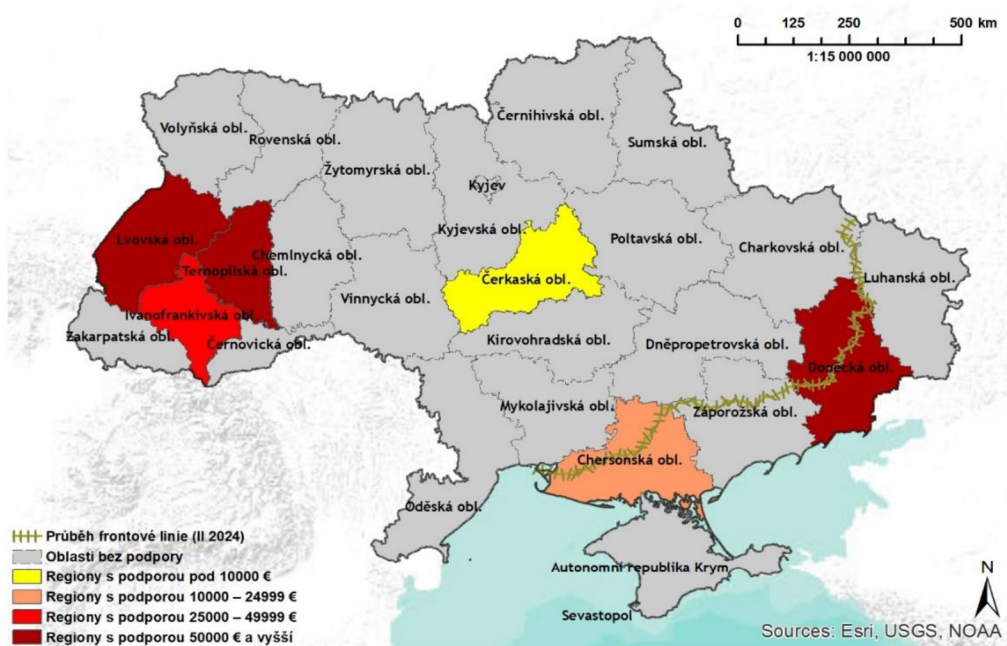
Zmíněné kategorie (*finanční podpora, materiální pomoc a sdílení zkušeností a know-how*) nelze mezi sebou porovnávat a je nutné každou z oblastí činností analyzovat a popisovat odděleně. To je dáno odlišností jednotlivých kategorií. Jako příklad lze uvést finance vynaložené na poskytnutí pomoci. Pomocí tohoto ukazatele lze hodnotit jednotlivé aspekty *finanční podpory na Ukrajině*, protože je jasně dané, kolik finančních prostředků bylo vynaloženo na uspokojení jednotlivých žádostí o podporu. V případě *materiální pomoci* je hodnocení a popisování činnosti na základě vynaložených financí značně komplikované a může být zavádějící. To je z několika důvodů, kterými jsou za a) neznámá nebo nejasná finanční hodnota jednotlivých věcí z důvodu stavu užití (určovat cenu užitých věcí je značně subjektivní záležitost), za b) proměňující se cena kamionové dopravy, která je ovlivňována vnějšími vlivy (např. blokády hraničních přechodů nebo zvýšená cena paliva) a za c) neznámá hodnota zasílaných věcí, kdy především v rámci projektu Vánoční balíček není přesně známo, co dárce do vánočních dárek vkládají. Dále, v případě *sdílení zkušeností a know-how* lze konstatovat, že není pro tento případ možné vyjádřit poskytnutou pomoc prostřednictvím ukazatele o vynaložených finančních prostředcích. I přesto se však jedná o jednu z aktivit, která má v dlouhodobém hledisku největší dopad na činnost ukrajinských partnerů Arcidiecézní charity Olomouc i na samotné příjemce pomoci.

3.2.1 Finanční podpora na Ukrajině

Jak již bylo výše zmíněno, finanční podpora na Ukrajině probíhá prostřednictvím podpory projektů a jiných žádostí o podporu a prostřednictvím programu Studijní fond. Mezi lety 2016 a 2024 bylo realizováno celkem 66 projektů finanční podpory,

což je 65,3 % z celkového množství poskytnuté podpory.¹¹ Z toho bylo podpořeno 43 projektových žádostí a 23 žádostí v rámci Studijního fondu. V rámci podpory projektů bylo mezi lety 2016 a 2024 partnerům zasláno celkem 213 669,81 euro a v rámci programu Studijní fond celkem 20 900 euro.¹²

Vzhledem k tomu, že Arcidiecézní charita Olomouc působí na Ukrajině prostřednictvím svých partnerů, kteří byli specifikováni dříve v této kvalifikační práci, odvíjí se od této skutečnosti i geografické rozložení aktivit a poskytované podpory. I s přihlédnutím ke geografické rozloze Ukrajiny lze konstatovat, že není v možnostech ACHO poskytovat pomoc ve všech regionech Ukrajiny. Z těchto důvodů je realizace aktivit na Ukrajině spíše geograficky roztržštěná, jak je možné pozorovat na obrázku níže. Z Obrázek 5 je patrné, že do Lvovské, Ternopilské a Doněcké oblasti bylo v rámci sledovaného období darováno více než 50 000 euro.

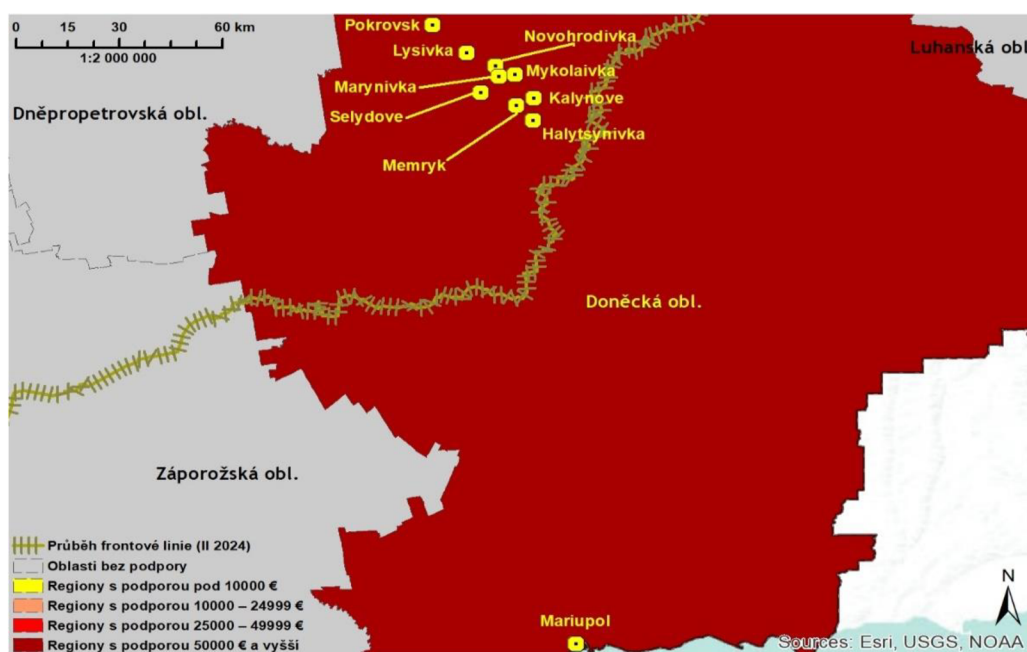
Obrázek 5: Množství finanční pomoci v letech 2016–2024 podle dotčených oblastí (zdroj: vlastní, 2024)

Klíčovými partnery ACHO v těchto oblastech jsou Dětský domov Živá perla v Bortnykách (Lvovská oblast), Caritas Ternopil (Ternopilská oblast) a Karitas Mariupol (Doněcká oblast). Dalším regionem, kam směřovala finanční podpora byla Ivanofrankivská oblast, ve které působí Caritas Kolomyja. V Chersonské oblasti nemá ACHO klíčového partnera, ale i přesto prostřednictvím Caritas Mariupol pomáhalo při

¹¹ Do celkového souboru podpory jsou zařazeny: podpora projektů, program Studijní fond, kamionová doprava humanitární pomoci, projekt Vánoční balíček a sdílení zkušeností s ukrajinskými partnery.

¹² Vzhledem ke skutečnosti, že Arcidiecézní charita Olomouc zasílala finanční podporu svým ukrajinským partnerům zpravidla v eurech, je tato měna použita i pro analýzu dat a účely této kvalifikační práce.

zmírnění následků po bombardování vodní nádrže Kachovka. Vzhledem k obsazení města Mariupol ruskými vojsky v roce 2022, bylo nutné přemístit sídlo Caritas Mariupol do jiných míst. Tamní Charita tak působí v Čerkasech (Čerkaská oblast) a ve městě Novohrodivka (Doněcká oblast).¹³ Část Caritas Mariupol sídlící ve městě Novohrodivka je velmi výkonným subjektem poskytujícím pomoc. I přes každodenní riziko probíhá realizace projektů a podpora potřebných osob. Zároveň, finanční podpora ACHO zasílána do regionu Doněcké oblasti funguje má svou tradici, proto měla ACHO zájem podporovat Caritas Mariupol i po relokaci organizace. Během let 2016 a 2024 byla pomoc realizována jak ve městě Mariupol (pouze do roku 2022), tak i v okolí města Novohrodivka (pouze po roce 2022), což je znázorněno na obrázku níže.

Obrázek 6: Mapa finanční podpory ACHO v Doněcké oblasti mezi lety 2016 a 2024 (zdroj: vlastní, 2024)

Konkrétní žádosti o poskytnutí finanční pomoci vychází ve většině případů z poptávky jednotlivých partnerů působících na Ukrajině. Proces finanční podpory funguje zpravidla takovým způsobem, že partneři zasílají zodpovědnému pracovníkovi Arcidiecézní charity Olomouc projektové dokumenty a žádosti o podporu. Vedoucí humanitárního oddělení spolu s koordinátorem pro Ukrajinu následně rozhodují (s přihlédnutím k rozpočtu a

¹³ Caritas Mariupol zažil v roce 2022 ve svém sídle ve městě Mariupol ostřelování, které mělo za následek dvě oběti na životech z řad pracovníků organizace. Z bezpečnostních důvodů se organizace přestěhovala z Mariupolu do města Čerkasy. Zároveň byl organizaci nabídnut bezplatný pronájem prostor ve městě Novohrodivka v Doněcké oblasti. Vzhledem k blízkosti města Novohrodivka frontové linii a značnému bezpečnostnímu riziku a nemožnosti přesunu veškerých aktivit do místa, operuje Caritas Mariupol ve dvou lokacích Ukrajiny.

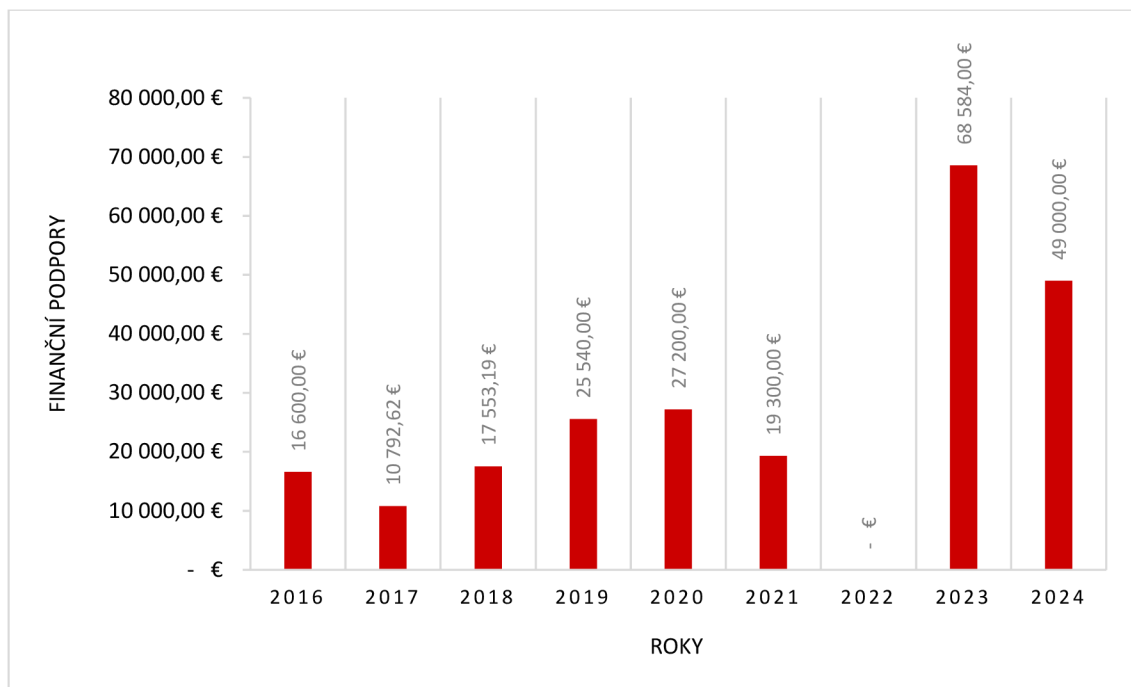
případně i jiným rozhodujícím faktorům) o míře podpory. Po rozhodnutí jsou finance zaslány jednotlivým partnerům, kteří mají na starost výkon samotné činnosti.

Delegace výkonu pomoci na ukrajinské partnery nebyla v minulosti takovou samozřejmostí jako je dnes. Je pravda, že Arcidiecézní charita Olomouc své partnery na Ukrajině pravidelně finančně podporovala, ale jistým partnerům poskytovala stálý informační servis nebo sama iniciovala konkrétní aktivity. Autorka práce uvádí příkladem např. program rekreace dětí postižených černobylskou katastrofou. Projekt měl na stranách českých příznivců i osob cílové skupiny značný úspěch. Přesto lze pouze spekulovat o tom, proč nebyla místem realizace projektu zvolena některá z vhodných lokací na Ukrajině (např. Zakarpatská oblast, která dlouhodobě nabízí mnoho příležitostí k rekreaci.). Nebo je možné uvést případ rekonstrukce budovy Nadačního fondu Děti v nouzi v Lopatynu, jejíž jisté části byly také realizovány na základě popudu a iniciativy pracovníků Arcidiecézní charity Olomouc. S přibývajícím léty spolupráce se ACHO snaží iniciativu předávat svým partnerům ideálně v plné míře. To je z více důvodů. Jedním důvodem je dobrá znalost místní situace a kontextu ze strany ukrajinských aktérů. Partneři ACHO žijící na Ukrajině mají obecně lepší přehled o potřebách místních obyvatel ve srovnání s pracovníky ACHO. Znalost místního kontextu se během let praxe ukázala jako zásadní pro efektivitu práce a úspěšné dosahování projektových a jiných cílů. Pomoc je totiž lépe mířena na konkrétní potřeby místních obyvatel a přizpůsobena místním podmínkám. Druhým důvodem je posilování rolí partnerů ACHO jako spolehlivého poskytovatele zdravotních a sociálních služeb na Ukrajině. Protože si Charita v České republice i na Ukrajině uvědomuje, že nelze dlouhodobě provozovat svou činnost pouze na základě příspěvků a darů veřejnosti, snaží se trvale o posílení své pozice v místě své působnosti. Na základě zkušeností z České republiky i z Ukrajiny je známo, že subjekt, který průběžně dbá na své postavení a roli v regionu je spíše podporován ze strany jiných významných aktérů v daném místě. Díky udržování vztahů se zahraničními subjekty a systematickému rozšiřování a zdokonalování svých služeb, ukrajinské Charity posilují svou pozici na Ukrajině a stávají se tak lákavými a spolehlivými partnery pro místní církve, samosprávy a jiné subjekty. Lze konstatovat, že s intenzivnějším síťováním subjektů se zvyšuje šance na dlouhodobé a úspěšné provozování služeb (a tím poskytování pomoci) nebo roste dostupnost finančních zdrojů, které Charita může použít na financování svého provozu nebo provozu svých služeb.

Program Studijní fond je nedílnou součástí finanční podpory, kterou poskytuje Arcidiecézní charita Olomouc na Ukrajině. Počátek této pomoci lze datovat do roku 2009. Partnery pro tento program byli Caritas Ternopil a Dětský domov Živá perla v Bortnykách. Základním principem projektu je, jak bylo zmíněno dříve v této kvalifikační práci, podpora studentů, kteří studují na vysokých nebo vyšších odborných školách a učilištích, při jejich studiu. Studenti obdrží přímou finanční podporu od jednoho ze zapojených ukrajinských partnerů ACHO. Příspěvek je zpravidla ve výši 200 euro na osobu a na semestr. Finance mohou sloužit na uhrazení nákladů spojených s bydlením, stravou nebo studiem samotným. Studijní fond fungoval nepřetržitě až do roku 2022. Po invazi ruských vojsk na Ukrajinu, která se odehrála 24. února 2022, a tím vyostření války na Ukrajině, došlo k uzavření některých vysokých škol a jiných vzdělávacích zařízení. Na některých institucích byla zaváděna distanční, on-line výuka. Také nebylo jasné, zda se studentům mužského pohlaví podaří dokončit studium, a to z důvodu nastalých vln mobilizace. Z toho důvodu se ACHO s partnery vzájemně dohodla na dočasném pozastavení tohoto projektu. Nicméně, po společných rozhovorech mezi ACHO a dotčenými partnery, bylo rozhodnuto, že v roce 2024 bude podpora studentů v rámci Studijního fondu pokračovat.

Lze konstatovat, že rok 2022 byl obecně významným milníkem v poskytování finanční pomoci. Invaze ruských vojsk na Ukrajinu a s tím související vyostření války, které do té doby probíhala pouze v regionu východní Ukrajiny, znamenala převrat v rámci novodobé činnosti ACHO. To potvrdila také analýza dat o finanční podpoře na Ukrajině. Období od roku 2016 do roku 2022 lze charakterizovat jako dobu stabilní podpory. Zpravidla se jednalo o podporu dlouhodobých aktivit jednotlivých partnerů, případně o podporu jednoletých projektů (rovněž založených na dlouhodobé činnosti a vizi partnerů). Stabilita podpory měla dlouhodobý charakter. Tuto skutečnost lze pozorovat také v Graf 8. Poskytnutá pomoc měla obecně rostoucí tendenci, výjimkou byly roky 2016 a 2021. Naopak, nejvíce poskytnuté podpory v předválečném období, tj. před rokem 2022, lze pozorovat v roce 2020. Lze se domnívat, že tato skutečnost byla způsobena mimořádnými událostmi na Ukrajině, a to záplavami na jihozápadě Ukrajiny a pandemií COVID-19. Na pomoc při těchto událostech uvolnila Arcidiecézní charita Olomouc částku 7 500 euro. V jiných letech tohoto období byla poskytována například podpora na zajištění činnosti jednotlivých partnerů, byl dlouhodobě podporován program Studijní fond nebo byla zajištěna finanční pomoc s rekonstrukcí, koupí nového vybavení nebo

byly provozovány sociální jídelny. Celkově, během let 2016 a 2022 bylo v rámci finanční podpory na Ukrajinu ACHO uvolněno 116 985,81 euro. Průměrná roční částka je 18 426,60 euro. Jde o medián hodnot za jednotlivé roky v daném období.

Graf 8: Množství finanční pomoci zaslané ukrajinským partnerům v letech 2016–2024 (zdroj: vlastní, 2024)

V roce 2022 zaznamenala Arcidiecézní charita Olomouc propad v míře poskytnuté pomoci. Během tohoto roku nebyly uvolněny žádné finance pro poskytování pomoci na Ukrajině. K této skutečnosti došlo z vícero příčin. Lze se domnívat, že hlavním z důvodů, proč ACHO neposkytovala pomoc na Ukrajinu, bylo poskytování pomoci v České republice. Jak bylo dříve zmíněno, ACHO neměla před rokem 2022 aktuální zkušenost s pomoci cizincům a nebyla tak na tuto činnost zajištěna, ať už po finanční nebo personální stránce. Po začátku invaze nebylo zřejmé, jak bude probíhat financování nově probíhajících aktivit v České republice, bylo však zřejmé, že poptávka po pomoci bude velká a intenzivní.

Rok 2023 přinesl pokračování v činnosti a finanční podpory na Ukrajinu. Charakter poskytované pomoci se však lišil od předchozích období. Dříve bylo patrné, že ukrajinští partneři žádali ACHO o podporu svých dlouhodobých aktivit nebo krátkodobých aktivit zasazených do širšího rámce a plánu činnosti. Nyní, od roku 2023 vychází podpora z aktuálních potřeb partnerů, které jsou zpravidla spojené s probíhajícím konfliktem na území Ukrajiny. V rámci finanční podpory tak byla poskytnuta pomoc po bombardování

vodní nádrže Kachovka v Chersonské oblasti, byla poskytována teplá jídla a pitná voda obyvatelům obcí frontové linie, bylo zajištěno vrtání vrtů na technickou (a následně pitnou) vodu, byl zakoupen vysokozdvizný vozík a byl zajištěn devítiměsíční chod psychologické a duchovní poradny ve městě Ternopil na západní Ukrajině. Mimo zmíněné se poskytovaná podpora od roku 2023 liší také ve výši pomoci. Celkově bylo během let 2023 a 2024 v rámci finanční podpory na Ukrajinu ACHO uvolněno 117 584 euro, což je o necelých 600 euro více než za sedm let předchozího sledovaného období (let 2016–2022). Průměrná roční částka je 58 792 euro. Jde o medián hodnot za dva roky. Na základě plánu ACHO na rok 2024 lze očekávat další podporu aktivit na Ukrajině.

3.2.2 Materiální pomoc na Ukrajině

Materiální pomoc na Ukrajinu byla realizována dvěma hlavními způsoby, kterými jsou kamionová doprava materiální pomoci a projekt Vánoční balíček.

Kamionová doprava materiální pomoci na Ukrajinu je aktivitou, kterou česká Charita realizovala již v 90. letech 20. století. Přirozeně se stala jednou ze základních způsobů pomoci. Lze se domnívat, že tato skutečnost byla způsobena obecně nízkou náročností realizace takového druhu pomoci a velkým zájmem o spoluúčast ze strany široké veřejnosti. Lze konstatovat, že v rámci materiálních sbírek eviduje Arcidiecézní charita Olomouc značnou ochotu veřejnosti přispívat. To s sebou však nese také jistá rizika. Jedním z největších rizik je množství poškozených, nekvalitních nebo špinavých věcí, které se zpravidla zvyšuje úměrně s počtem osob, které se zúčastní materiální sbírky. Tento jev přináší nutnost pečlivého třídění materiální pomoci a nadbytečnou práci zaměstnancům Charity nebo jiným osobám, které se podílí na vyslání zásilky s pomocí na Ukrajinu. I přesto existuje ještě jedna výrazná přidaná hodnota vysílání kamionů s materiální pomocí na Ukrajinu, kterou jsou nízké požadavky na specializaci organizujícího pracovníka. Stejně, jako je tomu v případě projektové (resp. finanční) podpory, vyžaduje vysílání materiální pomoci obvykle jednoho organizátora na straně odesílatele a jednoho na straně příjemce. Tyto osoby musí být seznámeny se základní celní problematikou a problematikou převozu materiální pomoci. Lze však konstatovat, že při zasílání základních druhů materiálu¹⁴ je převoz materiální pomoci spíše méně náročnou záležitostí ve srovnání s agendou projektové podpory. Oproti tomu, v rámci

¹⁴ Přidané povinnosti, nutnost oprávnění a větší odbornost je nutná v případě zasílání některých druhů potravin (např. živočišné produkty), zdravotnického vybavení (např. rentgenové zařízení) nebo chemických látek (např. tlakové lahve obsahující propan-butan).

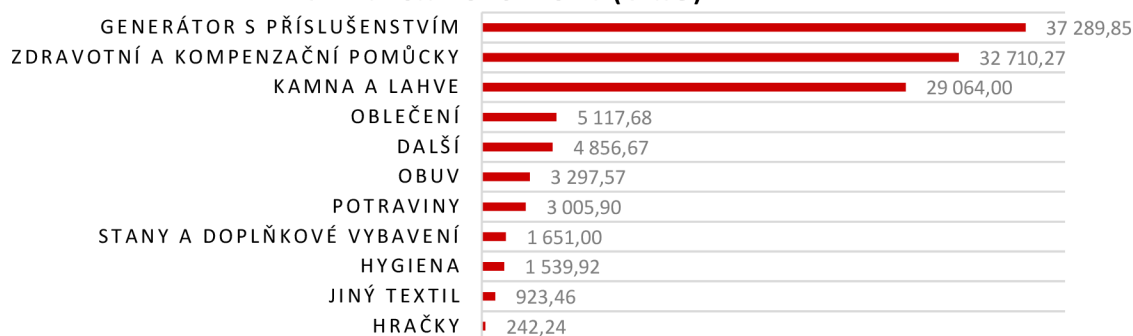
dlouhodobé projektové pomoci by měl být pracovník seznámen s psaním projektových dokumentů (a s projektovým cyklem) a mimo jiné by se měl alespoň základně orientovat v problematice konkrétní podpory. Je rovněž nutné dohlížet na plnění aktivit, na závěrečné zprávy atp. Z těchto důvodů je vhodná dlouhodobá angažovanost zodpovědného pracovníka.

Během let 2016 a 2024 bylo na Ukrajinu Arcidiecézní charitou Olomouc vysláno celkem 15 kamionů s materiální pomocí. Z toho 13 zásilek směřovalo na západní Ukrajinu (do měst Kolomyja, Ternopil a Užhorod), 1 zásilka do města Chmelnyckyj a 1 zásilka do východoukrajinského města Mariupol. I v tomto případě lze pozorovat výraznou změnu v charakteru poskytované podpory způsobenou vyostřením konfliktu na Ukrajině v roce 2022. Před touto událostí byly kamiony vysílány zpravidla v režimu jedné zásilky ročně. Výjimkou byl rok 2020, kdy z důvodu pandemie COVID-19 zaznamenala ACHO roční proluku. Mezi lety 2016 a 2022 tak bylo vysláno celkem 5 kamionů, jejichž obsahem byly především zdravotní a kompenzační pomůcky, lékařské a chirurgické vybavení, oblečení a obuv nebo nábytek. Zásilky směřovaly do měst Chmelnyckyj, Kolomyja, Užhorod a Mariupol. Je tedy patrná prostorová, resp. plošná roztržitost pomoci.¹⁵ Situace se však změnila v roce 2022. Arcidiecézní charita Olomouc během let 2022 a 2023 vyslala na Ukrajinu celkem 10 kamionů s humanitární pomocí. V tomto případě lze hovořit o humanitární pomoci, vzhledem k tomu, že osm z desíti vyslaných zásilek obsahovalo náklad, který měl sloužit k okamžitému utěšení nepříznivé situace na Ukrajině. Konkrétně se jednalo o zásilky elektrických generátorů a kamen na propan-butan. Pomoc vycházela z potřeby ukrajinských partnerů, kteří v druhé polovině roku 2022 zaznamenávali časté a dlouhotrvající výpadky elektrického proudu (a tím i výpadky internetu a světla). Bez elektrické energie se objevily také problémy se zajištěním tepla, a to z důvodu nefunkčních čerpadel, kotlů atp. Na základě této situace spustila Arcidiecézní charita Olomouc finanční sbírku s názvem Světlo a teplo pro Ukrajinu. Cílem bylo za dostupné finance nakupovat elektrické generátory a propanbutanová kamna a zasílat je ukrajinským partnerům k další distribuci. Tato sbírka výrazně zkreslila charakter poskytované pomoci v rámci celého sledovaného období, tj. během let 2016 a 2024. V celkovém výčtu realizované pomoci tvoří generátory a propanbutanová kamna 55 % celkově poskytnuté podpory, tedy 66,3 tun

¹⁵ To je v případě ACHO pozitivním aspektem agendy. Důvodem je možnost propagace směrem k široké veřejnosti. Ze zkušenosti je známo, že veřejnost vnímá pozitivně, když aktér poskytuje pomoc na různých místech cizí země, a speciálně v ohrožených regionech (např. východ Ukrajiny). To se zároveň střetává s univerzálností materiální pomoci. Obvykle nezáleží, kde je materiální pomoc poskytována, všude má podobně velký pozitivní dopad.

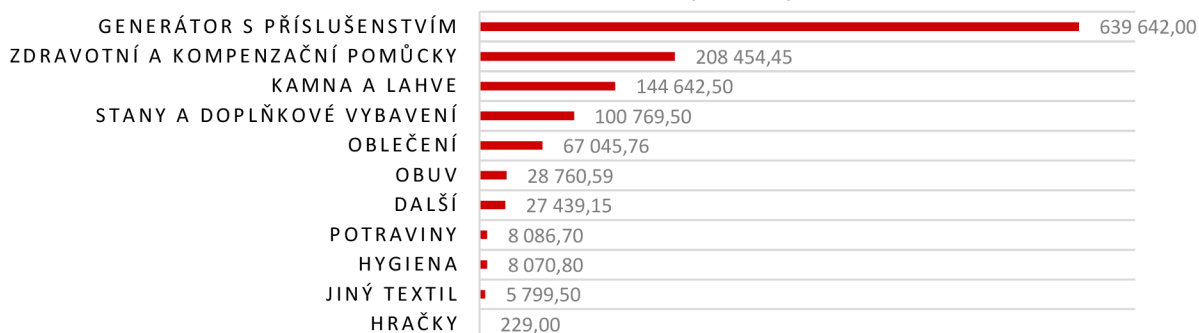
z celkových 119,7 tun¹⁶ zasláního materiálu. Z hlediska ceny přepraveného zboží také převažují generátory a kamna. Od roku 2016 byla na Ukrajinu zaslána zařízení v celkové hodnotě 784 284,50 euro, což je 63 % z celkového množství v hodnotě 1 238 939,95 euro. Kromě zmíněného zboží ACHO na Ukrajinu zaslalo i zdravotní a kompenzační pomůcky o celkové váze 32,7 tun a ceně 208 454,45 euro nebo jiné materiální dary jako např. humanitární stany, hygienu, potraviny a bytový textil.

CELKOVÁ VÁHA TRANSPORTOVANÉ POMOCI V LETECH 2016–2024 (V KG)

Graf 9: Celková váha transportované pomoci v letech 2016–2024 (v kg) (zdroj: vlastní, 2024)

CELKOVÁ CENA TRANSPORTOVANÉ POMOCI V LETECH 2016–2024 (V EUR)

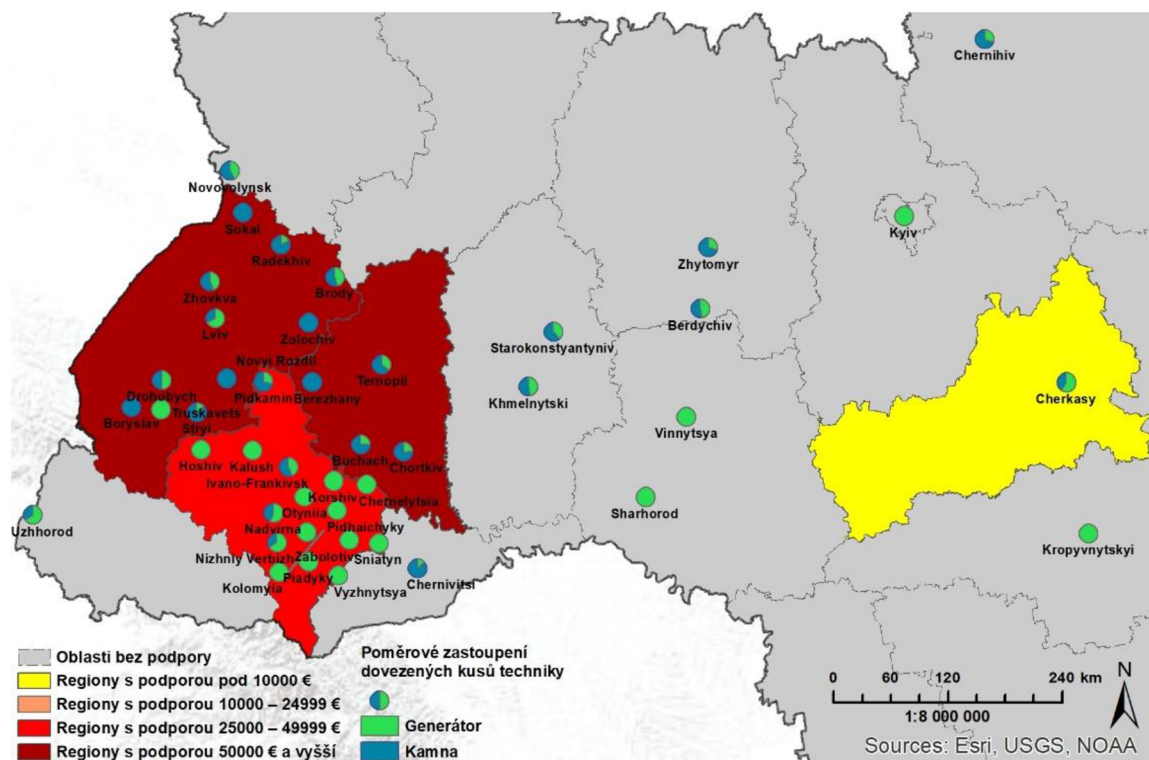

Graf 10: Celková cena transportované pomoci v letech 2016–2024 (v eurech) (zdroj: vlastní, 2024)

Jak bylo zmíněno výše, sbírka Světlo a teplo pro Ukrajinu významně ovlivnila charakter a celkový souhrn pomoci zaslání pomoci na Ukrajinu. Cílem sbírky bylo získat finanční prostředky na nákup elektrických generátorů a propanbutanových kamen s tlakovými lahvemi. V rámci sbírky bylo zakoupeno také 12 humanitárních nafukovacích stanů a jiné příslušenství. Hlavním kritériem bylo pořizovat takové výrobky, které by mohly pomoci zmírnit následky konfliktu na Ukrajině (např. výpadky proudu, přetlak osob na místech

¹⁶ Váha pomoci je udávána v čisté váze. Není počítána váha obalového materiálu a palet použitých k přepravě nákladu.

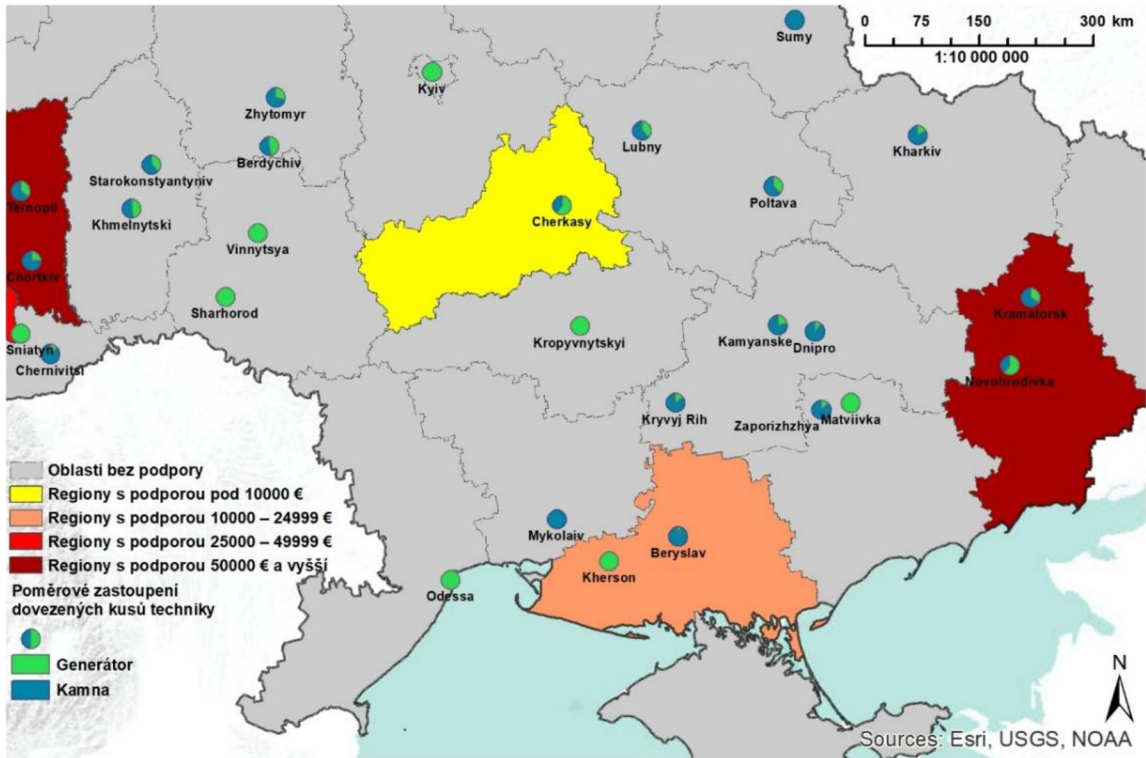
pomoci atp.). Akce probíhala od listopadu 2022 a její konec prozatím nebyl stanoven. I přesto lze konstatovat, že jde o velice úspěšnou akci. Dosah (zejména plošný, ale také informační), jaký pořádaná akce dodnes má, je suverénně největší v historii novodobé pomoci Arcidiecézní charity na Ukrajině. Od listopadu 2022 bylo na Ukrajinu odvezeno 1 500 kamen na propan-butan, 12 humanitárních stanů a mimo jinou pomoc i 642 generátorů různých výkonů, včetně generátoru s váhou 8 tun a maximálním výkonem 400 kVA, který byl darován, aby zajistil elektrickou energii v čistírně odpadních vod v západoukrajinském městě Kolomyja. Zakoupený materiál byl distribuován prostřednictvím Caritas Kolomyja do 59 míst pomoci v různých regionech Ukrajiny, z nichž byl rozdělován dále potřebným fyzickým a právnickým osobám.

Obrázek 7: Místa distribuce pomoci v rámci sbírky Světlo a teplo pro Ukrajinu (zdroj: vlastní, 2024)

Distribuce materiální pomoci probíhala v 59 místech na Ukrajině, z nichž byla rozdávána dalším subjektům v regionu. Nejčastějšími partnery pro distribuci byly jednotlivé Charity na Ukrajině, místní samosprávy nebo farnosti. Jak lze pozorovat na obrázcích č.7 a č.8, distribuce na západě Ukrajiny a v jiných regionech země probíhala odlišným způsobem. V případě západní Ukrajiny lze pozorovat hustější síť subjektů, kterým byly v rámci sbírky darovány generátory a kamna ve srovnání s jinými regiony Ukrajiny. Lze se

domnívat, že hlavními důvody je nižší míra logistické zátěže (kratší vzdálenost přepravy a nižší bezpečnostní riziko) a vyšší hustota obyvatel, včetně vnitřně přesídlených osob, žijících v sídlech na západě země.

Obrázek 8: Místa distribuce pomoci v rámci sbírky Světlo a teplo pro Ukrajinu (zdroj: vlastní, 2024)

Přestože síť lokací, do kterých bylo zboží předáno, je hustější na západě země, průměrně bylo do těchto míst zasláno méně kusů zboží než např. ve srovnání s východem, severem nebo jihem země.¹⁷ Největší množství pomoci bylo zasláno na východ Ukrajiny.

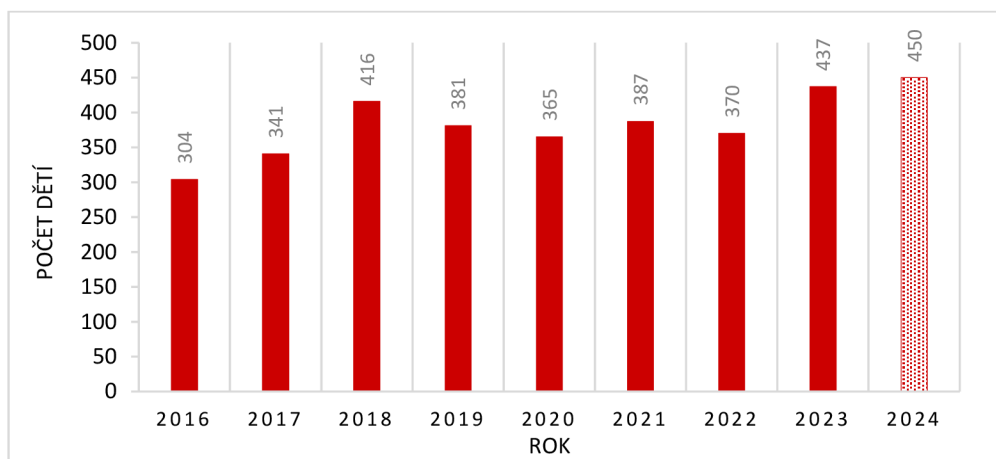
REGION	CELKOVÝ POČET KUSŮ	MEDIÁNOVÁ HODNOTA
JIŽNÍ UKRAJINA	345	13
SEVERNÍ UKRAJINA	181	38
STŘEDNÍ UKRAJINA	92	6
VÝCHODNÍ UKRAJINA	817	77
ZÁPADNÍ UKRAJINA	488	8

Tabulka 2: Počet kusů zboží darované v rámci sbírky Světlo a teplo pro Ukrajinu (zdroj: vlastní, 2024)

¹⁷ Jižní Ukrajinu tvoří Oděská, Mykolajivská a Chersonská oblast. Severní Ukrajinu tvoří Žytomyrská, Kyjevská, Černihivská a Sumská oblast. Střední Ukrajinu tvoří Vinnycká, Čerkaská, Kirovohradská a Poltavská oblast. Západní Ukrajinu tvoří Rovenská, Chmelnycká, Černovická, Ternopilská, Ivanofrankivská, Zakarpatská, Lvovská a Volyňská oblast.

Kromě čistírny odpadních vod tak generátory a kamna pomáhaly v dětských domovech, v domech pěstounských rodin, v kancelářích, ve školách, kostelích atp. Mimo jiné vznikaly i tzv. *punky nezlamnosti*, což jsou místa pomoci, obvykle v podobě humanitárního stanu, ve kterém bylo zajištěno teplo, elektrická energie a teplé nápoje nebo občerstvení. Tato místa sloužila široké veřejnosti k nouzovému nabití elektroniky a jiného příslušenství nebo jako prevence proti umrznutí osob s omezenými možnostmi ubytování v čase zimních měsíců. Všechny tyto aspekty sbírky Světlo a teplo pro Ukrajinu vzbudily zájem médií o činnost Arcidiecézní charity Olomouc. Efektem byl zvýšený zájem široké veřejnosti účastnit se sbírky. I z toho důvodu lze hodnotit akci jako úspěšnou.

Dalším velmi úspěšným programem je Vánoční balíček. Jak již bylo zmíněno dříve v této kvalifikační práci, cílem Vánočního balíčku je obdarovat potřebné děti žijící na Ukrajině vánočními dárky. Jde o projekt, který začal fungovat v roce 2008, ale i přesto se i v dnešní době těší velké úspěšnosti a oblíbenosti ze strany veřejnosti. Lze tak konstatovat na základě rostoucího zájmu ze strany ukrajinských partnerů i ze strany českých dárců a pozitivní zpětné vazby. Základním principem je obdarovat ukrajinské děti (žijící na území Ukrajiny) v nouzi vánočními dárky. Potřebnými dětmi jsou děti z chudých rodin, sirotci, nemocné děti nebo děti s postižením. Po roce 2014 a 2022 byly do projektu zařazeny také děti ze skupiny vnitřně vysídlených osob. Celkově se projektu ve sledovaném období v letech 2016–2024 zúčastnilo 3 001 dítě. Roční bilance mají spíše kolísavý charakter a lze jej pozorovat na následujícím grafu. Každopádně, lze konstatovat, že od roku 2022 počet zapojených dětí v jednotlivých letech roste a podobný vývoj je očekáván i nadále. Prozatímni nastavené maximum dětí zapojených v jednom roce do projektu je 500 dětí, v roce 2024 je očekávané zapojení 450 dětí.

Graf 11: Počet dětí zapojených do Vánočního balíčku (zdroj: vlastní, 2024)

Význam tohoto druhu pomoci je dlouhodobě velký. Mnoho zapojených dětí (spolu se svými rodinami) se nachází v tak nepříznivé životní situaci, že během celého roku neobdrží od svých příbuzných (pokud nějaké mají) žádný dárek. Dostupné finance jsou obvykle vkládány na zajištění základních životních potřeb a vzdělání. I přesto, že základním důvodem, proč jsou ukrajinské děti zapojeny do tohoto projektu, je obvykle rodinná finanční tíseň, v případě Vánočního balíčku nelze hovořit o pomoci prostřednictvím peněžního příspěvku. Projekt funguje tak, že české rodiny připravují ukrajinským dětem dárky na míru. Jde zpravidla o dárky, které obsahují oblečení, školní potřeby, obuv, hračky a jiné předměty podle přání konkrétního dítěte. Zabalené dárky ACHO transportuje na Ukrajinu, zpravidla partnerům z města Ternopil (Caritas Ternopil), kteří zajistí distribuci dárků do dalších zapojených míst. V termínu ukrajinských Vánoc, které se do roku 2024 konaly v měsíci lednu, pracovníci ACHO dárky osobně rozdali na Ukrajině obdarovávaným dětem.

3.2.3 Vzájemné sdílení zkušeností a know-how

Vzájemné sdílení zkušeností a know-how je třetí významnou kategorií forem pomoci ukrajinským partnerům Arcidiecézní charity Olomouc, a tím přeneseně i ukrajinské veřejnosti. Systém poskytování sociálních služeb je zpravidla v různých zemích odlišný. Tato skutečnost tak vytváří pro neziskové organizace prostor pro pomyslnou inspiraci a možnou změnu vlastních procesů. V případě Ukrajiny je poskytování sociálních a zdravotních služeb nastaveno jiným způsobem ve srovnání s Českou republikou. Např. v případě zdravotních služeb si na Ukrajině hradí náklady ve většině případů klient sám z vlastních prostředků. Naopak, v České republice hradí většinu provedených úkonů zdravotní pojišťovny. Ze zkušenosti lze konstatovat, že systém, který je v České republice zaveden, je uspokojivý. Naproti tomu aktuálně nastavený režim úhrady zdravotních služeb na Ukrajině uspokojivý není, protože s častým nízkým příjmem si klient službu nemůže dovolit z důvodu nedostatečných finančních prostředků. To je jeden z příkladů odlišnosti systému, v rámci kterého neziskové organizace v České republice nebo na Ukrajině fungují.

Sdílení zkušeností a know-how se zahraničními partnery dovoluje každé ze zúčastněných stran poznat potenciály a rizika různých způsobů fungování. Po fázi poznávání může následovat fáze, v rámci které se bude místní nezisková organizace snažit přenést změny do praxe. V případě, že se jedná o systémové změny a v případě, že má daný subjekt

silnou pozici v regionu, může o pomoc s prosazováním změny požádat místní samosprávy či jiné vlivné subjekty v regionu. V případě, že se jedná o menší změny (např. změna režimu práce s klientem), je organizace většinou motivována zavést je do praxe v krátkodobém horizontu. To je především z důvodu, že pracovníci organizací se navzájem inspirojí příklady dobré praxe, jejichž realizace je možná v rámci podmínek dané organizace.

V průběhu let 2016 a 2024 navštívily Arcidiecézní charitu Olomouc čtyři organizace. Všemi byly jednotlivé pobočky Caritas na Ukrajině. V roce 2017 navštívili Olomouc pracovníci Caritas Kolomyja a Caritas Mariupol. Náplní jejich pobytu v České republice byla návštěva zdravotních a sociálních služeb Charit v olomoucké diecézi. Také se uskutečnila návštěva hospice a partneři byli seznámeni s financováním služeb včetně sociálního podnikání. O rok později, tedy v roce 2018, přijeli pracovníci Caritas Užhorod. Připravený program byl velice podobný jako v případě ukrajinských Charit, které přijely předchozí rok. Další návštěvy partnerů následovaly v roce 2020. I přes probíhající pandemii COVID-19 se podařilo uspořádat návštěvu pracovníků z Caritas Berežany a Caritas Kolomyja. V rámci své pracovní cesty ukrajinští charitní pracovníci navštívili sociální jídelnu, chráněnou dílnu, půjčovnu zdravotních a kompenzačních pomůcek nebo domov seniorů a azylový dům pro matky s dětmi, které provozuje Charita Uherský Brod. To, že jsou podobné pracovní cesty a sdílení zkušeností a know-how pro pracovníky Charity (na Ukrajině i v České republice) velmi důležité dokazuje i návštěva partnerů v roce 2024. Čtyři roky po své poslední pracovní cestě do České republiky, tedy v roce 2024, požádali pracovníci Caritas Kolomyja o možnost návštěvy stejných míst a lokací jako při předchozí pracovní cestě. Jejich záměrem bylo vidět rozvoj, kterým prošly jednotlivé služby v České republice za čtyři uplynulé roky a informovat se o konkrétních výzvách, kterým partneři čelí na Ukrajině při zakládání stejně nebo podobně fungujících služeb. Jediným omezením, které vzniklo na základě konfliktu na Ukrajině a následné mobilizace, je nemožnost výjezdu mužských pracovníků mimo území Ukrajiny. Výjimku tvoří pouze řídicí nebo vedoucí pracovníci organizací (zpravidla kněží), kteří jsou oficiálním dopisem Arcidiecézní charitou Olomouc pozváni do České republiky. Žádost o povolení výjezdu ze země musí projít schválením příslušného ukrajinského biskupství a Státní služby Ukrajiny pro etnopolitiku a svobodu svědomí. Pracovníci Charit na východě země mohou povolení neobdržet z důvodu možného zneužití pracovní cesty ruskou propagandou, která by cestu prezentovala jako útěk ze země.

3.3 Činnost od roku 2016 – rozdělení podle sektorů

Je známo, že lze rozdělit činnost Arcidiecézní charity Olomouc podle charakteru, resp. způsobu poskytované podpory na jednotlivé kategorie, kterými jsou *finanční podpora*, *materiální pomoc*, *sdílení zkušeností a know-how*. Lze se však zaměřit i na obsahovou náplň jednotlivých projektů a hlavní cíl podpory. V průběhu let 2016 a 2024 se aktivity ACHO na Ukrajině zaměřovaly například na podporu samotných partnerů (příspěvek na administrativní výdaje a provoz, rekonstrukci budovy nebo docházelo k výměně zkušeností a know-how aj.), na podporu zemědělské činnosti (založení borůvkové farmy, koupě pasterizátoru nebo mořičky osiv) a vzdělání (program Studijní fond) nebo zmírňování energeticky nepříznivé situace na Ukrajině prostřednictvím koupě a darování elektrických generátorů a kamen a lahví na propan-butan. Na základě společných charakteristik jednotlivých projektů je zjevné, že lze jednotlivá data o poskytnuté podpoře analyzovat například na základě tematického zaměření pomoci. Pro tento účel autorka kvalifikační práce navrhuje veškerou činnost ACHO v letech 2016–2024 rozdělit do následujících skupin: zemědělství; vzdělání; energie; strava a výživa; zdraví; partnerství; chudoba; úkryt a zázemí; voda, sanitace a hygiena. Při kategorizaci projektů se autorka práce inspirovala Cíli udržitelného rozvoje, jehož autorem je Organizace spojených národů (OSN). Vzhledem k tomu, že se činnost ACHO na Ukrajině nezaměřuje primárně na udržitelnost (i přesto, že je to jedna z priorit), použila autorka metodiku OSN pouze zčásti, a to na definování jednotlivých kategorií činnosti.

Analýzu dat prováděla autorka v rámci oddělených skupin tak, aby předešla zkreslení výsledků. Odděleně analyzovala data o *finanční podpoře* (podpora projektů a Studijní fond), data o *materiální pomoci a sdílení zkušeností a know-how*. To je z důvodu, že každá z oblastí je charakteristická svými specifiky a je vhodné ji analyzovat prostřednictvím jiných měřitelných ukazatelů. Například, hlavním způsobem pomoci v rámci poskytování *finanční podpory* je zaslání finančního daru konkrétnímu z partnerů na Ukrajině. V případě ostatních dvou skupin je hlavní náplní aktivity zasilání materiálu nebo sdílení zkušeností a nelze stejným způsobem pracovat s finančním vyjádřením podpory. Omezení analýzy dat jsou specifikována v kapitole 3.2 *Činnost od roku 2016 – rozdělení podle způsobu podpory*.

3.3.1 Finanční podpora podle sektorů

Jak je patrné z Graf 12 níže, největší část, a to 31 % z celkově poskytnuté pomoci v rámci *finanční podpory*, byla zaměřena na pomoc samotným partnerům a posilování vzájemných partnerských vztahů. Během let věnovala ACHO 71 263 euro na podporu těchto aktivit. Konkrétně se jednalo o příspěvky na provoz, chod a fungování jednotlivých míst pomoci, příspěvky na rekonstrukci (např. oprava střechy a budovy), nákup vybavení a zařízení (např. nákup schodišť nebo vysokozdvizného vozíku) nebo byly zasílány finanční dary na rozšíření zázemí (např. vybudování skladu).

Graf 12: Podíl jednotlivých sektorů na finanční pomoci ACHO na Ukrajině realizované v letech 2016–2024 (zdroj: vlastní, 2024)

Další významnou podporou byly projekty zaměřující se na oblast vody, sanitace a hygieny. Výdaje na tyto projekty tvoří 30 % celkově poskytnuté podpory mezi lety 2016 a 2024. Částkou 70 021 euro přispěla Arcidiecézní charita Olomouc na nákup pračky, a především přispěla ke zmírnění následků konfliktu probíhajícího na Ukrajině. Byla zajištěna humanitární pomoc lidem po protržení přehrady Kachovka, každodenní distribuce teplých jídel a pitné vody obyvatelům obcí frontové linie okresu Pokrovsk v Doněcké oblasti nebo přístup k vodě díky vyvrtání 11 vrtů na technickou (a později pitnou) vodu ve sídlech Novohrodivka a Marynivka v Doněcké oblasti.

V případě podpory v rámci sektoru *partnerství a voda, sanitace a hygiena* je také patrný vliv konfliktu na Ukrajině. Před rokem 2022 bylo na podporu partnerství ve sledovaném období alokováno 49 284,62 euro a v průběhu let 2023 a 2024 zhruba o polovinu méně, konkrétně 23 000 euro. Oproti tomu v případě projektů v rámci sektoru *voda, sanitace a hygiena* je patrný opačný, rostoucí trend. Před rokem 2022 bylo v rámci tohoto sektoru na podporu potřebných osob alokováno pouze 2 437 euro, ale během let 2023 a 2024 ACHO vyčlenila částku 67 584 euro.

Arcidiecézní charita Olomouc se v rámci sledovaného období podílela také na podpoře sektoru zdraví a stravy a výživy. Byly budovány sociální jídelny sloužící lidem, kteří si ze zdravotních nebo finančních důvodů nemohou dovézt denně teplou stravu, byly rozdávány potravinové balíčky vnitřně vysídleným obyvatelům Ukrajiny nebo obětem záplav. Charita také pečovala o zdraví potřebných osob, proto distribuovala ochranné pomůcky a jiný materiál během pandemie COVID-19, uhradila operaci očí jedné osobě, založila rehabilitační centrum pro bývalé vojáky, kteří se účastnili tzv. protiteroristické operace (ATO) na východě Ukrajiny nebo založila psychologickou a duchovní poradnu pro oběti (přímé i nepřímé) aktuálně probíhajícího konfliktu na Ukrajině i jiné skupiny zranitelných osob.

Zemědělství Arcidiecézní charita Olomouc podpořila např. nákupem mořičky osiv, pasterizátoru nebo příspěvkem na vybudování borůvkové farmy pod správou Dětského domova Živá perla v Bortnykách. Pro chovance tohoto dětského domova také ACHO přispívala na zakoupení bytů nebo vybuodovala toalety pro lidi bez domova ve městě Ternopil. Prostřednictvím různých aktivit ACHO podporuje potřebné děti a dlouhodobě bojuje proti chudobě.

3.3.2 Jiná podpora podle sektorů

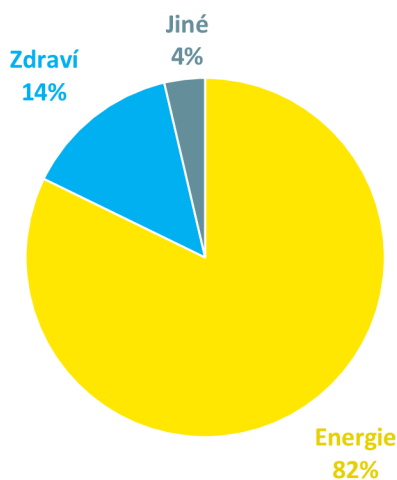
Na rozdíl od dat v rámci *finanční* pomoci, jiná podpora v rámci kategorií *materiální pomoci a sdílení zkušeností a know-how* byly analyzovány podle četnosti podpory, respektive bylo zjišťováno, kolikrát byla realizována podpora v jednotlivých tematických sektorech. To se týká kamionové dopravy materiální pomoci, Vánočního balíčku (tyto lze sdružit do *materiální pomoci*) a sdílení zkušeností a know-how.

Celkově byla jiná podpora realizována 29krát. V rámci ní bylo odesláno 15 kamionů s materiální pomocí na Ukrajinu, 8krát proběhl projekt Vánoční balíček a 6krát přijeli ukrajinští partneři do České republiky v rámci sdílení zkušeností a know-how. Materiální pomoc odesílána kamionovou dopravou lze zařadit především do sektorů zdraví a energie. To je z důvodu převažujícího množství zdravotních, kompenzačních pomůcek a lékařského nebo chirurgického vybavení a elektrických generátorů a kamen na propan-butan. Tuto agendu výrazně ovlivnil konflikt na Ukrajině. Veškeré generátory a kamna byly odeslány na základě poptávky ukrajinských partnerů v rámci reakce na nepříznivou energetickou situaci. Oproti tomu průběh projektu Vánoční balíček, i navzdory eskalaci konfliktu v roce 2022, nebylo nutné změnit nebo upravit. Do projektu byly zařazovány potřebné děti trpící chudobou. Z toho důvodu lze veškerou podporu v rámci Vánočního balíčku zařadit do sektoru boje proti chudobě. Také sdílení zkušeností mezi ukrajinskými a českými partnery probíhalo během let 2016 a 2024 stejným způsobem a nebylo konfliktem na Ukrajině omezeno. Hlavním cílem této aktivity je podpora partnerství.

V rámci analýzy dat se lze zaměřit specificky na kamionovou dopravu materiální pomoci, kterou lze do jisté míry vyjádřit ve finanční hodnotě darovaného zboží.¹⁸ Jak bylo zmíněno dříve v této kvalifikační práci, během let 2016 a 2024 bylo organizováno 15 kamionů s materiální pomocí. Převládajícími předměty byly elektrické generátory a kamna na propan-butan, zdravotní a kompenzační pomůcky, oblečení, potraviny, humanitární stany atd. Pro účely této kapitoly se autorka zaměřila na vyhodnocení dat ve formátu jednotlivých zásilek. Zkoumala jejich obsah a podle převládajícího zboží zařadila každý kamion do příslušného sektoru. Bylo zjištěno, že i v případě hodnocení zásilek podle hodnoty zboží, i podle jeho zboží, celkově převládají kamiony, které byly vyslány na Ukrajinu za účelem zlepšení situace v rámci oblasti energie. Konkrétně se jedná o zásilky generátorů a propanbutanových kamen, které měly za cíl zmírnit následky konfliktu na Ukrajině a s tím souvisejících výpadků elektrické energie (a tím i tepla a internetu) v zemi.

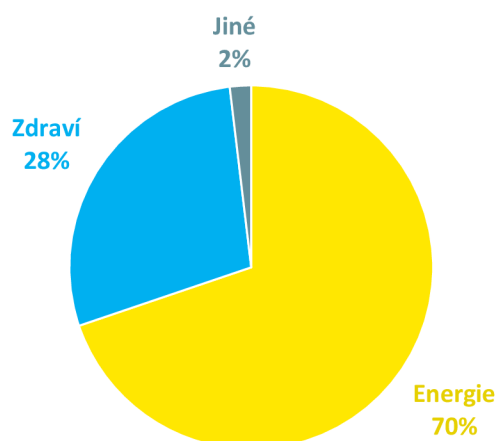
¹⁸ Omezení tohoto analyzování dat jsou specifikována v kapitole 3.2 *Činnost od roku 2016 – rozdělení podle způsobu podpory*.

PODÍL SEKTORŮ (PODLE HODNOTY ZBOŽÍ)

Graf 13: Podíl jednotlivých sektorů v rámci kamionové dopravy v letech 2016–2024 podle hodnoty zboží (zdroj: vlastní, 2024)

PODÍL SEKTORŮ (PODLE VÁHY ZBOŽÍ)

Graf 14: Podíl jednotlivých sektorů v rámci kamionové dopravy v letech 2016–2024 podle váhy zboží (zdroj: vlastní, 2024)

Jak je znázorněno v Graf 13 a Graf 14, v případě hodnocení zásilek na základě hodnoty zboží, je patrné, že zásilky spadající do sektoru Energie tvoří 82 % z celku a lze je ocenit částkou 1 018 633,89 euro. Jde o 8 zásilek. Velmi podobné množství zásilek, celkem 6, obsahovalo zdravotní materiál nebo kompenzační pomůcky. Přesto, že je patrný rozdíl pouze dvou zásilek, vzhledem k obecně nižší hodnotě zdravotnického materiálu a zároveň vysoké finanční hodnotě generátorů a kamen lze pozorovat výrazný nepoměr mezi jednotlivými sektory. Oproti sektoru Energie zabírá sektor Zdraví pouze 14 % z celkového množství zásilek. Dále je evidován 1 další kamion, který převážel různý sortiment, jako např. potraviny, oblečení, hygienu, zdravotní pomůcky atp.

V případě hodnocení zásilek podle váhy zboží, je situace podobná, ale podíl sektoru zdraví již zaujímá větší část z celku. Lze se domnívat, že důvodem je váha nemocničních postelí, kterých bylo na Ukrajinu darováno několik desítek. Jedna postel váží obvykle okolo 100 kilogramů. Oproti tomu, průměrný elektrický generátor váží obvykle okolo 50 kilogramů. Z těchto důvodů dochází k lehkému vyrovnání nepoměru mezi jednotlivými sektory.

Závěr

Diplomová práce se zabývala činností Arcidiecézní charity Olomouc v kontextu aktuálně probíhajícího konfliktu na Ukrajině. Konkrétně bylo zkoumáno, jak se změnila činnost Arcidiecézní charity Olomouc v kontextu invaze ruských vojsk na Ukrajinu. V rámci pomoci poskytované v České republice lze pozorovat výraznou změnu. Před rokem 2022 se ACHO v oblasti ukrajinské podpory v České republice věnovala nárazovým akcím, kterými byly např. ozdravné pobyty ukrajinských dětí zasažených černobylskou havárií v ČR. ACHO se věnovala také osvětě a rozvojovému vzdělávání například formou přednášek ve školách nebo informačního stánku na akci Majáles. Po začátku ruské invaze na Ukrajinu zaznamenala ACHO výraznou změnu v rámci své činnosti v České republice, což bylo způsobeno masivním příchodem ukrajinských uprchlíků na území ČR. Autorka práce definovala tři specifická období pomoci. Jde o *období prvních dní*, které je charakteristické nutností rychlé reakce na nastalou situaci. Typická byla vysoká vytiženost dotčených pracovníků ACHO a nízká informovanost napříč pomáhajícími subjekty, resp. nízká míra koordinace činností. Následujícím obdobím je *období systémové podpory*, které bylo zahájeno otevřením Krajského asistenčního centra pomoci Ukrajině (KACPU) v Olomouckém kraji. I v tomto období byla vysoká vytiženost dotčených pracovníků, ale informovanost napříč různými oblastmi se zvyšovala a koordinace pomoci s jinými subjekty v regionu je na velmi vysoké úrovni. Byly nastavovány procesy v rámci ACHO (procesy, prostřednictvím kterých je dodnes poskytována podpora), konaly se četné schůzky a koordinační setkání. S vývojem doby a vzniklé situace nastává *období integrace*. Arcidiecézní charita Olomouc obdržela finanční prostředky z dotačního titulu Ministerstva vnitra České republiky a integrační podpora uprchlíků z Ukrajiny se tak stala dlouhodobým pracovním plánem ACHO. Charita začala poskytovat sociální poradenství, přímou podporu (doprovod a asistence), hygienickou a jinou materiální pomoc, potravinovou pomoc (prostřednictvím potravinových poukázek) a jiné druhy pomoci (pomoc s ubytováním, finanční pomoc). ACHO zajišťovala školení pracovníků Charit olomoucké diecéze a zapojených dobrovolníků. Souhrnně lze konstatovat, že konflikt na Ukrajině ovlivnil výrazně činnost ACHO v České republice. Je patrný vznik nových aktivit (poradenství, přímá pomoc atd.) a nově vzniklá koordinace činnosti s jinými aktéry v rámci Olomouckého kraje i jiných regionů ČR. Je možné tedy shrnout, že nedošlo pouze k rozšíření velikosti stávajících

aktivit, ale především došlo k rozšíření spektra aktivit a změna činnosti je tak velmi výrazná.

Aktuální konflikt probíhající na území Ukrajiny ovlivnil i činnost Arcidiecézní charity Olomouc na Ukrajině. Obecně lze činnost ACHO kategorizovat na základě různých aspektů např. podle způsobu podpory (finanční podpora, materiální pomoc a předávání zkušeností a know-how) nebo dále, podrobněji podle sektorů či tematických oblastí (např. partnerství, energie, chudoba atp.).

V rámci poskytování finanční podpory je možné pozorovat podporu dlouhodobých a stabilních projektů v letech před invazí ruských vojsk na Ukrajinu. Rok 2022 je navzdory možným očekáváním jediným rokem, kdy nebyly na Ukrajinu, resp. ukrajinským partnerům zaslány žádné finanční prostředky. Lze se domnívat, že důvodem byla finanční nejistota ACHO v kontextu probíhajících aktivit jak na Ukrajině, tak i v ČR. V roce 2023 došlo k obnově podpory. Míra pomoci je ve srovnání s obdobím před invazí výrazně vyšší a především reaguje na aktuální požadavky partnerů, které vyplývají z aktuálních potřeb (které se většinou odvíjí od situace způsobené konfliktem na Ukrajině). Pro období let 2016 až 2022 byla průměrná roční částka, kterou ACHO uvolnilo na podporu potřebným osobám na Ukrajině ve výši 18 426,60 euro. Pro roky 2023 a 2024 činí průměrná roční suma uvolněná na podporu potřebných osob na Ukrajině ve výši 58 792 euro. Výraznou změnou v poskytování pomoci na Ukrajině je také geografické rozmístění pomoci. Vlivem nastalého konfliktu se pomyslné těžiště podpory posunulo (z perspektivy České republiky) dále na východ Ukrajiny. Před invazí převládala lokalizace realizované pomoci na západě země ve Lvovské, Ternopilské a Ivanofrankivské oblasti. Po eskalaci konfliktu v roce 2022 byly podpořeny 4 projekty na východě země (partnerem je Caritas Mariupol) v Doněcké, Chersonské nebo Čerkaské oblasti v celkové hodnotě 68 584 euro a pouze dva projekty na západě země v Ternopilské a Ivanofrankivské oblasti v celkové hodnotě 49 000 euro.

V oblasti kamionové dopravy materiální pomoci je také patrná změna charakteru pomoci. Mezi lety 2016 a 2022 tak bylo vysláno celkem 5 kamionů, jejichž obsahem byly především zdravotní a kompenzační pomůcky, lékařské a chirurgické vybavení, oblečení a obuv nebo nábytek. Zásilky byly směřovány spíše na západ Ukrajiny, s výjimkou jednoho kamionu do města Mariupol. Situace se však změnila v roce 2022. Arcidiecézní charita Olomouc během let 2022 a 2023 vyslala na Ukrajinu celkem 10 kamionů s humanitární pomocí. Konkrétně se jednalo především o zásilky elektrických generátorů

a kamen na propan-butan. Lze konstatovat, že množství i obsah zásilek je v obou obdobích odlišný. Sběrka Vánoční balíček zůstala nezměněna.

Sdílení zkušeností a know-how je pro pracovníky neziskových organizací důležitou součástí činnosti. Ukrajínští partneři ACHO navštěvovali Českou republiku za tímto účelem nejen před eskalací války, ale i po ní. Jediným rozdílem je omezení výjezdu pro mužské pracovníky organizací, kteří potřebují ke svému výjezdu mimo území Ukrajiny povolení biskupství i Státní služby Ukrajiny pro etnopolitiku a svobodu svědomí. Pracovníci Charit a jiných neziskových organizací na východě země mohou povolení neobdržet z důvodu možného zneužití pracovní cesty ruskou propagandou, která by cestu prezentovala jako útěk ze země.

Důsledky ukrajinského konfliktu jsou patrné také v rámci sektorové podpory. Jedna z nejvýraznějších změn je patrná v případě sektorů *partnerství a voda, sanitace a hygiena*. Před eskalací války je hlavní oblastí činnosti podpora partnerství (příspěvky na provoz, chod a fungování jednotlivých míst pomoci, příspěvky na rekonstrukci atp.). Před rokem 2022 bylo na podporu tohoto sektoru ve sledovaném období (roky 2016–2024) alokováno 49 284,62 euro a v průběhu let 2023 a 2024 zhruba o polovinu méně, konkrétně 23 000 euro. Oproti tomu v případě projektů v rámci sektoru *voda, sanitace a hygiena* je patrný opačný, rostoucí trend. Před rokem 2022 bylo v rámci tohoto sektoru na podporu potřebných osob alokováno pouze 2 437 euro, ale během let 2023 a 2024 ACHO vyčlenila částku 67 584 euro. Sektor vody, sanitace a hygieny je hlavní oblastí činností ACHO v období od roku 2022. V rámci kamionové dopravy je patrný nárůst počtu zaslaných kamionů a změna přepravovaného zboží. Před rokem 2022 byly přepravovány především zdravotní pomůcky (sektor *zdraví*), a po roce 2022 byly hlavní položkou elektrické generátory a propanbutanová kamna (sektor *energie*).

Na základě výše popsaných skutečností lze shrnout, že konflikt na Ukrajině výrazně ovlivnil činnost ACHO v dané zemi a způsobil nárůst pomoci poskytované na Ukrajině. To lze pozorovat především na základě změny sektorů pomoci a nárůstu množství poskytované pomoci. Na rozdíl od činnosti v České republice není v tomto případě patrný vznik nových aktivit a aktivity jsou bez změny realizovány formou finanční podpory, materiální pomoci a sdílení zkušeností a know-how. Je však patrný výrazný nárůst financování projektů a přesun geografického těžiště blíže na východ země. Změnil se hlavní sektor podpory z *partnerství* (před eskalací konfliktu) na *vodu, sanitaci a hygienu* (po eskalaci konfliktu). V rámci materiální pomoci je zřejmý nárůst počtu zaslaných

kamionů a změna obsahu zásilek. I v tomto případě došlo ke změně sektoru z oblasti *zdraví* na sektor *energie*.

Závěrem lze obecně odpovědět na hlavní výzkumnou otázku této kvalifikační práce, která se ptá, jak se změnila činnost Arcidiecézní charity Olomouc v kontextu invaze ruských vojsk na Ukrajinu a následné eskalace války na Ukrajině. Je možné konstatovat, že jak v České republice, tak i na Ukrajině způsobil konflikt nárůst množství poskytované pomoci (vyjádřeno v četnosti nebo alokovaných finančních prostředcích) a změnu v oblastech, resp. sektorech činností. Rovněž lze pozorovat opačný trend vývoje poskytování pomoci v případě pomoci v ČR a na Ukrajině. Před eskalací konfliktu byla činnost ACHO v ČR spíše užšího charakteru a po roce 2022 se rozvinula. Naopak, v případě činnosti na Ukrajině je trend opačný. Před invazí ruských vojsk evidujeme stálou a stabilní podporu, která je v roce 2022 přerušena a financování je nulové (je realizována materiální pomoc). Podpora byla obnovena až v roce 2023. Pozitivní aspekt konfliktu je však větší dostupnost finančních prostředků, což reflektuje vyšší finanční podpora ze strany ACHO směrem k ukrajinským partnerům.

Použitá literatura

AO (Arcibiskupství olomoucké), 2024. *Arcidiecéze olomoucká*. [Online]

Dostupné z: <https://www.ado.cz/arcidieceze/o-arcidiecezi/>

[Přístup získán 26. února 2024].

AO (Arcibiskupství olomoucké), 2024. *Charita*. [Online]

Dostupné z: <https://www.ado.cz/cemu-se-venujeme/pomoc-v-problemech/charita/>

[Přístup získán 26. února 2024].

ACHO, 1994. *Arcidiecézní charita Olomouc: Ročenka 1994*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.

ACHO, 1997. *Arcidiecézní charita Olomouc, Diecézní charita ostravsko-opavská: Ročenka 1997*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.

ACHO, 2001. *Arcidiecézní charita Olomouc: Ročenka 1997-2000*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.

ACHO, 2003. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2003*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.

ACHO, 2004. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2004*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.

ACHO, 2005. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2005*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.

ACHO, 2006. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2006*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.

ACHO, 2007. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2007*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.

ACHO, 2008. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2008*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.

ACHO, 2009. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2009*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.

ACHO, 2010. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2010*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.

ACHO, 2011. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2011*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.

ACHO, 2012. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2012*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.

ACHO, 2013. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2013*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.

- ACHO, 2014. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2014*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.
- ACHO, 2015. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2015*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.
- ACHO, 2016. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2016*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.
- ACHO, 2017. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2017*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.
- ACHO, 2018. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2018*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.
- ACHO, 2019. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2019*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.
- ACHO, 2020. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2020*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.
- ACHO, 2019. *Stanovy Arcidiecézní charity Olomouc*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.
- ACHO, 2024. *WebCarol: Komplexní informační systém*. [Online]
Dostupné z: <https://webcarol.cz/funkce.php>
[Přístup získán 12. března 2024].
- Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: (včetně deuterokanonických knih): podle ekumenického vydání z roku 1985, 1991*. Praha: Česká biblická společnost.
- Česko, 2024. § 85 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách - znění od 1. 1. 2024. [Online]
Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#p85-1>
[Přístup získán 28. února 2024].
- Graubner, J., 2019. *Stanovy Arcidiecézní charity Olomouc*. Olomouc: Arcibiskupství olomoucké.
- HZS ČR, 2022. *HZS ČR: Asistenční centrum organizuje sbírku pro ukrajinské uprchlíky*. [Online]
Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/hzs-olomouckeho-kraje-menu-informacni-servis-zpravodajstvi-2022-brezen-asistencni-centrum-organizuje-sbirku-pro-ukrajinske-uprchliky.aspx>
[Přístup získán 1. dubna 2024].
- Charita Česká republika, 2020. *Kodex Charity Česká republika*. Praha: Charita Česká republika.

- IRS CZECH, 2022. *Co je to Lex Ukrajina?*. [Online]
Dostupné z: <https://irsczech.com/co-je-to-lex-ukrajina>
[Přístup získán 18. března 2024].
- Jurčíková, D., 2020. *Výroční zpráva Arcidiecézní charity Olomouc 2020*. Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc.
- MV ČR, 2022. *Ministerstvo vnitra České republiky*. [Online]
Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/docasna-ochrana-pro-ukrajince-pujde-prodlouzit-o-jeden-rok-vlada-schvalila-lex-ukrajina-iv.aspx>
[Přístup získán 18. března 2024].
- Navrátil, M., 2023. *Arcidiecézní charita Olomouc: Povodněmi postiženým ve Slovinsku pomohou vysoušeče z ACHO*. [Online]
Dostupné z: <https://www.acho.charita.cz/aktualne/ze-zahranici/povodnemi-postizenym-ve-slovinsku-pomohou-vysousece-z-acho/>
[Přístup získán 13. března 2024].
- Olomoucký kraj, 2022. *Válečným uprchlíkům pomáhá asistenční centrum*. [Online]
Dostupné z: <https://www.olkraj.cz/valecnym-uprchlikum-pomaha-asistencni-centrum-aktuality-11069.html>
[Přístup získán 4. března 2024].
- Sabbagh, D. & Beaumont, P., 2022. *War in Ukraine: where has Russia attacked?*. [Online]
Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/24/war-ukraine-kyiv-map-where-has-russia-attacked>
[Přístup získán 1. března 2024].
- Salamon, L. M. & Anheier, H. K., 1992. *In Search of the Nonprofit Sector II: The Problem of Classification*. Baltimore: The Johns Hopkins Institute for Police Studies.
- Sdružení pro integraci a migraci, 2023. *Lex Ukrajina5: Co se změní od 1. července 2023*. [Online]
Dostupné z: https://www.migrace.com/cs/clanky/1400_lex-ukrajina-5-co-se-zmeni-od-1-cervence-2023
[Přístup získán 18. března 2024].
- Swenson, A. & Williams, J. T., 2023. Public Health, Religion, and Spirituality in Wartime. *Public Health Religion and Spirituality Bulletin*, 11. března, pp. 4-5.
- Šedivý, M. & Turnerová, J., 2003. *Role správní rady v řízení neziskové organizace (se zaměřením na obecně prospěšné společnosti)*. Praha: Informační centrum neziskových organizací.
- Škarabelová, S. e. a., 2002. *Když se řekne nezisková organizace: Příručka pro zastupitele krajů, měst a obcí*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko - správní fakulta.

Ústav pro jazyk český, 2024. *Internetová jazyková příručka: Transkripce z ukrajinské cyrilice*. [Online]

Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=926>

[Přístup získán 8. dubna 2024].

Použité mapové podklady

Esri, 2020. *World Terrain Base*. [Online]

Dostupné z:

https://www.arcgis.com/home/item.html?id=c61ad8ab017d49e1a82f580ee1298931&fbclid=IwAR3Y6QZOjEKPUzJjYXc8Ij0R-3s1o8bE5_Z_aJKk-VLX9B3vzzpaydRVUxQ_aem_AU7FXUiajYx0AbbiEPrYhgkmDZrj3RUFMlfs0W1NAvuC1Lzpr0fqhhSRJRZ6XvTN1P6J419FGbYFYta-kvXpvrCK

[Přístup získán 22. března 2024].

Esri, 2023. *UKR - Areas of Influence*. [Online]

Dostupné z:

<https://www.arcgis.com/home/item.html?id=9735c3cd72ed4e10af82c9ae49f365e7>

[Přístup získán 22. března 2024].

OCHA FISS, 2023. *Ukraine - Subnational Administrative Boundaries*. [Online]

Dostupné z: https://data.humdata.org/dataset/cod-ab-ukr?fbclid=IwAR2y7ospCJPL9NWgJxxOFCD0D67eMmpRGyF5F-xbDGeFfKB5_j1Bd9oQA7Q_aem_AU5BgOmkMQjF2kpGcKWmefklrKPYNTA2mEn8PNoNZo-GEsc1Uzb9ehoT766CcQpgn0LTjJsCV2SSypL-AfxBMM86

[xuDGeFfKB5_j1Bd9oQA7Q_aem_AU5BgOmkMQjF2kpGcKWmefklrKPYNTA2mEn8PNoNZo-GEsc1Uzb9ehoT766CcQpgn0LTjJsCV2SSypL-AfxBMM86](https://data.humdata.org/dataset/cod-ab-ukr?fbclid=IwAR2y7ospCJPL9NWgJxxOFCD0D67eMmpRGyF5F-xbDGeFfKB5_j1Bd9oQA7Q_aem_AU5BgOmkMQjF2kpGcKWmefklrKPYNTA2mEn8PNoNZo-GEsc1Uzb9ehoT766CcQpgn0LTjJsCV2SSypL-AfxBMM86)

[n8PNoNZo-GEsc1Uzb9ehoT766CcQpgn0LTjJsCV2SSypL-AfxBMM86](https://data.humdata.org/dataset/cod-ab-ukr?fbclid=IwAR2y7ospCJPL9NWgJxxOFCD0D67eMmpRGyF5F-xbDGeFfKB5_j1Bd9oQA7Q_aem_AU5BgOmkMQjF2kpGcKWmefklrKPYNTA2mEn8PNoNZo-GEsc1Uzb9ehoT766CcQpgn0LTjJsCV2SSypL-AfxBMM86)

[Přístup získán 22. března 2024].